

Lietuvos Respublikos
Seimo kontrolierių

2010 metų veiklos ataskaita

TURINYS

3	ĮVADAS
3	PAREIŠKĖJŲ 2010 METŲ SKUNDŲ IR JŲ TYRIMŲ APIBENDRINIMAS
13	SEIMO KONTROLIERIAUS ROMO VALENTUKEVIČIAUS VEIKLOS ATASKAITA
39	SEIMO KONTROLIERIAUS AUGUSTINO NORMANTO VEIKLOS ATASKAITA
55	IŠ LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIŲ ĮSTAIGOS VEIKLOS

IVADAS

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas Seimo kontrolierių institutas – vienas iš pagrindinių neteisminių žmogaus teisių ir laisvių apsaugos bei vykdomosios valdžios institucijų veiklos kontrolės instrumentų Lietuvoje.

Seimo kontrolierių veiklos tikslas aiškiai apibrėžtas Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 3 straipsnyje: ginti žmogaus teisę į gerą viešąjį administravimą, užtikrinantį žmogaus teises ir laisves, prižiūrėti, ar valdžios įstaigos vykdo pareigą tinkamai tarnauti žmonėms. Seimo kontrolierius (ombudsmenas) yra nepriklausomas Lietuvos Respublikos Seimo skiriamas pareigūnas, ginantis žmogaus teises ir laisves, tiriantis pareiškėjų skundus dėl pareigūnų piktnaudžiavimo ar biurokratizmo bei siekiantis gerinti viešąjį administravimą.

Seimo kontrolierių įstaigos veikla skirta užtikrinti, kad Lietuvos valstybė vykdo savo pareigas, kylančias iš teisinės ir socialinės valstybės, žmogaus orumo, laisvės, lygybės ir demokratijos principų. Demokratijos efektyvumas yra labai tarpiai susijęs su piliečių pasitikėjimu valstybės viešojo administravimo institucijomis. Atitinkamoms institucijoms ir įstaigoms teikdami siūlymus ar pastabas, kaip gerinti viešąjį administravimą, Seimo kontrolieriai siekia, kad asmens teisė į tinkamą viešąjį administravimą taptų reali.

2010-ieji metai Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaigai buvo reikšmingi – įstaigos penkiolikos metų sukaktis sutapo su penkių Seimo kontrolierių modelio gyvavimo pabaiga. 2010 m. sausio 21 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė Seimo kontrolierių įstatymo pakeitimo įstatymą, kuriuo Seimo kontrolierių skaičius sumažintas nuo penkių iki dviejų. Įstatymas įsigaliojo 2010 m. vasario 16 dieną.

Nuo tos dienos dirba du Seimo kontrolieriai: Romas Valentukevičius, nagrinėjantis pareiškėjų skundus dėl valstybės institucijų pareigūnų biurokratizmo ar piktnaudžiavimo, ir Augustinas Normantas, kuriam priskirta tirti savivaldybių institucijų pareigūnų biurokratizmą ar piktnaudžiavimą.

Vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 11 straipsniu, kasmet iki kovo 15 dienos Seimo kontrolieriai raštu pateikia Seimui praėjusių kalendorinių metų veiklos ataskaitą, kurioje apibendrinami svarbiausi atlikti tyrimai, akcentuojamos problemos, kurios gali būti išspręstos tik įstatymų leidėjo valia.

Šiame leidinyje 2010 metų savo veiklos ataskaitas Seimui teikia Seimo kontrolieriai Romas Valentukevičius ir Augustinas Normantas.

Pirmajame skyriuje „Pareiškėjų 2010 metų skundų ir jų tyrimų apibendrinimas“ pateikiama skundų statistika, nurodomas gautų ir ištirtų skundų kiekis, jų pagrįstumas, problematika, analizuojama Žmogaus

teisių padėties uždaroje laisvės apribojimo institucijose stebėtojų grupės ir įstaigos priimamojo darbas.

Antrajame skyriuje pateikiama Seimo kontrolieriaus Romo Valentukevičiaus veiklos ataskaita.

Trečiajame skyriuje pateikiama Seimo kontrolieriaus Augustino Normanto veiklos ataskaita.

Ketvirtame skyriuje pristatomi svarbiausi tarptautinio bendradarbiavimo renginiai, LR Seimo kontrolierių dalyvavimas seminaruose bei konferencijose, supažindinama su įstaigos veiklos aktualijomis, šviečiamąja veikla bei visuomenės informavimu.

PAREIŠKĖJŲ 2010 METŲ SKUNDŲ IR JŲ TYRIMŲ APIBENDRINIMAS

2010 metais Seimo kontrolierių įstaigoje iš viso gauti 1 986 fizinių ir juridinių asmenų pareiškimai, iš kurių 1 282 nauji skundai; pareiškėjų skunduose iškeltos 2587 problemos.

Gauta skundų	1 282
Atsisakyta nagrinėti	341
Išnagrinėta problemų	2 587
Priimta sprendimų:	2 587
skundą pripažinti pagrįstu	1001
skundą atmesti	1007
tyrimą nutraukti	579

Seimo kontrolierių iniciatyva atlikta tyrimų	18
Išnagrinėta problemų	79
Priimta sprendimų:	79
problema pripažinta pagrįsta	65
klausimą atmesti	12
tyrimą nutraukti	2

Priimta Seimo kontrolierių rekomendacijų	1072
Atsakyta į piliečių prašymus	135
Seimo narių perduoti skundai	112

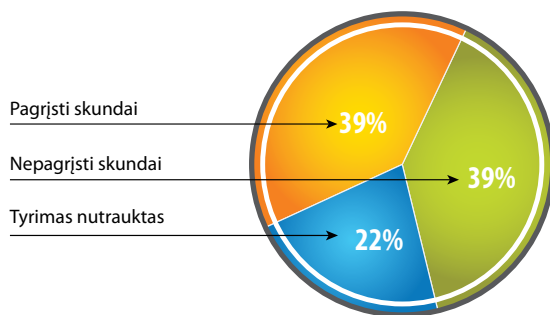
Taigi 2010 metais Seimo kontrolierių įstaigoje, įsigilinus į gautus pareiškėjų skundus, identifikuotos **2 587** problemos; jos išnagrinėtos iš esmės, dėl kiekvienos iš jų priimtas sprendimas. Iš šio sprendimų skaičiaus pagrįstais buvo pripažinti 39 proc., t. y. atliktais tyrimais nustatyta pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar netinkamo viešojo administravimo faktų. Nepagrįstais pripažinta taip pat 39 proc.

skundų (aprašyti netinkamo administravimo faktai nebuvo patvirtinti), 22 proc. skundų tyrimas buvo nutrauktas, kadangi išnyko skundžiamosios aplinkybės, pareiškėjas atsiėmė savo pareiškimą, paaiškėjo, kad skundas yra, buvo ar turi būti nagrinėjamas teisme, ar pan.

Skundo tyrimas nutraukiamas ir tais atvejais, kai tarpininkaujant Seimo kontrolieriui skunde keliamos problemos išsprendžiamos gera valia. 2010 m. buvo nutrauktas 66 skundų tyrimas, nes Seimo kontrolieriai padėjo abiem pusėms susitarti dėl problemos sprendimo.

Seimo kontrolierių tarpininkavimas tarp visuomenės ir valdžios institucijų atveria daugiau galimybių lanksčiau spręsti kilusius ginčus. Be to, ombudsmeniui tarpininkaujant spartėja ginčų nagrinėjimo procesas, didėja dėl jų priimamų sprendimų efektyvumas ir sudaromos sąlygos greičiau pasiekti socialinę taiką. Todėl Seimo kontrolierių įstaigoje siekiama, kad kuo daugiau asmenų ir viešojo administravimo pareigūnų ginčų baigtųsi abipusiu susitarimu.

2010 METAIS SEIMO KONTROLIERIŲ ĮSTAIGOJE IŠNAGRINĖTŲ SKUNDŲ SPRENDIMAI

2010 M. VISŲ IŠNAGRINĖTŲ SKUNDŲ GRUPAVIMAS PAGAL PROBLEMATIKĄ:

Problema	išnagrinėta skundų (procentais)
Asmenų, kurių laisvė suvaržyta, teisės	30
Teisė į tinkamą viešąjį administravimą	28
Teisė į nuosavybę	11,5
Teisė į saugią ir ekologišką aplinką	8
Teisė į asmens, visuomenės saugumą ir viešosios tvarkos užtikrinimą	5
Vartotojų teisės	5
Teisė į būstą	3
Teisė į socialinę apsaugą	2
Teisė į sveikatos apsaugą	2
Teisė į teisingą teismą	2
Kitos teisės	3,5

2010 metais Seimo kontrolierių įstaigoje išnagrinėta 112 pareiškėjų kreipimūsi, kuriuos perdavė Lietuvos Respublikos Seimo nariai.

Per 2010-uosius Seimo kontrolierių įstaiga raštu atsakė į 135 piliečių prašymus, kuriuose nebuvo skundžiami pareigūnų veiksmai, bet prašyta paaiškinti, suteikti teisinę konsultaciją, informaciją ar padėti gauti dokumentus ir kt.

Tyrimai Seimo kontrolierių iniciatyva

Seimo kontrolierių įstatymu suteikta teisė pradėti tyrimus Seimo kontrolieriaus iniciatyva, kai iš visuomenės informavimo priemonių ar kitų šaltinių pranešimų nustatoma pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitaip pažeistų žmogaus teisių ir laisvių požymių.

Tyrimai Seimo kontrolieriaus iniciatyva – viena iš efektyviausių žmogaus teisių gynimo priemonių. Ši priemonė turi ypatingą prevencinį pobūdį, kadangi, net ir negavęs skundo dėl konkrečios problemos, Seimo kontrolierius gali pradėti tyrimą, jeigu mano, kad tam tikru atveju galėjo būti pažeistos žmogaus teisės. Šie tyrimai suteikia galimybę greitai ir efektyviai reaguoti į galimus žmogaus teisių pažeidimus, be to, jie dažniausiai būna susiję ne su pavieniais asmenimis, bet didele jų grupe ar netgi nemaža visuomenės dalimi. Paprastai šie tyrimai būna itin detalūs, atliekama gilesnė tam tikros problemos analizė. Tai suteikia galimybę atskleisti teisinio reguliavimo trūkumus ar netobulumus ir pateikti siūlymus dėl atitinkamo teisinio reglamentavimo tobulinimo.

2010 metais Seimo kontrolieriai savo iniciatyva atliko 18 tyrimų, gvilvendami 79 problemas, ir dėl kiekvienos iš jų priėmė sprendimus. Tyrimų metu suformuluota problema 65 atvejais buvo pripažinta pagrįsta, t. y. buvo nustatyta pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitokio netinkamo viešojo administravimo faktų, 12 kartų netinkamo administravimo faktai nebuvo patvirtinti; dėl dviejų problemų pradėti tyrimai buvo nutraukti, kuomet tarpininkaujant Seimo kontrolieriui aktualūs klausimai buvo išspręsti gera valia.

Svarbiausi tyrimai yra išsamiai aprašyti abiejų Seimo kontrolierių ataskaitose.

Seimo kontrolierių rekomendacijos ir jų vykdymas

2010 metais išnagrinėję skundus Seimo kontrolieriai valstybės ir savivaldybių institucijų pareigūnams pateikė **1072** rekomendacijas. Svarbiausios iš jų pateiktos lentelėje.

Rekomendacija	Rekomendacijų skaičius
Atkreipti pareigūnų dėmesį į aplaidumą darbe, įstatymų ar kitų teisės aktų nesilaikymą, tarnybinės etikos pažeidimą, piktnaudžiavimą, biurokrazizmą ar žmogaus teisių ir laisvių pažeidimus bei siūlyti imtis priemonių, kad būtų pašalinti įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimai, jų priežastys ir sąlygos	555
Siūlyti kolegialiai institucijai ar pareigūnui įstatymų nustatyta tvarka panaikinti, sustabdyti ar pakeisti įstatymams bei kitiems teisės aktams prieštaraujantiems sprendimus ar siūlyti priimti sprendimus, kurie nepriimti dėl piktnaudžiavimo ar biurokrazizmo	164
Siūlyti Seimui, Vyriausybei, kitoms valstybės ar savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, kad būtų pakeisti įstatymai ar kiti norminiai teisės aktai, varžantys žmogaus teises ir laisves	97
Informuoti Seimą, Vyriausybę bei kitas valstybės institucijas ir įstaigas ar atitinkamos savivaldybės tarybą apie šurkščius įstatymų pažeidimus arba įstatymų ar kitų teisės aktų trūkumus, prieštaravimus ar spragas	50
Siūlyti kolegialiai institucijai, įstaigos vadovui ar aukštesniajai pagal pavaldumą institucijai ir įstaigai skirti nusižengusiems pareigūnams tarnybines (drausmines) nuobaudas	34
Pateikti atitinkamoms institucijoms ir įstaigoms (netiriant Seimo kontrolieriaus kompetencijai nepriskirto skundo iš esmės) siūlymus ar pastabas dėl viešojo administravimo gerinimo, kad nebūtų pažeidžiamos žmogaus teisės ir laisvės	16
Siūlyti prokurorui įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo	5
Pranešti Seimui, Respublikos Prezidentui ar Ministrui Pirmininkui apie ministrų ar kitų Seimui, Respublikos Prezidentui ar Vyriausybei atskaitingų pareigūnų padarytus pažeidimus	4
Perduoti medžiagą ikiteisminio tyrimo įstaigai ar prokurorui, kai aptinkama nusikalstamos veikos požymių	3

Ataskaitos rengimo metu jau buvo žinoma, kad į **94** proc. Seimo kontrolierių teiktų rekomendacijų yra atsižvelgta. Maždaug dėl dešimtadalio pateiktų rekomendacijų tebelaukiama institucijų atsakymų.

Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymas kaip vieną esminių Seimo kontrolierių veiklos principų įtvirtina viešumo principą – Seimo kontrolieriai viešai teikia informaciją visuomenei apie savo veiklą bei pareigūnų piktnaudžiavimą, biurokrazizmą ar kitaip pažeidžiamas žmogaus teises ir laisves. Viešumas – svarbus konstitucinio teisinės valstybės principo aspektas. Seimo kontrolieriams, kaip žmogaus teisių gynėjams, priimantiems rekomendacinio pobūdžio sprendimus, netinkamos pareigūnų veiklos paviešinimas yra papildoma veikimo jėga. Įstaiga savo interneto svetainėje jau keletą metų skelbia ombudsmenų surašytas pažymas, nors iki 2010 m. vidurio įstatymo normos įsakiškai neįpareigojo Seimo kontrolierių to daryti.

Lietuvos Respublikos Seimas 2010 m. gegužės 13 d. priėmė „Seimo kontrolierių įstatymo 21 straipsnio pakeitimo įstatymą“ Nr. XI-808, kuriuo imperatyviai įpareigojo visas ombudsmenų pažymas skelbti oficialiame Seimo kontrolierių įstaigos interneto tinklalapyje.

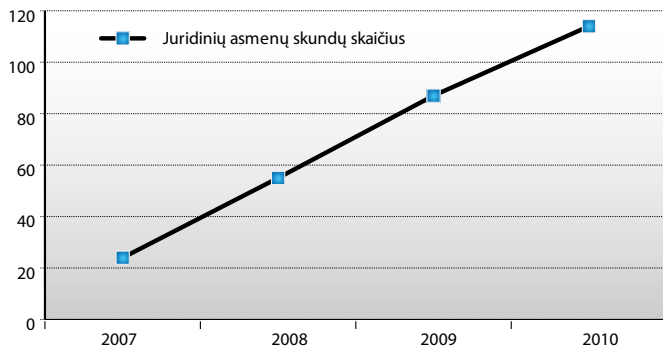
Šis pakeitimas padeda užtikrinti tiek Seimo kontrolierių veiklos, tiek ir valstybės ar savivaldybės institucijos arba įstaigos, kuriai siunčiama pažyma, atliekamų darbų ir priimamų sprendimų viešumą. Valstybės ar savivaldybės institucijos ar įstaigos, kurioms skirtos šios pažymos, taip pat privalo viešai skelbti jas oficialiuose internetiniuose puslapiuose, kartu nurodydamos, kokių veiksmų institucijos ėmėsi, kad Seimo kontrolierių rekomendacijos būtų įvykdytos.

Informacija apie Seimo kontrolieriaus pažymą, pateiktas rekomendacijas ir jų vykdymą padeda visuomenei susipažinti su objektyvia institucijos padėtimi, jos veiklos efektyvumu ir spręsti apie tai, kaip joje užtikrinamas esminis konstitucinis valstybės tarnybos principas, kad valstybės institucijos tarnauja žmonėms.

Juridinių asmenų skundai

Pagal Seimo kontrolierių įstatymo 2 straipsnyje apibrėžtą pareiškėjo sąvoką – pareiškėjas gali būti fizinis arba juridinis asmuo, kuris kreipiasi į Seimo kontrolierių įstaigą, pateikdamas skundą dėl pareigūnų piktnaudžiavimo ar biurokrazizmo. Pagrindiniai pareiškėjai, besikreipiantys į įstaigą, tebėra fiziniai asmenys, tačiau akivaizdi ir tokia tendencija: gaunamų ir išnagrinėjamų juridinių asmenų skundų skaičius kasmet didėja. 2010 m. iš juridinių asmenų gauta net 114 skundų, baigti nagrinėti 106.

Pateikiama diagrama rodo juridinių asmenų skundų skaičiaus didėjimą.

Juridiniai asmenys dažniausiai skundžiasi dėl teisės į tinkamą viešąjį administravimą pažeidimų (59,5 proc.): skundas ar prašymas netinkamai išnagrinėjamas valstybės ar savivaldos institucijose, pažeidžiami nagrinėjimo terminai ir t. t.

Skundai dėl teritorijų planavimo ir statybos sudarė 13,5 proc.

PAGRINDINĖS ATSIKAYMO NAGRINĖTI SKUNDUS PRIEŽASTYS

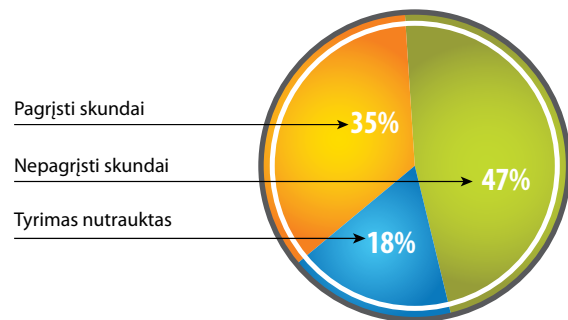
Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 17 straipsnyje numatytais pagrindais 2010 metais buvo atsakyta nagrinėti 341 skundą.

Priežastis	atsisakyta nagrinėti skundų (procentais)
Tikslinga nagrinėti kitoje institucijoje	31,5
Nepriskirta Seimo kontrolierių kompetencijai	14,5
Dėl išteisinio tyrimo pareigūnų procesinių veiksmų ir sprendimų	11
Skundą turi nagrinėti teismas	9
Skundas tuo pačiu klausimu jau išnagrinėtas	8
Skundžiami teismų sprendimai	5
Skundas yra ar buvo nagrinėjamas teisme	4
Skundžiami civiliniai teisiniai santykiai	3
Skundžiami ne pareigūnų veiksmai	3
Kitos priežastys	11

SKUNDAI DĖL VALSTYBĖS ĮSTAIGŲ PAREIGŪNŲ VEIKSMŲ

2010 m. Seimo kontrolierių įstaigoje gauti 787 skundai dėl valstybės institucijų ir įstaigų pareigūnų piktnaudžiavimo ar biurokratizmo.

Nagrinėjant šiuos skundus buvo iškelta 1701 problema ir dėl kiekvienos iš jų priimtas sprendimas. Pagrįstais iš viso buvo pripažinta 35 proc. skundų, t. y. juos ištyrus nustatyta pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar netinkamo viešojo administravimo faktų. Nepagrįstais pripažinta 47 proc. (informacija apie netinkamo administravimo faktus nebuvo patvirtinta), 18 proc. skundų tyrimas, paaiškėjus atitinkamoms aplinkybėms, buvo nutrauktas.

IŠNAGRINĖTŲ SKUNDŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL VALSTYBĖS ĮSTAIGAS

Vyriausybei pavaldžios institucijos

Kultūros ministerija ir jai pavaldžios institucijos

Aplinkos ministerija ir jai pavaldžios institucijos

Sveikatos apsaugos ministerija ir jai pavaldžios institucijos

Teisingumo ministerijos Kalėjų departamentas

Žemės ūkio ministerija ir jai pavaldžios institucijos

VĮ Registrų centras

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija ir jai pavaldžios institucijos

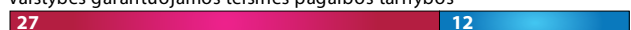
VRM Policijos departamentas

Generalinė prokuratūra ir jai pavaldžios prokuratūros

Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos

0% 20% 40% 60% 80% 100%

■ Pagrįsti ■ Nepagrįsti ■ Tyrimas nutrauktas

Į diagramą įtrauktos tik tos valstybės institucijos, dėl kurių pareigūnų veiksmų buvo gauta ir išnagrinėta ne mažiau kaip po 20 skundų.

2010 metais ypač daug sprendimų (865) buvo priimta dėl skundų, susijusių su Kalėjų departamentui pavaldžių pataisos namų pareigūnų veiksmais. Šis skaičius daugiau nei dvigubai viršija 2009 metais priimtų sprendimų (403) kiekį. Taip nutiko dėl iš Pravieniškių 3-iejų pataisos namų gautų masinių (65 asmenų) kreipimūsi, kuriuose nu-teistieji reišė nepasitenkinimą gyvenamųjų ir bendrosios paskirties patalpų, pataisos namų kirpyklų, buitinių patalpų, ilgalaikių pasimaty-mų kambarių higiena ir pažeidžiamais jos reikalavimais. Tyrimo metu patvirtinta, kad dėl higienos sąlygų neatitikimo buvo skundžiamasi pagrįstai, todėl daugiau nei 5 kartus išaugo ir bendras pagrįstais pri-pažintų tokių kreipimūsi skaičius. 2010 metais pagrįstais pripažinta net 38 proc. šių skundų, o 2009 metais tokių buvo tik 7 procentai.

Antroje vietoje pagal priimtų sprendimų skaičių yra skundai dėl Policijos departamentui pavaldžių policijos pareigūnų veiksmų (183 sprendimai). Pagrįstais pripažintų šios kategorijos skundų kiekis, pa-lyginti su 2009 metais, sumažėjo 8 proc.; 2010 pagrįstais pripažinta apie 20 proc. nuo bendro šios tematikos skundų skaičiaus.

Beveik dvigubai, palyginti su 2009 metais (73 sprendimai), išaugo sprendimų dėl Aplinkos ministerijos pareigūnų veiklos skaičius – 2010 metais priimta net 130 sprendimų, susijusių su Aplinkos ministerijai pavaldžių institucijų veikla. Tai sietina su apskričių panaikinimu ir jų atliekamų funkcijų perdavimu Valstybinei teritorijų planavimo bei statybos inspekcijai prie Aplinkos ministerijos. Pažymėtina, kad 2010 metais pagrįstais pripažinti net 65 proc. skundų dėl minėtos inspekcijos pareigūnų veiksmų! Todėl ir bendras pagrįstų skundų dėl Aplinkos ministerijos ir jai pavaldžių įstaigų darbuotojų veiksmų procentas, palyginti su 2009 metais (25 proc.), išaugo daugiau nei dvigubai – iki 56 proc.

Su panaikintų apskričių viršinių administracijų žemėtvarkos skyrių perėmimu Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos žinion sietinas ir 2,5 karto išaugęs sprendimų (2009 metais – 32 ir 2010 metais – 80), priimtų dėl Žemės ūkio ministerijos ir jai pavaldžių pareigūnų veiksmų, skaičius.

2010 metais dažniau reikėjo vertinti ir Sveikatos apsaugos (75 spren-dimai) bei Socialinės apsaugos ir darbo (63 sprendimai) ministerijų pareigūnų veiksmus (neveikimą).

IŠNAGRINĖTŲ SKUNDŲ DĖL VALSTYBĖS ĮSTAIGŲ PAREIGŪNŲ VEIKSMŲ GRUPAVIMAS PAGAL PROBLEMĄ:

Problema	išnagrinėta skundų (procentais)
Asmenų, kurių laisvė suvaržyta, teisės	46
Teisė į tinkamą viešąjį administravimą	26,5
Teisė į asmens, visuomenės saugumą ir viešosios tvarkos užtikrinimą	7
Vartotojų teisės	5,5
Teisė į saugią ir ekologišką aplinką	3
Teisė į nuosavybę	3
Teisė į teisingą teisimą	3
Teisė į sveikatos apsaugą	2
Teisė į socialinę apsaugą	1,5
Kitos teisės	2,5

2010 metais išnagrinėtų skundų dėl valstybės pareigūnų veiksmų problematika, palyginti su 2009-aisiais, nepasikeitė, tačiau pastebimai pakito skirtingos problematikos skundų procentas.

Nors skundų dėl teisės į tinkamą viešąjį administravimą pažeidimų valstybės institucijose sumažėjo 6,5 procento (2009 m. buvo 33 proc.), tačiau pagrįstais pripažintų skundų itin padaugėjo: 2009-aisiais pa-grįstais laikyta 27 proc., o 2010 metais – net 43 proc. skundų!

Skundų dėl teisės į asmens, visuomenės saugumą ir viešosios tvarkos užtikrinimą, palyginti su 2009 metais, sumažėjo 5 procentais. Tokios pat aktualios, kaip ir 2009-aisiais, tebėra aplinkos apsaugos, nuosa-avybės teisių apsaugos ir sveikatos apsaugos visuomeninio gyvenimo sritys. Dėl šių sričių pareigūnų padarytų žmogaus teisių pažeidimų buvo gauta po 3 proc. skundų.

Bendras skundų dėl pažeistos teisės į socialinę apsaugą skaičius beveik nepakito.

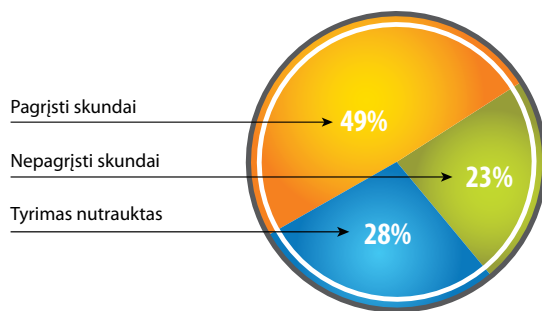
Asmenys ir toliau nepatenkinti pažeidžiamomis vartotojų teisėmis – tokių skundų kiekis, 2009 metais sudaręs 1,5 proc., 2010-aisiais išaugo iki 5,5 procentų. Taip atsitiko gavus daugybės kalinių pasirašytus pareiškimus dėl taupumo sumetimais dienos metu netiekiamos elektros energijos, tačiau šie skundai buvo atmesti kaip nepagrįsti.

Jau minėti masiniai nusiskundimų kupini kalinių laiškai lėmė, kad net 8 procentais padaugėjo skundų dėl asmenų, kurių laisvė suvaržyta, teisių pažeidimų. 2010 metais tokie skundai sudarė beveik pusę visų išnagrinėtų skundų dėl valstybės institucijų ir įstaigų pareigūnų veiklos (neveikimo).

Seimo kontrolierių įstaiga, atsižvelgusi į nemažėjantį suimtųjų asmenų skundų skaičių, taip pat į tai, kad Lietuva yra antra Europos Sąjungoje pagal didžiausią suimtųjų ir nuteistųjų asmenų skaičių (Tarptautinio kalėjimų studijų centro (Londono Karaliaus koledžas) atlikto tyrimo informacija; 2011 m. sausio 1 d. duomenimis, mūsų šalyje buvo 1 196 suimtųjų), bei siekdama užtikrinti, kad šių asmenų teisės uždaroje laisvės apribojimo institucijose būtų kuo mažiau pažeidžiamos ir ribojamos, 2011 metais planuoja vykdyti kardomąjį kalinimą (suėmimą) vykdančių įstaigų stebėseną. Šiais metais numatoma aplankyti Lukiškių tardymo izoliatorių-kalėjimą, Kauno tardymo izoliatorių, Kauno nepilnamečių tardymo izoliatorių-pataisos namus ir Šiaulių tardymo izoliatorių. Siekiant patikrinti padėtį Kauno nepilnamečių tardymo izoliatoriuje-pataisos namuose planuojama bendradarbiauti su Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga.

SKUNDAI DĖL SAVIVALDYBIŲ PAREIGŪNŲ VEIKSMŲ

2010 metais Seimo kontrolierių įstaigoje gautas 391 skundas dėl savivaldybių pareigūnų piktnaudžiavimo ar biurokratizmo. Juos nagrinėjant buvo iškelta 540 problemų ir dėl kiekvienos iš jų priimtas sprendimas. Pagrįstais iš viso buvo pripažinti 49 proc. skundų, t. y. juos ištyrus nustatyta pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar netinkamo viešojo administravimo faktų. Nepagrįstais pripažinta 23 proc. (aprašyti netinkamo administravimo faktai nebuvo patvirtinti); 28 proc. skundų tyrimas, paaiškėjus atitinkamoms aplinkybėms, buvo nutrauktas.

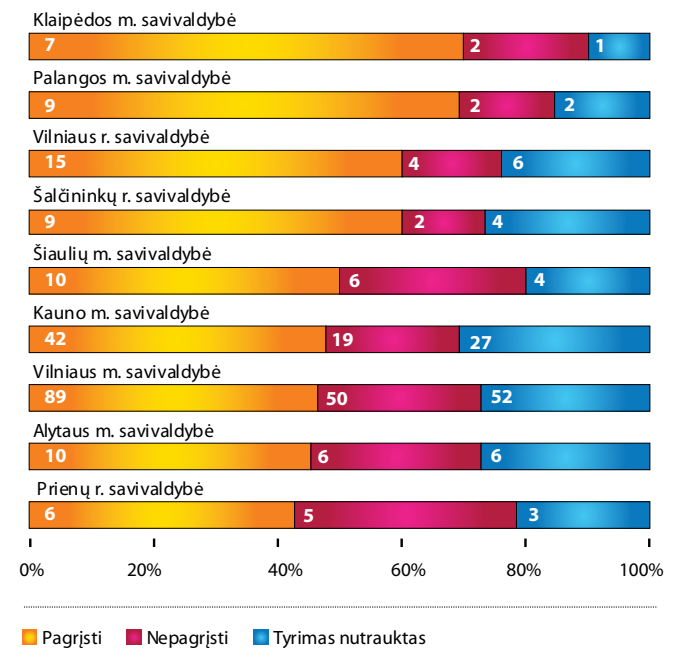

Palyginti su 2009 metais, 2010-aisiais pagrįstais buvo pripažįstama kur kas daugiau skundų, tačiau ryškios tendencijos, kad kiekvienais metais gaunama vis daugiau pagrįstų kreipimųsi, nepastebėta.

IŠNAGRINĖTŲ SKUNDŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL SAVIVALDYBES

Į diagramą įtrauktos tik tos savivaldybės, dėl kurių pareigūnų veiksmų išnagrinėta ne mažiau kaip po 10 skundų.

Pabrėžtina, kad per 2010 metus negauta nė vieno skundo dėl Birštono, Rietavo, Kalvarijos, Kazlų Rūdos, Pagėgių bei Pakruojo ir Šakių rajonų savivaldybių pareigūnų veiksmų.

SKUNDŲ GRUPAVIMAS PAGAL PROBLEMATIKĄ:

Problema	išnagrinėta skundų (procentais)
Teisė į tinkamą viešąjį administravimą	36
Teisė į saugią ir ekologišką aplinką	21,5
Teisė į būstą	12
Teisė į nuosavybę	10
Vartotojų teisės	6
Teisė į socialinę apsaugą	5
Teisė į mokslą	3
Teisė į sveikatos apsaugą	2
Kitos teisės	4,5

Lyginant 2009 ir 2010 metų duomenis prieita prie išvados, kad skundų dėl asmenų teisės į tinkamą viešąjį administravimą pažeidimų procentas šiek tiek padidėjo (2009-aisiais – 34,5 proc.). Tai pretenzijos dėl asmenų aptarnavimo, prašymų nagrinėjimo tvarkos, terminų, procedūrų pažeidimų, netinkamai išnagrinėto skundo ar prašymo, netinkamo teisės aktų taikymo, teisės aktų nevykdymo, teisės gauti informaciją pažeidimo, leidimų, licencijų, pažymėjimų išdavimo pažeidimų ir pan.

Skundų dėl teisės į saugią ir ekologišką aplinką pažeidimų 2010 metais padaugėjo 1,5 proc. Dažniausiai būdavo reiškiamas nepasitenkinimas dėl detaliojo teritorijų planavimo, vykdomų statinių statybos, rekonstrukcijos, remonto darbų, kelių tiesimo, statybų valstybinės priežiūros, atliekų tvarkymo.

Nors keletą pastarųjų metų pastebimai daugėjo skundų dėl pažeidžiamos teisės į būstą, 2010 metais tokių skundų sumažėjo 3 procentais. Per ataskaitinį laikotarpį dažniausiai žmonės būdavo nepatenkinti valstybės parama būstui įsigyti ar išsinuomoti, savivaldybių socialinio būsto nuoma ir daugiabučių namų bendrojo naudojimo objektų administravimu.

2010 m. nepakito ir keletą metų iš eilės fiksuota tendencija, kad mažėja skundų dėl teisės į nuosavybę pažeidimų. Šios problematikos kreipimusi, palyginti su 2009-aisiais, sumažėjo 4 procentais. Dažniausiai tai būdavo prašymai, susiję su nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo problemomis, tiksliau – su miesto žemės ar pastatų grąžinimu. Gauta nemažai pretenzijų ir dėl savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo, valstybinės žemės pirkimo ir pardavimo, žemės sklypų ribų nustatymo ir pan.

2010 metais, palyginti su ankstesniaisiais, 2 proc. padaugėjo skundų dėl vartotojų teisių pažeidimų. Dažniausiai buvo skundžiamasi dėl nekokybiškų paslaugų šilumos, geriamojo vandens tiekimo srityse, dėl neteisingai skaičiuojamų atlygio už suteiktas paslaugas bei mokesčių, dėl baudų skyrimo, delspinigių skaičiavimo.

Skundų dėl teisės į socialinę apsaugą pažeidimų problematika beveik nepakito. Dažniausiai asmenys būdavo nepatenkinti socialine parama šeimoms ir vaikams.

Pastebimai daugėja skundų dėl teisės į mokslą pažeidimų. Daugiausia tai yra kreipimaisi dėl bendrojo lavinimo (pradinių, pagrindinių ir vidurinių) bei neformaliojo ugdymo mokyklų veiklos.

ŽMOGAUS TEISIŲ PADĖTIES UŽDAROSE LAISVĖS APRIBOJIMO INSTITUCIJOSE STEBĖSENA

Siekiant užtikrinti laisvės atėmimo vietose, psichiatrijos įstaigose ir kitose panašiose institucijose esančių asmenų teisių apsaugą, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaigoje 2008 m. lapkričio 5 d. įkurta Žmogaus teisių padėties uždarose laisvės apribojimo institucijose stebėtojų grupė 2010 metais tęsė žmogaus teisių padėties stebėseną laisvės atėmimo vietose ir psichiatrijos įstaigose. 2010 metais lankytasi Pravieniškių 3-iusiuose pataisos namuose, Šiaulių tardymo izoliatoriuje, Lukiškių tardymo izoliatoriuje-kalėjime, Laisvės atėmimo vietų ligoninėje ir 11-oje psichiatrijos įstaigų.

Apibendrinant informaciją, surinktą lankantis laisvės atėmimo vietose, tenka pastebėti, kad laikymo sąlygų, maitinimo organizavimo, medicininio aptarnavimo problemos vis dar yra aktualiausios.

Gavus Pravieniškių 3-iusiuose pataisos namuose laikomų 65 nuteistųjų skundus Seimo kontrolierių įstaigos specialistai nuvyko į šią instituciją. Vizito metu konstatuoti higienos normų pažeidimai: kirpykloje naudojami įrankiai nebuvo tinkamai išvalyti, dezinfekuoti, prastai įrengtos sanitarinių mazgų patalpos (viena priešais kitą, be tinkamų pertvarų ir pan.), gyvenamosiose ir bendros paskirties patalpose santykinė drėgmė ir oro judėjimo greitis neatitiko normų), buitinės paskirties patalpose trūko inventoriaus, aptikta graužikų, ilgalaikių pasimatymų kambariuose nėra langų, neužtikrinama pakankama ventiliacija. Atkreiptas įstaigos administracijos dėmesys į tai, kad nuteistųjų laikymas higienos normų ir norminių aktų reikalavimų neatitinkančiomis sąlygomis gali sukelti neigiamus fizinius ir psichologinius išgyvenimus bei gali sąlygoti nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą. Pataisos namų administracijai pasiūlyta skubos tvarka imtis priemonių nustatytiems pažeidimams pašalinti. Į šias Seimo kontrolieriaus rekomendacijas buvo atsižvelgta.

Tiriant nuteistojo, perkelta iš paprastosios į drausmės grupę, skundą dėl galimo šios įstaigos pareigūnų biurokratizmo ir (ar) piktnaudžiavimo, sprendžiant dėl leidimo naudotis nuosava patalyne ir rankšluosčiu, lankytasi ir Lukiškių tardymo izoliatoriuje-kalėjime. Nustatyta, kad bausmių vykdymo teisės aktuose netinkamai reglamentuota daiktų paėmimo iš nuteistųjų ir atidavimo saugoti į įstaigos sandėlį tvarka. Rekomenduota tobulinti bausmių vykdymo teisės aktus; į šią Seimo kontrolieriaus rekomendaciją atsižvelgta.

Nustatyti keli atvejai, kai Laisvės atėmimo vietų ligoninėje pacientai savo atvykimo į gydymo įstaigą dieną negaudavo maisto. Išsiaiškinta, jog dėl didelio atvykstančių konvojuojamų asmenų skaičiaus bei atliekamo jų medicininio patikrinimo ir asmens kratų suimtieji ir nuteistieji į gydomuosius skyrius patekdavo po dienotvarkėje numatyto maitinimo laiko. Rekomenduota imtis priemonių, kad būtų užtikrintos suimtųjų ir nuteistųjų laikymo sąlygos, atitinkančios maitinimo organizavimo reikalavimus reglamentuojančius teisės aktus. Į šią ombudsmeno rekomendaciją buvo atsižvelgta. Laisvės atėmimo vietų ligoninės tuometis direktorius Gediminas Berūkštis Seimo kontrolierių informavo, kad suimtųjų ir nuteistųjų maitinimas bus organizuojamas griežtai vadovaujantis Maitinimo organizavimo taisyklių nuostatomis, į ligoninę atvykusiems konvojuojamiesiems asmenims, neturint galimybės užtikrinti jų maitinimą pagal nustatytą dienotvarkę, gavus jų rašytinį prašymą bus išduodamas sausas davinys.

Per ataskaitinį laikotarpį Seimo kontrolierius gavo nemažai suimtų ir nuteistų asmenų skundų dėl laisvės atėmimo ir kardomojo kalnimo vietose teikiamų sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo ir kokybės. Atsižvelgdamas į skundų tyrimo metu surinktą medžiagą apie hepatito B, hepatito C ir kepenų steatozės (suriebėjimo) diagnozavimą ir gydymą laisvės atėmimo vietose, Seimo kontrolierius savo iniciatyva atliko tyrimą dėl suimtųjų ir nuteistųjų teisių į sveikatos apsaugą galimo pažeidimo.

Seimo kontrolierius kreipėsi į Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktorių Saulių Vitkūną, Valstybinės ligonių kasos prie Sveikatos apsaugos ministerijos direktorių Algį Sasnauską ir Valstybinės medicininio audito inspekcijos prie Sveikatos apsaugos ministerijos direktorę Ramunę Navickienę prašydamas pateikti informaciją apie laisvėje ir nelaisvėje esantiems asmenims teikiamas virusinių hepatitų B, C ir kepenų steatozės gydymo paslaugas ir vaistų kompensavimą, taip pat gautus skundus dėl šių ligų diagnostikos ir gydymo. Tyrimo metu buvo taip pat panaudota konferencijos „Virusiniai hepatitai“, vykusios 2010-05-19 (Pasaulinė hepatito diena), Vilniuje, medžiaga.

Tyrimo metu nustatyta, kad nėra galimybių visus laisvės atėmimo vietose laikomus asmenis patikrinti dėl sergamumo virusiniais hepatitais, kadangi šie tyrimai yra brangūs ir lėšų jiems atlikti nepakanka, o tikslinių lėšų virusinių hepatitų B ir C gydymui neskiriama. Dėl riboto Laisvės atėmimo vietų ligoninės biudžeto ir kasmet didėjančių išlaidų medikamentams, šiuo metu laisvės atėmimo vietose yra gydomos tik ūmios virusinių hepatitų B ir C formos. Kitos lėtinės ligos, jeigu jos nepaūmėja, gydomos planine tvarka, tokia pat tvarka atliekami ir tyrimai dėl lėtinųjų ligų. Atsižvelgiant į tai, kad pagrindinis virusinio hepatito C plitimo kelias – per užkrėstą šiuo virusu kraują (šia liga dažniausiai užsikrečia asmenys, vartojantys narkotines medžiagas intraveniniu būdu), ir į tai, kad šiandien laisvės atėmimo vietose bausmę atlieka daugiau kaip 1500 narkotines bei psichotropines medžiagas vartojančių asmenų, kurie nėra drausti privalomuoju sveikatos draudimu ir iš kurių daugiau kaip 70 proc. yra infekuoti hepatito C virusu, Kalėjimų departamentas nėra pajėgus skirti pakankamai lėšų šiems asmenims ištirti ir, esant būtinybei, gydyti.

Palyginus, ar suimtiesiems bei asmenims, atliekantiems arešto ar laisvės atėmimo bausmes, užtikrintos tokios pat asmens sveikatos priežiūros paslaugos, kokios teikiamos ir laisvėje gyvenantiems žmonėms, paaiškėjo, kad lėtinio virusinio hepatito C gydymas prieinamas didžiąjai daliai ligonių laisvėje, taip pat iš dalies kompensuojamas lėtinio virusinio hepatito B ir kepenų steatozės gydymas, tuo tarpu laisvės atėmimo vietose esantiems asmenims dėl lėšų trūkumo tyrimai virusiniams hepatitams diagnozuoti atliekami planine tvarka, tikslinių lėšų virusinių hepatitų B ir C gydymui neskiriama, gydomos tik ūmios virusinių hepatitų B ir C formos. Todėl konstatuota, kad teisės aktų nuostatos, kad suimtiesiems ir nuteis-

tiesiems turi būti užtikrinamos tokios pat virusinių hepatitų gydymo paslaugos kaip ir laisvėje esantiems asmenims, nėra įgyvendinamos.

Pažymą dėl atlikto tyrimo Seimo kontrolierius pateikė Sveikatos apsaugos ministerijai ir Teisingumo ministerijai bei pasiūlė dar kartą išanalizuoti iškeltą problemą ir imtis priemonių užtikrinti, kad suimtiesiems ir nuteistiesiems, sergantiems hepatitu B, C ir kepenų steatoze, taip pat ir kitomis pavojingomis ligomis, tyrimai, gydytojų konsultacijos ir gydymas būtų prieinami taip pat, kaip jie prieinami laisvėje esantiems asmenims.

Vykdydamas žmogaus teisių padėties stebėseną psichiatrijos įstaigose, Seimo kontrolierius Romas Valentukevičius vienuoliakoje psichiatrijos įstaigų savo iniciatyva atliko tyrimą dėl asmenų su psichikos negalia teisių į teisminę gynybą, kai svarstomi jų priverstinio hospitalizavimo ir gydymo klausimai.

Tyrimo metu vertinta, kaip priverstinai hospitalizuojamiems asmenims užtikrinama teisė į veiksmingą teisių gynimo būdą teisme, kokia yra šio hospitalizavimo tvarka, kaip asmuo, jo atstovas ar artimieji apie tai informuojami, kaip užtikrinama asmens teisė būti išklaustam psichiatrijos įstaigos administracijos, kokia tvarka kreipiamasi dėl antrinės teisinės pagalbos asmenims suteikimo, ir pan.

Atliekant tyrimą nustatyta, kad trūksta teisinio reglamentavimo – iki šiol nėra patvirtintos išsamios priverstinio hospitalizavimo ir gydymo procedūrą reglamentuojančios tvarkos, kuri būtų vienoda ir privaloma visoms psichiatrijos įstaigoms ir kuria galėtų vadovautis priverstinai hospitalizuojami asmenys ar jų atstovai, vertindami, ar priverstinis hospitalizavimas buvo teisėtas ir ar nebuvo pažeistos jų teisės.

Seimo kontrolierius tyrimo metu taipogi nustatė, kad priverstinai hospitalizuojami pacientai ne visuomet laiku ir išsamiai informuojami apie jų priverstinį hospitalizavimą ir gydymą bei teisę į valstybės garantuojamą teisinę pagalbą, psichiatrijos įstaigos administracijos kreipimasi į teismą dėl šio gydymo pratęsimo ir kitus įstaigos administracijos atliekamus veiksmus bei galimybes juos apskųsti – ir dėl to gali būti pažeista jų teisė į teisminę gynybą. Juk asmeniui, kurio priverstinio hospitalizavimo ir priverstinio gydymo klausimai yra sprendžiami, laiku suteikiama išsami informacija apie laisvės apribojimo priežastis, tikslus ir pažeistų teisių gynimą yra viena iš esminių priemonių, užtikrinančių žmogaus teisę į teisminę gynybą (teisingumą), tai yra teisę skųsti dėl jo priimamus sprendimus.

Tyrimo metu paaiškėjo, kad priverstinai hospitalizuotų ir gydomų asmenų teisė į valstybės garantuojamą teisinę pagalbą nėra užtikrinama. Psichiatrijos įstaigų administracijos ne visuomet kreipiasi dėl antrinės teisinės pagalbos priverstinai hospitalizuotiems pacientams suteikimo. Taip pat nustatyta, kad teisinės pagalbos teikimo tvarką reglamentuojančios nuostatos neužtikrina galimybės pacientui šią

pagalbą gauti operatyviai ir lanksčiai. Pavyzdžiui, kartu su prašymu suteikti teisinę pagalbą asmuo privalo pateikti sveikatos priežiūros įstaigos pažymą, patvirtinančią, kad jis serga sunkia psichikos liga, tarsi nepakaktų fakto, kad jis gydosi psichiatrinėje įstaigoje. Be to, siekdamas gauti teisinę pagalbą pacientas pats privalo susisiekti su jam paskirtu advokatu ir susitarti dėl susitikimo. Kartu pastebima, kad teisės aktuose nėra numatyta reikalavimo psichiatrijos įstaigose besigydantiems pacientams teisinės pagalbos paslaugas suteikti operatyviai, kaip, pavyzdžiui, sulaikytiems užsieniečiams, iš užsienio atvykusiems nelydimiems ar be teisėtų atstovų priežiūros Lietuvoje paliktiems nepilnamečiams, kuriems teisinės paslaugos pagal su Valstybės sienos apsaugos tarnyba pasirašytą sutartį turi būti suteiktos ne vėliau kaip per 6 valandas.

Seimo kontrolieriaus iniciatyva atliktas tyrimas atskleidė, kad, nors Psichikos sveikatos priežiūros įstatyme įtvirtinta paciento teisė būti išklausytam ir dalyvauti teisme, kai sprendžiami jo priverstinio hospitalizavimo ir gydymo pratęsimo klausimai, bet realiai nėra sukurtas mechanizmas, kaip tai turėtų būti daroma. Todėl šiuo metu psichiatrijos įstaigų administracijos neinformuoja paciento apie šią teisę, neklausia paciento nuomonės apie jo norą dalyvauti teisme, kai sprendžiami jo priverstinio hospitalizavimo ir gydymo pratęsimo klausimai, nėra numatyta, kas ir kaip turėtų pristatyti pacientą teisėjui.

Psichiatrijos įstaigų vadovams rekomenduota atkreipti dėmesį į nustatytus ir pažymoje išvardintus trūkumus bei kitas pastabas ir apsvarstyti pasiūlytų priemonių įgyvendinimo galimybes. Seimo kontrolierius taipogi kreipėsi į Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministeriją siūlydamas parengti ir patvirtinti išsamią priverstinio hospitalizavimo ir gydymo procedūrą reglamentuojančią tvarką, joje apibrėžti pacientui ir (ar) jo atstovui teiktinos informacijos turinį ir formą. Teisingumo ministerijai pasiūlyta apsvarstyti galimas veiksmingas priemones, užtikrinančias priverstinai hospitalizuojamiems asmenims teisę efektyviai naudotis valstybės garantuojama antrine teisine pagalba. Minėtoms ministerijoms pasiūlyta kartu **apsvarstyti galimybę tobulinti priverstinio hospitalizavimo psichiatrijos įstaigose tvarką reglamentuojančius teisės aktus siekiant užtikrinti asmenų, kurių priverstinio hospitalizavimo ir priverstinio gydymo klausimai yra sprendžiami, ir (ar) jų atstovų teisę dalyvauti šiuos klausimus nagrinėjant teisme ir būti asmeniškai išklausytiems.**

Į beveik visas Seimo kontrolieriaus pateiktas rekomendacijas buvo atsižvelgta. Parengtas Priverstinio hospitalizavimo tvarkos aprašo projektas, kuris derinamas su Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, svarstomos Lietuvos Respublikos psichikos sveikatos priežiūros įstatymo tobulinimo galimybės ir teisę efektyviai naudotis valstybės garantuojama antrine teisine pagalba užtikrinančios priemonės.

Su Seimo kontrolieriaus pažyma supažindinti psichiatrijos įstaigų gydytojai psichiatrai, patobulintos psichiatrijos įstaigų vidaus tvarkos taisyklės siekiant užtikrinti išsamios informacijos apie priverstinį hospitalizavimą ir gydymą teikimą, kiekvienam pacientui ar jo atstovui sudarytos galimybės pasinaudoti teise į valstybės garantuojamą antrinę teisinę pagalbą, įstaigų skyrių skelbimo lentose paskelbti valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybų kontaktiniai duomenys.

Siekiant, kad uždaroje laisvės apribojimo institucijose laikomų asmenų teisės būtų kuo mažiau pažeidžiamos, planuojama ir toliau kuo daugiau dėmesio skirti žmogaus teisių padėčiai stebėti laisvės apribojimo įstaigose. Tokios praktikos būtinumą yra ne kartą pabrėžęs Europos komitetas prieš kankinimą ar kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą (CPT), taip pat Europos Parlamentas.

Lietuvos Respublikos Seimui ratifikavus Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą fakultatyvinį protokolą (OPCAT), įsipareigojimus pagal šį protokolą galėtų priimti Seimo kontrolierių įstaigos Žmogaus teisių padėties uždaroje laisvės apribojimo institucijose stebėtojų grupė, kuri, pritaikiusi turimą patirtį, reguliariai ir efektyviai vykdytų uždaru laisvės apribojimo institucijų stebėseną.

GYVENTOJŲ PRIĖMIMAS ĮSTAIGOJE

Priimamojo pagrindinė funkcija – operatyviai suteikti pareiškėjams reikalingą informaciją bei pagalbą sprendžiant jiems aktualius klausimus. Įstaigos priimamajame kasdien apsilanko žmonių, kurie dažniausiai būna praradę viltį išsiaiškinti jiems rūpimas problemas kitose institucijose.

Nepaisant to, kad valstybė teikia nemokamą teisinę pagalbą, yra asmenų, kuriems ši pagalba nepriklauso, tačiau sumokėti advokatu už teisinės pagalbos teikimą jie neįstengia. Tokiu atveju Seimo kontrolierių įstaigos priimamasis lieka paskutinė institucija, į kurią teisinės pagalbos kreipiasi daugelis mažas pajamas turinčių žmonių. Seimo kontrolierių įstaigoje 2010 metais teisinė konsultacija suteikta 1 038 asmenims.

Kartais žmogui pakanka suteikti informacijos, kur jam reikėtų kreiptis, kad jo problema būtų sprendžiama, neretai priimamojo specialistai padeda besikreipiančiam suprasti vieną ar kitą teisės akto nuostatą – tuomet problema išsprendžiama pačioje įstaigoje. Dažnai pareiškėjai kreipiasi į priimamąjį gavę iš atitinkamos institucijos jų netenkinančius atsakymus arba dėl pernelyg sudėtingos teisinės kalbos negalėdami suprasti tokių atsakymų turinio. Iškilus tokiai problemai, gauto rašto turinys žmogui yra paaiškinamas paprasta, jam suprantama kalba. Dažnai tenka teikti informaciją ir apie institucijų priimtų sprendimų apskundimo tvarką. Pareiškėjui, kuris dėl tam tikrų priežasčių negali

dėstyti minčių raštu ar nesugeba aprašyti skundžiamų aplinkybių, priimamajame visada padedama surašyti skundą.

Labai dažnai tenka trumpai ir suprantamai paaiškinti, ar Seimo kontrolieriai yra kompetentingi spręsti asmeniui rūpimus klausimus. Jei nustatoma, kad pareiškėjo problemą būtų geriau spręsti kitoje institucijoje, paaiškinama, į kokią kitą instituciją asmuo galėtų kreiptis, nurodomas tos institucijos adresas, telefono numeris, pagal galimybę suteikiama informacija, kokius dokumentus reikėtų pateikti.

Kartą per mėnesį įstaigos priimamajame su gyventojais susitinka Seimo kontrolieriai. 2010 metais jie priėmė daugiau kaip 100 asmenų, kurie pateikė įvairių nusiskundimų.

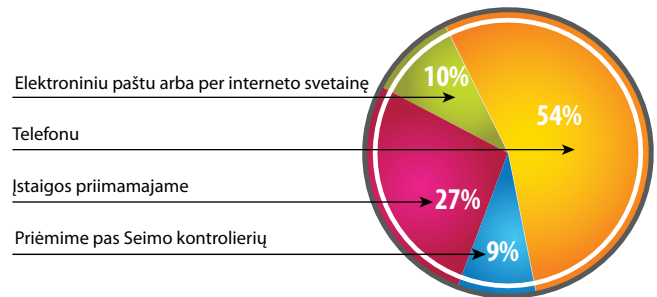
Į Seimo kontrolierių įstaigą atvyksta žmonės iš visos Lietuvos, daugiausia – iš Vilniaus ir Kauno apskričių.

Dažniausiai pareiškėjai kreipiasi telefonu. Įstaigos priimamajame veikia nemokama telefono linija (8 800 22 100). Ši priemonė ypač aktuali vyresniojo amžiaus žmonėms, kurie nesugeba naudotis elektroninio ryšio priemonėmis. Be to, nemokama telefono linija – labai patogus būdas gauti aktualios informacijos ir konsultaciją rūpimu klausimu socialinę atskirtį patiriantiems žmonėms, esantiems laisvės atėmimo vietose ar globos įstaigose, bedarbiams ir kitiems labiau pažeidžiamiems visuomenės nariams. 2010 metais telefonu konsultacija suteikta 620-čiai pareiškėjų.

Priimamojo darbuotojai taip pat konsultuoja bei teikia informaciją atsakydami į elektroniniu paštu atsiųstus pareiškėjų laiškus ar paklausimus. Tai labai patogus būdas, nes į elektroninius laiškus yra atsakoma nedelsiant (ne vėliau kaip per 3 darbo dienas). Pastaruoju metu vis daugiau žmonių naudoja elektroninį kreipimosi dėl konsultacijos suteikimo būdą arba prašo patarti per įstaigos interneto svetainę www.lrski.lt. 2010 metais tokiu būdu konsultacija suteikta 114-ai asmenų. Pateikusiam skundą (prašymą) elektroniniu būdu per 3 darbo dienas pranešama, ar jis nagrinėtinas Seimo kontrolierių įstaigoje, jeigu reikia, paprašoma papildyti rašto turinį, suteikiama kitokios informacijos, tačiau visais atvejais skundas pradedamas nagrinėti tik gavus jo originalą.

Dėl elektroninių ryšių ir nemokamos telefono linijos Seimo kontrolierių įstaiga yra atvira ir prieinama visiems žmonėms. Be to, šitaip žmogui greičiausiai suteikiama pagalba sprendžiant jam rūpimus klausimus.

2010 metais populiariausi asmenų kreipimosi būdai pateikti diagramoje.

ĮSTAIGOS PRIIMAMOJO INTERESANTAI DAŽNIAUSIAI KREIPĖSI DĖL TOKIŲ JŲ TEISIŲ PAŽEIDIMŲ VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO SRITYJE:

Problema	kreiptasi kartų
Teisė į tinkamą viešąjį administravimą	318
Teisė į nuosavybę	300
Dėl skundo tyrimo eigos ir rezultatų	152
Vartotojų teisės	88
Teisė į saugią ir ekologišką aplinką	87
Teisė į socialinę apsaugą	87
Teisė į būstą	76
Teisė į visuomenės saugumą ir viešosios tvarkos užtikrinimą	60
Teisė į teisingą teismą	47
Teisė į sveikatos apsaugą	24
Asmenų, kurių laisvė suvaržyta, teisės	23
Kitos teisės	40

ĮSTAIGOS PRIIMAMOJO INTERESANTAMS RŪPIMŲ KLAUSIMŲ SPRENDIMO BŪDAI:

Priemonės	taikyta kartų
Suteikta informacija	418
Suteikta teisinė konsultacija	221
Paaiškinta, patarta	161
Nukreipta į kitą instituciją	87
Priimtas skundas	83
Problema išspręsta priėmimo metu	18

Seimo kontrolieriaus Romo Valentukevičiaus

veiklos ataskaita
2010 m. sausio 1 d. – 2010 m. gruodžio 31 d.

ĮVADAS

Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriaus veiklos tikslas – ginti žmogaus teisę į gerą viešąjį administravimą, užtikrinantį žmogaus teises ir laisves, prižiūrėti, ar valdžios įstaigos vykdo pareigą tinkamai tarnauti žmonėms. Šio tikslo Seimo kontrolierius siekia nagrinėdamas pareiškėjų ir savo iniciatyva pradėtus skundus dėl pareigūnų galimo piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitaip pažeidžiamų žmogaus teisių ir laisvių viešojo administravimo srityje, taip pat veikdamas kaip tarpininkas tarp piliečių ar juridinių asmenų ir valstybės institucijų bei įstaigų, sprenddamas problemas, su kuriomis susiduria Lietuvos piliečiai, gyventojai arba juridiniai asmenys bendraudami su šalies viešojo administravimo institucijomis.

Ataskaitinis laikotarpis Seimo kontrolieriui buvo išskirtinis tuo, kad 2010 metų pradžioje įvyko dvi svarbios įstatymais pagrįstos reformos. Pakeitus Seimo kontrolierių įstatymą Seimo kontrolierių skaičius sumažėjo nuo penkių iki dviejų bei įgyvendinant Apskritis valdymo įstatymo ir jį keitusių įstatymų pripažinimo netekusiais galios įstatymą prasidėjo apskričių reforma, apskričių viršininkų ir jų administracijų funkcijos buvo perduotos valstybės institucijoms. Dėl šių priežasčių žymiai išaugo Seimo kontrolieriaus nagrinėjamų skundų skaičius, išsiplėtė skundų problematika.

Pirmiau minėta reforma pakeitė iš esmės tik skyrių pavadinimus ir pavaldumą, tačiau buvusios problemos niekur nedingo, o jas spręsti bei rasti tinkamiausią bei geriausią sprendimo būdą teko būtenti Seimo kontrolieriui Romui Valentukevičiui. Seimo kontrolierius turėjo ypač pasistengti, jog įrodytų, kad įvykusi reforma neįgalina nekreipti dėmesio į senas ir įsišaknijusias problemas, nevalia jų nubraukti ir būtina kuo greičiau bei, savaime suprantama, efektyviau jas išspręsti, kad pareigūnai nepažeidintų žmogaus teisių ir laisvių šioje srityje. Viešojo administravimo subjekto padarytas žmogaus teisių ir laisvių pažeidimas viešojo administravimo srityje turi tęstinį poveikį, vadinasi, kaip jau minėta, pasikeitus pavaldumui ir pavadinimui anksčiau padarytas pažeidimas neišnyksta.

Nuo 2010 m. sausio mėn. apskričių viršininkų administracijoms priklausę civilinės saugos departamentai buvo prijungti prie apskričių priešgaisrinių gelbėjimo tarnybų, o teritorijų planavimo ir statybų valstybinės priežiūros departamentai tapo tiesiogiai pavaldūs Aplinkos ministerijai.

Nuo 2010 m. liepos 1 dienos, panaikinus apskričių viršininkų administracijas, Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos perėmė ir apskričių viršininkų administracijose veikusią žemėtvarkos skyrių funkcijas. Tarnyboje buvo įkurti 48 teritoriniai visoje Lietuvoje veikiantys žemėtvarkos skyriai.

Lygiai taip pat švietimo, kultūros ir sporto, socialinių paslaugų, regionų plėtros, kaimo reikalų ir melioracijos sritys perėjo atitinkamoms ministerijoms ir pateko į Seimo kontrolieriaus Romo Valentukevičiaus kompetencijos sritį. Tai lėmė akivaizdų darbo krūvio padidėjimą ir veiklos ribų praplėtimą.

Reikšmingu įstaigos 2010 metų laimėjimu Seimo kontrolierius laiko ir tai, jog buvo priimtas Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo 6 straipsnio 2 dalies pakeitimas (aktuali 2010 m. liepos 1 d. redakcija), kuriame numatyta, kad valstybės institucijų ir įstaigų bei savivaldybių interneto svetainėse Vyriausybės nustatyta tvarka ir laikantis asmens duomenų apsaugos, valstybės, tarnybos, komercinės, profesinės ir kitų įstatymų saugomų paslapčių apsaugos reikalavimų, taip pat kitų įstatymuose nustatytų reikalavimų turi būti skelbiamos Seimo kontrolierių pažymos apie skundo, atlikto dėl pirmiau minėtų įstaigų darbuotojų, tyrimą ir informacija apie Seimo kontrolierių siūlymų (rekomendacijų) nagrinėjimo įstaigoje rezultatus. Tai rodo, kokios reikšmingos ir aktualios yra Seimo kontrolierių rekomendacijos. Visuomenė tokiu būdu informuojama apie valstybės tarnautojų biurokratizmą, piktnaudžiavimą ir korupcinio pobūdžio veikas. Tokie viešinimo veiksmai padeda pakelti valstybės tarnybos autoritetą ir atkurti visuomenės pasitikėjimą valstybės ir savivaldybių institucijomis. Juk svarbiausias pasitikėjimą lemiantis veiksnys yra viešumas.

Seimo kontrolierių institucija yra tam tikra teismų alternatyva. Kuomet pareiškėjai susiduria su problema, susijusia su viešuoju administravimu, jie svarsto, kur kreiptis pagalbos: ar į Seimo kontrolierių, ar į teismą. Tai pareiškėjo teisė, nes abi priemonės yra veiksmingos, tačiau kreiptis į Seimo kontrolierių yra paprasčiau, nėra griežtų ir nelankstų taisyklių, bei – kas ypač aktualu ir ne ką mažiau svarbu – tarpininkaujant Seimo kontrolieriui keliamos problemos gali būti išsprendžiamos gera valia per ypač trumpą laikotarpį ir pareiškėjui tai nieko nekainuoja.

Pasinaudodamas galimybe pradėti tyrimą savo iniciatyva, Seimo kontrolierius, pastebėjęs teisių pažeidimą viešojo administravimo srityje, gali greitai ir efektyviai jį sustabdyti ir atstatyti pažeistas subjektų teises.

Būtent Seimo kontrolieriaus 2010 metų veiklos ataskaitoje bus pateikiami pavyzdžiai, kaip praktiškai buvo ginamos ir užtikrinamos žmogaus teisės ir laisvės viešojo administravimo srityje.

Seimo kontrolieriaus Romo Valentukevičiaus ataskaita sudaryta iš tokių dalių:

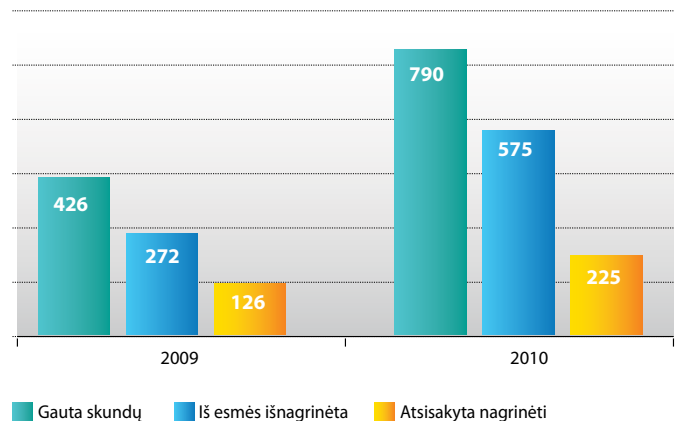
- I. Statistika
- II. Seimo kontrolieriaus rekomendacijos
- III. Reikšmingesnių tyrimų apžvalga pagal problematiką
- IV. Reikšmingesnių tyrimų apžvalga pagal skundžiamas institucijas
- V. Apibendrinimas.

I. STATISTIKA

Statistika ypač reikšminga, siekiant pateikti Seimo kontrolieriaus darbo rezultatus, juos išanalizuoti ir su jais supažindinti. Tik pasitelkus statistinius duomenis įmanoma greitai bei efektyviai susipažinti su konkrečia informacija apie Seimo kontrolieriaus darbą, susijusį su jo tiesioginėmis pareigomis. Tai padeda suvokti pareigūno darbo našumą ir efektyvumą vykdant jam patikėtas funkcijas, stebėti rodiklių keitimąsi teigiama arba neigiama kryptimi.

Žemiau diagramoje pateikti tikslūs ir išsamūs Seimo kontrolieriaus 2010 metų skundų statistiniai duomenys.

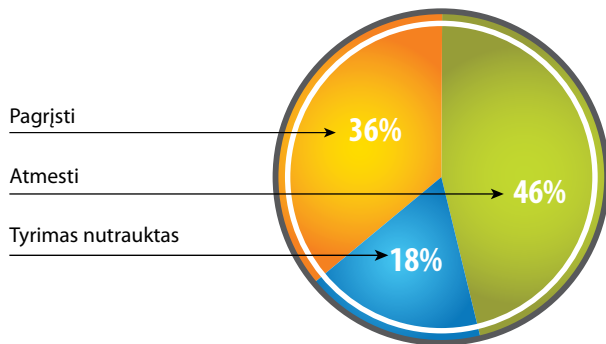
GAUTI/IŠNAGRINĖTI SKUNDAI

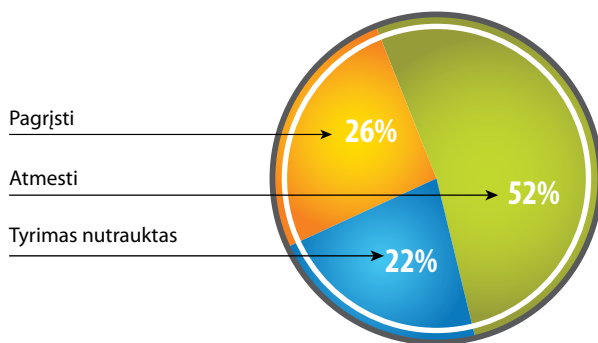
Kaip matyti iš aukščiau pateiktos diagramos, per 2010 metų ataskaitinį laikotarpį Seimo kontrolierius gavo 790 skundų. 2010 m. sausio 1 dienai buvo likę 92 neišnagrinėti skundai, gauti dar 2009 metais, tuo tarpu 2010 m. gruodžio 31 d. buvo likę tik 82 tiriami skundai. Įstatymo nustatytais pagrindais Seimo kontrolierius atsisakė nagrinėti tik 225 skundus, pateikdamas pareiškėjams išsamius paaiškinimus apie efektyviausias jų teisių gynimo priemones, o 575 skundai buvo išnagrinėti iš esmės. Šių metų duomenis palyginę su ankstesnių ataskaitinių metų, t. y. 2009-ųjų, rezultatais pastebime ypatingą skundų skaičiaus padidėjimą.

Tačiau išaugo ne tik gaunamų skundų skaičius, bet padaugėjo ir iš esmės nagrinėtų skundų. Pažvelgę į 2009 ir 2010 metais priimtų sprendimų diagramas, pastebime, jog atmetų skundų sumažėjo 10 proc., pagrįstų padaugėjo 10 proc., o tyrimų nutraukta 4 proc. mažiau.

2010 M. PRIIMTI SPRENDIMAI

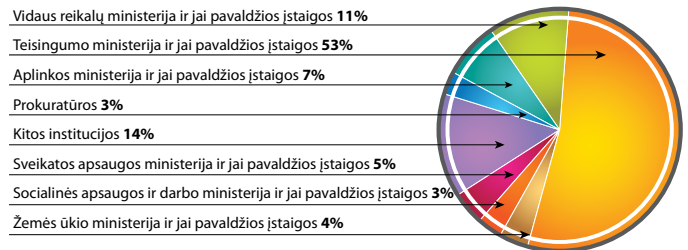

2009 M. PRIIMTI SPRENDIMAI

IŠ ESMĖS IŠNAGRINĖTŲ SKUNDŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL INSTITUCIJAS

Iš žemiau pateiktos diagramos, kurioje parodyta, kaip iš esmės išnagrinėti skundai pasiskirstė pagal institucijas, matome, jog „lyderio“ pozicijas užima Teisingumo ministerija ir jai pavaldžios įstaigos – 53 proc. skundų. Tačiau paminėtina, kad tokia situacija susiklostė todėl, jog daugumoje kreipimūsi pareiškėjai skundė Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių karamojo kalinimo ir pataisos įstaigų pareigūnų veiksmus, o Kalėjimų departamentas yra pavaldus Teisingumo ministerijai. Savaiame suprantama, šiuo atveju pareiškėjai buvo asmenys, kurių laisvės suvaržytos, o pagrindinės skundų priežastys – netinkamos laikymo bei priežiūros sąlygos. Šiame kontekste paminėtina ir Vidaus reikalų ministerija bei jai pavaldžios įstaigos, esančios tokioje pačioje padėtyje kaip ir Teisingumo ministerija. Vidaus reikalų ministerijai priskirtas Policijos departamentas su jam pavaldžiais teritoriniais policijos komisariatais, todėl ši ministerija patenka į sąlyginai dažnai skundžiamų institucijų gretas.

IŠ ESMĖS IŠNAGRINĖTŲ SKUNDŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL PROBLEMATIKĄ

Problema	išnagrinėta skundų (procentais)
Asmenų, kurių laisvė suvaržyta, teisės	44
Teisė į tinkamą viešąjį administravimą	26
Teisė į asmens, visuomenės saugumą ir viešosios tvarkos užtikrinimą	7
Vartotojų teisės	6
Teisė į nuosavybę	3
Teisė į saugią ir ekologišką aplinką	3
Teisė į teisingą teismą	3
Teisė į sveikatos apsaugą	3
Kitos teisės	5

Peržvelgę iš esmės išnagrinėtų skundų pasiskirstymo pagal problematiką statistiką, pastebime, jog dominuoja skundai dėl asmenų, kurių laisvė suvaržyta, teisių. Jie sudaro nemažą dalį visų Seimo kontrolieriaus per 2010 ataskaitinius metus gautų skundų. Tačiau, kaip jau minėta, tokia situacija susidarė dėl to, kad ypatingai daug jų gauta iš asmenų, kurių laisvės suvaržytos, t. y. iš karamojo kalinimo ar pataisos įstaigose esančių piliečių. Tuo tarpu skundai dėl teisės į viešąjį administravimą sudaro 26 proc. visų Seimo kontrolieriaus tirtų skundų.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

Atlikęs skundo tyrimą Seimo kontrolierius turi teisę pateikti atitinkamai institucijai vieną ar kelis iš Seimo kontrolierių įstatyme numatytų siūlymų (rekomendacijų). Pažvelgus į pateiktą rekomendacijų lentelę, pastebime, jog Seimo kontrolierius per ataskaitinius 2010 metus priėmė iš viso 350 įvairių tipų rekomendacijų. Kaip ir ankstesniais metais, daugiausia rekomendacijose buvo atkreipiamas pareigūnų dėmesys, siūloma imtis tam tikrų priemonių. Taip pat Seimo kontrolierius teikė nemažai siūlymų Seimui, Vyriausybei, kitoms institucijoms, kad būtų pakeisti įstatymai ar kiti teisės aktai, varžantys žmogaus teises ir laisves.

Rekomendacija	Kiekis / procentai
Atkreipti pareigūnų dėmesį į aplaidumą darbe, įstatymų ar kitų teisės aktų nesilaikymą, tarnybinės etikos pažeidimą, piktnaudžiavimą, biurokratizmą ar žmogaus teisių ir laisvių pažeidimus ir siūlyti imtis priemonių, kad būtų pašalinti įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimai, jų priežastys ir sąlygos	244 / 69,7
Siūlyti Seimui, Vyriausybei, kitoms valstybės ar savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, kad būtų pakeisti įstatymai ar kiti norminiai teisės aktai, varžantys žmogaus teises ir laisves	48 / 13,7
Siūlyti kolegialiai institucijai ar pareigūnui įstatymų nustatyta tvarka panaikinti, sustabdyti ar pakeisti įstatymams bei kitiems teisės aktams prieštaraujančius sprendimus ar siūlyti priimti sprendimus, kurie nepriimti dėl piktnaudžiavimo ar biurokratizmo	19 / 5,4
Siūlyti kolegialiai institucijai, įstaigos vadovui ar aukštesniajai pagal pavaldumą institucijai ir įstaigai skirti nusižengusiems pareigūnams tarnybinės (drausminės) nuobaudas	13 / 3,7
Informuoti Seimą, Vyriausybę bei kitas valstybės institucijas ir įstaigas ar atitinkamos savivaldybės tarybą apie šiuurškčius įstatymų pažeidimus arba įstatymų ar kitų teisės aktų trūkumus, prieštaravimus ar spragas	17 / 4,9
Kitos rekomendacijos	9 / 2,6
Iš viso:	350

Per ataskaitinį laikotarpį daugiausia siūlyimų (rekomendacijų) dėl žmogaus teisių pažeidimų, biurokratizmo, teisės aktų nesilaikymo Seimo kontrolierius pateikė:

Valstybinei teritorijų planavimo ir statybos inspekcijai prie Aplinkos ministerijos

Dėl teisės į saugią ir ekologišką aplinką pažeidimo
statybos valstybinės priežiūra
gyvenamųjų statinių statyba, rekonstrukcija, remontas
statinių naudojimo priežiūra

Dėl teisės į tinkamą viešąjį administravimą pažeidimo
netinkamas skundo ar prašymo išnagrinėjimas
teisės akto nevykdymas
prašymų, skundų nagrinėjimo terminų pažeidimas

Kalėjų departamentui prie Teisingumo ministerijos

Dėl asmenų, kurių laisvė suvaržyta, teisių pažeidimo
laikymo sąlygos (jų neatitikimas higienos normoms)
pareigūnų veiksmai
sveikatos priežiūros prieinamumas

Dėl teisės į tinkamą viešąjį administravimą pažeidimo
galiojančių teisės aktų prieštaravimai, trūkumai
teisės gauti informaciją pažeidimas

Aplinkos ministerijai

Dėl teisės į tinkamą viešąjį administravimą pažeidimo
netinkamas skundo ar prašymo išnagrinėjimas
teisės akto nevykdymas
pavaldžių institucijų veiklos kontrolė

Dėl teisės į saugią ir ekologišką aplinką pažeidimo
statybos valstybinė priežiūra

Nacionalinei žemės tarnybai prie Žemės ūkio ministerijos

Dėl teisės į tinkamą viešąjį administravimą pažeidimo
netinkamas skundo ar prašymo išnagrinėjimas
teisės akto nevykdymas
galiojančių teisės aktų prieštaravimai, trūkumai

Dėl teisės į nuosavybę pažeidimo
kadastrinių matavimų kontrolė
žemės sklypo ribų nustatymas
nuosavybės teisės į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimas (į žemę mieste, kaime)

Sveikatos apsaugos ministerijai

Dėl teisės į tinkamą viešąjį administravimą pažeidimo
teisės gauti informaciją pažeidimas
netinkamas skundo ar prašymo išnagrinėjimas
galiojančių teisės aktų prieštaravimai, trūkumai

Dėl teisės į sveikatos apsaugą pažeidimo
priverstinio hospitalizavimo ir gydymo priemonių taikymo procedūros pažeidimai
sveikatos priežiūros paslaugų nesuteikimas

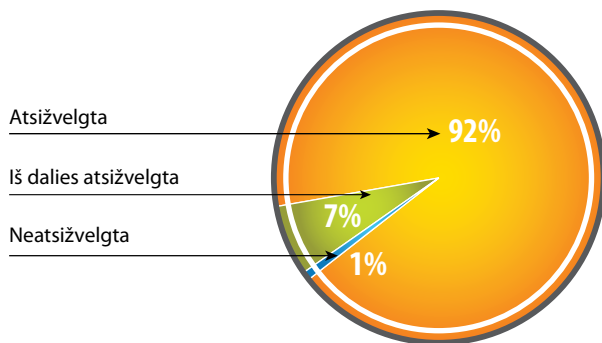
Kultūros paveldo departamentui prie Kultūros ministerijos

Dėl teisės į tinkamą viešąjį administravimą pažeidimo
netinkamas skundo ar prašymo išnagrinėjimas
netinkamas teisės akto taikymas

Dėl teisės į saugią ir ekologišką aplinką pažeidimo
teritorijų planavimas

REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMAS

Iš rekomendacijų įgyvendinimo procentinės diagramos matoma, kad net į 92 proc. Seimo kontrolieriaus teiktų rekomendacijų buvo atsižvelgta. Į 1 proc. rekomendacijų nebuvo atsižvelgta, tačiau pažymėtina, jog atitinkamos institucijos ar pareigūnai neatsižvelgė į Seimo kontrolieriaus rekomendacijas dėl valstybės sunkios ekonominės padėties, kuri lėmė įvairių įstaigų finansavimo sumažinimą (jos neturėjo finansinių galimybių tinkamai reaguoti į teiktas rekomendacijas).

Toks didelis reagavimo į Seimo kontrolieriaus pateiktas rekomendacijas procentas reiškia, jog ombudsmenas, išnagrinėjęs skundą, pateikia teisingas, gerai teisiškai argumentuotas, išvadas, valstybės institucijos ir įstaigos pritaria jo siūlomoms rekomendacijoms bei sutinka su nustatytais pažeidimais. Tai dar kartą parodo Seimo kontrolieriaus instituto svarbą ginant žmogaus teises ir laisves viešojo administravimo srityje bei jo įtaką sprendžiant susidariusias problemas.

Būtina aptarti rekomendacijas, į kurias pareigūnai ar institucijos atsižvelgė iš dalies. Jos sudaro 7 procentus. Rekomendacijomis, į kurias buvo atsižvelgta iš dalies, yra laikomos tokios, kurioms realizuoti, pavyzdžiui, reikia priimti naujus teisės aktus arba iš esmės pakeisti jau galiojančius. Kaip žinia, toks procesas yra sudėtingas ir ilgas, trunkantis ne vieną mėnesį, kartais ir visus metus. Įvairioms valstybės institucijoms tenka ne vieną kartą derinti teisės aktų projektus ir pan., taigi dėl tęstinio rekomendacijų įgyvendinimo pobūdžio Seimo kontrolierius daro išvadą, kad į tokius siūlymus buvo atsižvelgta iš dalies.

II. SEIMO KONTROLIERIAUS PATEIKTI SIŪLYMAI (REKOMENDACIJOS)

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnis skelbia, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms. Kitaip tariant, valdžios įstaigos turi užtikrinti, kad žmogus savo teises, įtvirtintas teisės aktuose, galėtų realizuoti, taip pat jos turi užtikrinti, kad teisės aktai nuolat bus tobulinami arba kuriami nauji, atsižvelgiant į visų visuomenės narių teisių ir teisėtų interesų apsaugos bei įgyvendinimo poreikius.

Ar valdžios įstaigos vykdo konstitucinę nuostatą, tai yra, ar jos iš tiesų tarnauja žmonėms, ar tinkamai atlieka šią pareigą, prižiūri Seimo kontrolieriai, tirdami piliečių skundus ar pradėdami tyrimus savo iniciatyva. Tai yra vienas iš pagrindinių Seimo kontrolierių veiklos tikslų, numatytų Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatyme. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2004-12-13 nutarime yra konstatavęs, kad Seimo kontrolieriai yra vieni iš Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintų pareigūnų. Jie nėra priskirtini nei įstatymų leidžiamajai, nei vykdomajai, nei teisminiai valdžiai.

Išskirtinis Seimo kontrolieriaus (ombudsmeno) veiklos aspektas – jo sprendimų rekomendacinis pobūdis. Seimo kontrolierius neturi teisės naikinti skundžiamus kitų institucijų priimtus sprendimus ar skirti nuobaudas nusižengusiems pareigūnams. Seimo kontrolierių siūlymų rekomendacinis pobūdis susijęs su tuo, kad nei įstatymuose, nei kituose teisės aktuose nėra numatytos priemonės, kuriomis galėtų būti priverstinai užtikrinamas Seimo kontrolierių pateikto siūlymo vykdymas tais atvejais, kai institucijos ar pareigūnai atsisako jį vykdyti. Tai esminis skirtumas tarp Seimo kontrolierių ir teismų priimamų sprendimų.

Ar institucija atsižvelgs į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), priklauso tiek nuo Seimo kontrolieriaus pažymoje pateiktos teisinės argumentacijos, mokėjimo įtikinti, tiek nuo institucijos mokėjimo pripažinti savo klaidas, tai yra, kad ne viską padarė, kas priklausė pagal kompetenciją.

Ombudsmeno rekomendacijos nėra privalomos, tačiau jos yra vykdomos, ir tai rodo, kad Seimo kontrolieriaus pateikiama teisinė argumentacija yra įtikinama, viešojo administravimo subjektai supranta Seimo kontrolieriaus siūlymų vykdymo būtinumą siekiant pašalinti identifikuotas problemas.

SIŪLYMAI TOBULINTI TEISĖS AKTUS

Įstatymai ar teisės aktai, kuriuose yra prieštaravimų, spragų arba kuriuose išdėstyta teisės normos galima suprasti dviprasmiškai, lemia žmogaus teisių pažeidimus.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2004-01-26 nutarime yra pasisakęs, kad vienas iš esminių Konstitucijoje įtvirtinto teisinės valstybės principo elementų yra teisinis tikrumas ir teisinis aiškumas: teisinis reguliavimas privalo būti aiškus ir darnus, teisės normos turi būti formuluojamos tiksliai, jose negali būti dviprasmybių.

Siūlymai keisti teisės aktus, susijusius su Žemės ūkio ministerijos reguliavimo sritimi

Bus nustatyti terminai

Ištyrus pareiškėjo skundą dėl Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos bei pačios Žemės ūkio ministerijos pareigūnų galimo biurokratizmo vertinant jų pateiktas paraiškas pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos priemonę „Parama verslo kūrimui ir plėtrai“ buvo nustatyta, kad nei Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2008-03-15 įsakymu Nr. 3D-144 patvirtintose Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos priemonės „Parama verslo kūrimui ir plėtrai“ įgyvendinimo taisyklėse (labai mažos įmonės steigimas), nei Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos administravimo taisyklėse, patvirtintose žemės ūkio ministro 2007-04-06 įsakymu Nr. 3D-153, pagal kurias vyko asmenų pateiktų paraiškų vertinimas, Žemės ūkio ministerijos sudarytam Projektų atrankos komitetui nėra nustatyti terminai, per kiek laiko nuo Nacionalinės mokėjimo agentūros pateikto pirmojo projekto vertinimo etapo rezultatų jis turi priimti rekomendacinio pobūdžio sprendimą dėl projektų tinkamumo vertinti antrajame projektų vertinimo etape. Taip pat buvo nustatyta, kad ir Žemės ūkio ministerijai nėra nustatyta, per kiek laiko ji turėtų priimti galutinį sprendimą.

Žemės ūkio ministrui pasiūlyta nustatyti terminą, per kiek laiko nuo paraiškos užregistravimo Nacionalinėje mokėjimo agentūroje dienos turi būti priimtas rekomendacinio pobūdžio sprendimas dėl projekto tinkamumo vertinti antrajame projektų vertinimo etape bei galutinis sprendimas dėl paramos skyrimo ar neskyrimo.

Žemės ūkio ministras informavo, kad, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus rekomendaciją, numatoma keisti Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos administravimo taisyklės, patvirtintas žemės ūkio ministro 2007-04-06 įsakymu Nr. 3D-153, ir Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos priemonių įgyvendinimo taisyklės, nustatant Projektų, finansuotinių pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos priemones, atrankos komiteto

rekomendacijos ir valdymo institucijos sprendimo priėmimo terminus. Minėti pakeitimai bus taikomi sprendimams dėl paraiškų, surinktų vadovaujantis Paraiškų pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos priemones surinkimo 2011 metais grafiku, 2010-12-29 patvirtintu žemės ūkio ministro.

Nesuformuotuose valstybinės žemės sklypuose neliks kliūčių plėtoti infrastruktūrą

Ištyręs skundą dėl sutikimų valstybinėje žemėje tiesti inžinerinius (elektros) tinklus ir įrengti įvažiavimą į žemės sklypą išdavimo, Seimo kontrolierius nustatė, kad iki 2010-07-01, t. y. iki apskričių viršininkų administracijų likvidavimo, sutikimų tiesti susisiekimo komunikacijas ar inžinerinius tinklus, statyti jiems funkcionuoti būtinius statinius tvarkos buvo reglamentuotos apskričių viršininkų sprendimais. Pagal šiuo metu galiojančių teisės aktų nuostatas Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos dalyvauja formuojant ir įgyvendinant valstybės politiką žemės tvarkymo bei administravimo ir kt. srityse. Atsižvelgiant į tai Seimo kontrolierius rekomendavo Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos direktoriui Kaziui Maksvyčiui teisės aktų nustatyta tvarka parengti ir patvirtinti Sutikimų valstybinėje žemėje, kurioje nesuformuoti žemės sklypai, teisės aktų nustatyta tvarka tiesti susisiekimo komunikacijas ar inžinerinius tinklus ir statyti jiems funkcionuoti būtinius statinius, juos rekonstruoti ir aptarnauti, išdavimo tvarką.

Vykdydamas Seimo kontrolieriaus pateiktą rekomendaciją, Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos direktorius K. Maksvytis informavo, kad parengė ir patvirtino Sutikimų statyti nesudėtingus statinius, tiesti susisiekimo komunikacijas, inžinerinius tinklus ir statyti jiems funkcionuoti būtinius statinius valstybinėje žemėje ir valstybiniuose vandens telkiniuose, kai žemės sklypas nesuformuotas, tvarką.

Siūlymai keisti teisės aktus, susijusius su Teisingumo ministerijos reguliavimo sritimi

Tardymo izoliatoriuose bus užtikrinama daugiau nuteistųjų asmenų teisių

Seimo kontrolierius, atsižvelgdamas į nuteistųjų asmenų, kurie yra laikinai iki penkiolikos parų perkeltami iš pataisos įstaigų į kardomojo kalnimo vietas, skunduose keliamas problemas dėl pažeidžiamų jų teisių (pasivaikščiojimo, ilgalaikių pasimatymų), savo iniciatyva pradėjo tyrimą dėl Lietuvos Respublikos suėmimo įstatymo 12 straipsnio 3 ir 4 dalių nuostatų taikymo.

Pagal Suėmimo vykdymo įstatymo 12 straipsnio 3 dalį, nuteistieji,

laikiniai iki penkiolikos parų perkelti į tardymo izoliatorius, turi teisinę nuteistųjų padėtį. Suėmimo vykdymo įstatymo 12 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad tokiems asmenims taikomos Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso nuostatos.

Tyrimo metu buvo konstatuota, kad tardymo izoliatoriuose nėra įrengta pasimatymų patalpų, todėl nuteistieji negali realizuoti savo teisės į ilgalaikius pasimatymus, tardymo izoliatoriuose nuteistiesiems, perkeltiems iš pataisos namų, negalima užtikrinti tęstinumo tos pačios laisvalaikio užimtumo, socialinės reabilitacijos ar kitos veiklos, kuria nuteistasis užsiėmė būdamas pataisos namuose, nėra galimybių užtikrinti šių asmenų pasivaikščiojimo gryname ore.

Todėl Seimo kontrolierius kreipėsi į teisingumo ministrą Remigijų Šimašių siūlydamas inicijuoti Lietuvos Respublikos suėmimo vykdymo įstatymo 12 straipsnio pakeitimą.

Teisingumo ministras R. Šimašius Seimo kontrolierių informavo, kad svarstoma galimybė pakeisti Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklės, nustatant, kad šios taisyklės suėmimą vykdančioms įstaigoms yra privalomos ta apimtimi, kiek jų laikymąsi objektyviai įmanoma užtikrinti tardymo izoliatoriuose. Taip pat svarstomi būdai, kaip užtikrinti, kad nuteistieji, kurie laikinai perkelti į tardymo izoliatorių, grįžę į pataisos įstaigas galėtų be eilės (kompensavimo mechanizmas) realizuoti savo teisę į dėl jų laikino perkėlimo neišnaudotus ilgalaikius pasimatymus.

Nuteistųjų asmenų badavimo atvejais pareigūnai privalės veikti vienodai

Seimo kontrolierius nagrinėjo 31 nuteistojo skundus dėl Pravieniškių 2-ųjų pataisos namų-atvirosios kolonijos pareigūnų netinkamų veiksmų nuteistiesiems asmenims paskelbus bado akciją.

Tyrimo metu buvo konstatuota, kad galiojantys teisės aktai nustato skirtingus pareigūnų veiksmus nuteistųjų asmeninio badavimo bei jų grupinio badavimo atvejais. Pataisos namų administracijos veiksmus nuteistųjų grupinio badavimo atveju reglamentuoja Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 118 straipsnis. Tuo atveju, kai nuteistasis badauja individualiai, pareigūnų veiksmai reglamentuoti teisingumo ministro 2003-07-02 įsakymu Nr. 194 patvirtintų Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių 266 punkte.

Seimo kontrolierius konstatavo, kad nuteistųjų asmenų grupinio ir individualaus badavimo atvejais pataisos namų administracija privalėjo elgtis skirtingai. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodeksas reglamentuoja tik pataisos namų pareigūnų veiksmus nuteistųjų grupinio badavimo ar kitokio nepaklusimo atvejais ir nereglamentuoja pareigūnų veiksmų nuteistųjų individualaus badavimo atveju, o teisingumo ministro 2003-07-02 įsakymu Nr. 194 patvirtintos Pataisos

įstaigų vidaus tvarkos taisyklės reglamentuoja pareigūnų veiksmus tik individualaus nuteistųjų badavimo atveju ir nereglamentuoja pataisos namų pareigūnų veiksmų, kai badauja grupė nuteistųjų.

Seimo kontrolierius teisingumo ministrui pasiūlė suvienodinti šių skirtingų procedūrų (pareigūnų veiksmų grupinio nuteistųjų badavimo ir individualaus badavimo atvejais) teisinį reglamentavimą tiek įstatyme, tiek įstatymo įgyvendinamajame akte, kad visiems būtų aišku, kaip turėtų elgtis pareigūnai konkrečioje situacijoje.

Seimo kontrolierius buvo informuotas, kad teisingumo ministro 2011-01-31 įsakymu Nr. 1R-33 buvo pakeistos Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklės, atsižvelgiant į jo siūlymą.

Siūlymai keisti teisės aktus, susijusius su Generalinės prokuratūros reguliavimo sritimi

Prokurorai visais atvejais privalės nurodyti apskundimo tvarką

Ištyręs pareiškėjo skundą dėl prašymo nagrinėjimo Lietuvos Respublikos generalinėje prokuratūroje, Seimo kontrolierius nustatė, jog pareiškėjai, nesutikdami su Generalinės prokuratūros, apygardų ar apylinkių prokuratūrų priimtais sprendimais, turi teisę apskusti atsakymą Asmenų aptarnavimo Lietuvos Respublikos generalinėje prokuratūroje tvarkos aprašo, patvirtinto generalinio prokuroro įsakymu, 44 punkte nustatyta tvarka. Tačiau, vadovaujantis pirmiau minėto teisės akto nuostatomis, apie sprendimų apskundimo tvarką pareigūnai pareiškėjus privalo informuoti tik jei išnagrinėtas skundas ar jo dalis yra netenkinama. Kitais atvejais (skundą palikus nenagrinėtą ar skundą patenkinus) informacija apie sprendimų apskundimo tvarką pareiškėjams nėra teikiama, o tai prieštarauja Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007-08-22 nutarimu Nr. 875 patvirtintų Asmenų prašymų nagrinėjimo ir jų aptarnavimo viešojo administravimo institucijose, įstaigose ir kitose viešojo administravimo subjektuose taisyklių nuostatomis.

Seimo kontrolieriaus pasiūlė Lietuvos Respublikos generaliniam prokurorui Dariui Valiui suderinti generalinio prokuroro 2008-01-03 įsakymu Nr. I-3 patvirtinto Asmenų aptarnavimo Lietuvos Respublikos generalinėje prokuratūroje tvarkos aprašo nuostatas su pirmiau minėtų teisės aktų nuostatomis.

Generalinis prokuroras D. Valys Seimo kontrolierių informavo, kad, atsižvelgus į Seimo kontrolieriaus pateiktą rekomendaciją, yra parengtas Asmenų aptarnavimo Lietuvos Respublikos prokuratūroje taisyklių pakeitimo projektas, kuris pateiktas teritorinėms prokuratūroms dėl pastabų bei siūlymų.

Siūlymai keisti teisės aktus, susijusius su Aplinkos ministerijos reguliavimo sritimi

Nustatyta pritarimo supaprastinta tvarka parengtiems projektams procedūra

Ištyręs pareiškėjo skundą dėl nesudėtingų statinių projekto derinimo Seimo kontrolierius nustatė, kad skundo tyrimu metu galiojantis STR 1.01.07:2002 „Nesudėtingi (tarp jų laikini) statiniai“ nenustato supaprastintų projektų derinimo (pritarimo) tvarkos, terminų, taip pat nėra nustatyta, kokius dokumentus statytojas turėtų pateikti kartu su supaprastinta tvarka parengtu projektu, todėl tarp statytojų bei pareigūnų kyla konfliktai.

Seimo kontrolierius kreipėsi į Lietuvos Respublikos Ministrą Pirmininką Andrių Kubilių prašydamas pavesti Aplinkos ministerijai papildyti STR 1.01.07:2002 „Nesudėtingi (tarp jų laikini) statiniai“, nustatant supaprastintų projektų derinimo (pritarimo) tvarką, terminus ir kt.

Aplinkos ministerijos viceministras Arūnas Remigijus Zabulėnas Seimo kontrolierių informavo, kad parengtas STR 1.01.07:2002 „Nesudėtingi (tarp jų laikini) statiniai“ papildymo projektas, kuris papildytas nauju punktu, nustatančiu supaprastinta tvarka parengtų projektų pritarimo tvarką, derinimo terminus, dokumentus, kuriuos turi pateikti statytojai.

Siūlymai keisti teisės aktus, susijusius su Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos reguliavimo sritimi

Mažės painiavos skiriant kompensacijas sutrikusią judėjimo funkciją turintiems asmenims

Seimo kontrolierius, ištyręs Lietuvos Respublikos Seimo nario Edmundo Pupinio bei Lietuvos Respublikos Seimo narės Agnės Zuokienės perduotus pareiškėjų skundus dėl galimo žmogaus teisių pažeidimo socialinės apsaugos ir darbo ministrui priėmus įsakymą, kuriuo galimai ribojamas transporto išlaidų kompensacijos ir lengvojo automobilio įsigijimo išlaidų kompensacijos mokėjimas neįgaliesiems, turintiems sutrikusią judėjimo funkciją, akcentavo, kad, pagal Lietuvos Respublikos transporto lengvatų įstatymo 7 straipsnio 1 ir 5 dalių nuostatas, neįgalieji, turintys sutrikusią judėjimo funkciją, turi teisę: 1) kiekvieną mėnesį gauti 0,25 minimalaus gyvenimo lygio (MGL) dydžio *transporto išlaidų kompensaciją*; 2) vieną kartą per 6 metus gauti iki 32 MGL dydžio lengvųjų automobilių įsigijimo ir jų techninio pritaikymo išlaidų kompensaciją, jeigu šie asmenys gali patys vairuoti šiuos lengvuosius automobilius. Tačiau socialinės apsaugos ir darbo ministras ir sveikatos apsaugos ministras 2009-05-22 įsakymu Nr. A1-353/V-401 (2.1 punktas) yra nustatę, kad vienam asmeniui gali būti nustatomas *tik* specialusis nuolatinės slaugos poreikis arba

nuolatinės priežiūros (pagalbos) poreikis, arba specialusis transporto išlaidų kompensacijos poreikis, arba specialusis lengvojo automobilio įsigijimo ir jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacijos poreikis.

Seimo kontrolierius, įvertinęs galiojančias teisės aktų nuostatas šiuo klausimu, padarė išvadą, jog būtina įvertinti išmokų, skirtų neįgalųjų specialiesiems poreikiams tenkinti, sistemą ir nedelsiant imtis teisinės bazės koregavimo bei tobulinimo siekiant, kad būtų išvengta dviprasmiškai suvokiamų ar traktuojamų situacijų, galimos teisės aktų konkurencijos, kartu ir neįgalųjų teisių (atitinkamų teisės aktų taikymo prasme) galimų pažeidimų.

Seimo kontrolierius socialinės apsaugos ir darbo ministrui Donatui Jankauskui pasiūlė spręsti iškilusią problemą. Atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus rekomendacijas, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija parengė ir pateikė Lietuvos Respublikos Vyriausybei Lietuvos Respublikos transporto lengvatų įstatymo 7 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą. Vyriausybė savo posėdyje šiam įstatymo projektui pritarė ir 2010-10-21 įstatymo projektas buvo pateiktas svarstyti Lietuvos Respublikos Seimui (registracijos Nr. XIP-2599).

Siūlymai keisti teisės aktus, susijusius su Kultūros ministerijos reguliavimo sritimi

Kultūros paveldo departamento pareigūnai privalės informuoti apie savavališkos statybos faktus

Ištyręs pareiškėjo skundą dėl Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Kauno teritorinio padalinio pareigūnų galimo biurokratizmo delsiant atitinkamoms institucijoms pranešti apie galimai vykdomą savavališką statybą, Seimo kontrolierius akcentavo, kad pagal galiojančių teisės aktų nuostatas teisę sustabdyti savavališką statybą turi statybos valstybinę priežiūrą atliekantis viešojo administravimo subjektas, kuris privalo tikrinti, ar nevykdoma savavališka statinio statyba. Seimo kontrolierius konstatavo, kad teisės aktuose tiesiogiai neįtvirtinta Kultūros paveldo prie Kultūros ministerijos teritorinių padalinių pareigūnų pareiga apie savavališkus statybos darbus informuoti statybos valstybinę priežiūrą atliekantį viešojo administravimo subjektą, ir pabrėžė, jog dėl tiesiogiai neįtvirtintos teritorinių padalinių pareigos apie savavališkus statybos darbus informuoti statybos valstybinę priežiūrą atliekantį viešojo administravimo subjektą gali susidaryti prielaidos įvairiems pažeidimams. Todėl Seimo kontrolierius pasiūlė Lietuvos Respublikos kultūros ministrui apsvarstyti galimybę šią pareigą įtvirtinti teisės aktuose.

Seimo kontrolierius buvo informuotas, kad Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos direktorė 2010-03-31 įsakymu Nr. P-90 pakeitė Kultūros paveldo departamento direktoriaus 2007-09-10 įsakymu P-236 patvirtintų Kultūros paveldo departamento

prie Kultūros ministerijos teritorinių padalinių nuostatų 6.21 punktą, numatant teritoriniams padaliniais pareigą tą pačią dieną, bet ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo galimai savavališkos statybos fakto nustatymo dienos, apie jį pranešti statinių statybos valstybinę priežiūrą vykdančioms institucijoms.

Siūlymai keisti teisės aktus, susijusius su Sveikatos apsaugos ministerijos reguliavimo sritimi

Prašymai bus nagrinėjami operatyviau

Ištyręs pareiškėjo skundą dėl galimo Klaipėdos universitetinės ligoninės administracijos biurokratizmo, Seimo kontrolierius nustatė, kad Valstybinės ligonių kasos prie Sveikatos apsaugos ministerijos direktoriaus 2005-11-22 įsakymu Nr. 1K-149 patvirtintame Sprendimų dėl vaistų ir medicinos pagalbos priemonių labai retoms ligoms ir būklėms gydyti kompensavimo ir dėl nenumatytų atvejų priėmimo komisijos darbo reglamente (toliau – Reglamentas) numatyti visi veiksmai, būtini sprendimui dėl vaistų įsigijimo bei kompensavimo priimti. Pagal Reglamento 25 punktą, ši komisija prašymą nagrinėja ir priima sprendimą ne vėliau kaip per 30 dienų nuo prašymo gavimo datos.

Seimo kontrolierius konstatavo, kad pirmiau minėtame Reglamente nustatyta tvarka yra sudėtinga, prašymo nagrinėjimo terminai pernelyg ilgi. Todėl, siekiant operatyvesnio sprendimų priėmimo ir geresnės gyventojų sveikatos užtikrinimo kokybės, išvengti piktnaudžiavimo bei mažinti biurokratinės kliūtis, Seimo kontrolieriaus pasiūlė Valstybinės ligonių kasos direktoriui V. Sasnauskui dabar galiojančią tvarką supaprastinti bei nustatyti trumpesnį prašymų nagrinėjimo terminą.

Atsižvelgdamas į Seimo kontrolieriaus rekomendaciją, Valstybinės ligonių kasos direktorius V. Sasnauskas sudarė darbo grupę Reglamento pakeitimo projektui parengti. Vienas iš šios darbo grupės tikslų – supaprastinti minėtą tvarką ir nustatyti trumpesnį prašymų nagrinėjimo terminą.

III. REIKŠMINGESNIŲ SEIMO KONTROLIERIAUS ATLIKTŲ TYRIMŲ APŽVALGA PAGAL PROBLEMATIKĄ

Demokratinės valdžios institucijų veiklos sėkmė priklauso nuo žmonių paramos, todėl labai svarbu, kad valdžios įstaigos dirbtų visuomenei, paisytų jos interesus, puoselėtų visuomenėje pripažįstamas vertybes, gerbtų piliečių teises ir atsižvelgtų į jų lūkesčius. Kartais valstybės tarnautojų sąžiningumas, dorumas vertinamas labiau nei jų kompetencija, todėl svarbiausia yra tai, kad viešojo administravimo subjektai sprendimus priimtų laikydamiesi teisės aktų nuostatų reikalavimų, nepažeidintų žmogaus teisių ir laisvių, nesielgtų biurokratiškai.

Seimo kontrolieriaus nuomone, vykdamas viešąjį administravimą vietoj tradicinės hierarchijos, centralizacijos ir kontrolės vis aktualesnis tampa bendradarbiavimas, decentralizacija ir problemų prevencija. Seimo kontrolierius visada kviečia valdžios įstaigas bendradarbiauti ir kartu spręsti iškilusius klausimus, jeigu kuri nors institucija nėra garantuota priimamo sprendimo teisingumu. Seimo kontrolierius yra atviras visiems, kurie siekia, kad žmogaus teisės nebūtų pažeidžiamos.

TEISĖ Į TINKAMĄ VIEŠĄJĮ ADMINISTRAVIMĄ

Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatyme yra pateikta viešojo administravimo sąvoka bei išdėstyti viešojo administravimo principai. Tam, kad viešasis administravimas būtų laikomas tinkamu, viešojo administravimo subjektai savo veikloje turi laikytis viešojo administravimo principų: įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, tarnybinio bendradarbiavimo, efektyvumo, subsidiarumo, „vieno langelio“.

Su tinkamu viešojo administravimu siejamas pasitikėjimas valdžia ir atskiromis jos institucijomis, demokratija ir net pačia valstybe. Viešojo administravimo subjektai yra tarpinė grandis tarp piliečių ir politinės valdžios. Piliečiai, spręsdami įvairius reikalus, pirmiausia susiduria ne su aukščiausia valdžia, bet su atitinkamas funkcijas vykdančiais viešojo administravimo subjektais, kurie, būdami tarp politinės valdžios ir piliečių, turi jausti didelę atsakomybę. Jie privalo tinkamai atstovauti piliečių interesams ir tuo pačiu metu įgyvendinti numatytą politiką.

Viešojo administravimo sistema ir valstybės tarnautojai turi garantuoti piliečių ir kitų asmenų teisę į teisingą ir nešališką jų pareiškimų nagrinėjimą viešojo administravimo institucijose bei pagrįstą pareigūnų priimtą sprendimą ir galimybę jį apskusti.

Pažymėtina, kad per 2010 m. daugiausia buvo nustatyta teisės į tinkamą viešąjį administravimą pažeidimų (netinkamas skundo ar prašymo išnagrinėjimas, teisės gauti informaciją pažeidimas, prašymų nagrinėjimo terminų pažeidimas, teisės akto nevykdymas, galiojančių teisės aktų prieštaravimai, trūkumai ir kt.).

Atsinaujinantys energijos šaltiniai sunkiai skinasi kelią

Seimo kontrolieriaus tyrimo metu buvo nustatyta, kad Energetikos ministerija, išduodama leidimus elektros gamybos plėtrai, nevertina, ar galiojantys savivaldybių teritorijų planavimo dokumentai, jų sprendiniai leidžia konkrečios savivaldybės teritorijoje atitinkamą veiklą, tai yra tarp ministerijos ir savivaldybių nėra tarnybinio bendradarbiavimo. Dėl šios priežasties subjektai, ketinantys statyti vėjo jėgaines ir turintys leidimą, susiduria su problema, kad faktiškai jie negali statyti vėjo elektrinės, nes pagal tam tikros savivaldybės teritorijų planavimo dokumentus vėjo elektrinių statyba konkrečioje teritorijoje nenumatyta arba apskritai nėra parengtų teritorijų planavimo dokumentų.

Seimo kontrolierius, atlikęs tyrimą, akcentavo, kad nors teisės aktuose ir nėra numatytos pareigos ministerijai, išduodant leidimus elektros gamybos plėtrai, vertinti, ar galiojantys teritorijų planavimo dokumentai leidžia konkrečioje teritorijoje atitinkamą veiklą, esant geram viešajam administravimui bei atsižvelgiant į viešojo administravimo principus šis bendradarbiavimas turėjo vykti.

Seimo kontrolierius informavo Lietuvos Respublikos Vyriausybę apie problemas, su kuriomis susiduria subjektai, ketinantys statyti vėjo elektrines, ir pasiūlė svarstyti galimybę tobulinti galiojantį teisinį reglamentavimą arba ieškoti kito optimalaus šios problemos sprendimo būdo.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė pavedė Energetikos ministerijai kartu su Aplinkos ministerija atsižvelgti į Seimo kontrolieriaus iškeltas problemas, pateiktas rekomendacijas ir surasti galimus sprendimo būdus.

Energetikos ministerija Seimo kontrolierių informavo, jog esminiu žingsniu tobulinant teisinį reguliavimą ir siekiant sudaryti galimai palankesnes sąlygas atsinaujinančių išteklių energetikos plėtrai taps rengiamas Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas, kuriame numatoma, kad atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių elektros energijos gamybos pajėgumų plėtojimai, pasirašydami ketinimų protokolą su elektros tinklų operatoriumi, turės pristatyti dokumentus, patvirtinančius detaliojo plano, kuris

leidžia statyti gamintojo pareiškime nurodytos galios ir tipo elektrinę, galiojimą, jeigu planuojant statyti šio tipo elektrinę toks dokumentas yra reikalingas teisės aktų nustatyta tvarka. Ši nuostata leis suderinti elektros energijos gamybos pajėgumų plėtrą su teritorijų planavimo dokumentų sprendiniais. Atitinkama nuostata numatyta ir Energetikos ministerijos rengiamame Leidimų veikloms elektros energetikos sektoriuje išdavimo taisyklių projekte, kurį numatoma artimiausiu metu pateikti derinti suinteresuotoms institucijoms.

Nepagrįstas atsakymas suteikti informaciją advokatu

Seimo kontrolierius ištyrė advokato skundą dėl Utenos žemėtvarkos skyriaus atsakymo pateikti informaciją apie trečiąjį asmenį, susijusį teisiniais santykiais su jo atstovaujama klientu.

Tyrimo metu buvo nustatyta, kad advokatu, kuris atstovavo klientui, viešojo administravimo subjektas nepagrįstai atsisakė suteikti informaciją, reikalingą veiksmingoms teisinėms paslaugoms teikti. Ribojant advokato teisę gauti visus duomenis, būtinus siekiant apginti teisėtus kliento interesus, pažeidžiami advokato veiklos principai, kartu ribojama asmens konstitucinė teisė į gynybą.

Advokatas yra Lietuvos teisėsaugos institucijų sistemos sudėtinė dalis, užtikrinanti teisinę pagalbą asmenims, t. y. asmuo, kuriam valstybė patikėjo vykdyti tam tikras jam priklausančias funkcijas, o svarbiausia iš jų – vykdyti valstybės konstitucinę funkciją – užtikrinti asmens teisę į gynybą.

Seimo kontrolierius pažymėjo, jog advokato kreipimesi turi būti pateikti duomenys, įrodantys prašomų pateikti dokumentų ar jų nuorašų ryšį su teisinių paslaugų teikimu, ir tokiu atveju tai suponuoja valstybės ir savivaldybės institucijų pareigą teikti tokią informaciją.

Seimo kontrolierius, įvertinęs galiojančius teisės aktus bei tyrimo metu surinktą medžiagą, pažymėjo, kad Advokatūros įstatymo 44 straipsnio 1 dalies 1 punkte nėra imperatyvo, nurodančio, jog duomenų gali būti prašoma išskirtinai tik apie advokato atstovaujamojo asmenį, ir atkreipė Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos Utenos žemėtvarkos skyriaus dėmesį į tai, kad advokatu turi būti pateikti jo prašomi dokumentai, jeigu jis pateikia duomenis, įrodančius prašomų dokumentų ar jų nuorašų ryšį su teisinių paslaugų teikimu.

TEISĖ Į SAUGIĄ IR EKOLOGIŠKĄ APLINKĄ

Atskaitiniu laikotarpiu Seimo kontrolierius nustatė nemažai ir teisės į saugią bei ekologišką aplinką pažeidimų. Tai daugiausia viešojo

administravimo subjekto veiksmais ar neveikimu teritorijų planavimo ir statybos priežiūros srityse padaryti pažeidimai.

Pagrindinės priežastys, kurios, Seimo kontrolieriaus nuomone, lėmė šių pažeidimų atsiradimą, 2010 metais buvo:

- funkcijų perėjimas iš apskričių viršininkų administracijų (darbuotojų nežinojimas, kas bus toliau, stabdė jų tiesioginių funkcijų vykdymą, ne visi dokumentai, tarp jų ir pareiškėjų skundai, prašymai, buvo perduoti teisės ir pareigas perimančiai institucijai);
- padidėjęs darbo krūvis;
- galiojančių teisės aktų neišmanymas, kompetencijos stoka;
- galima įtaka iš šalies, nepakankamas vidaus administravimas.

Nuo 2010-01-01 teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros funkcijos, kurias iki 2009-12-31 vykdė apskričių viršininkų administracijos, perėjo Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijai prie Aplinkos ministerijos (toliau – Inspekcija). Pažymėtina ir tai, kad dauguma darbuotojų, dirbusių apskričių viršininkų administracijose ir vykdžiusių teritorijų planavimo ar statybos valstybinės priežiūros funkcijas, tarnybinio kaitumo būdu perėjo dirbti į Inspekciją.

Akcentuotina, jog dažniausiai pareigūnai, kurie nevykdė statybos valstybinę priežiūrą reglamentuojančių teisės aktų nuostatų reikalavimų ir taip pažeidė pareiškėjų teisę į saugią ir ekologišką aplinką, pavedimus gavo dar dirbdami apskričių viršininkų administracijose ir jų neįvykdė, tačiau pažeidimai buvo nustatyti jiems jau dirbant Inspekcijoje.

Seimo kontrolierius teigiamai vertina bendradarbiavimą su Inspekcijos viršininke Laura Nalivaikiene, operatyviai ir tinkamai reaguojančia į Seimo kontrolieriaus pateiktas kritines pastabas, siūlymus (rekomendacijas), kuri imasi visų priemonių, kad pareigūnai iš apskričių viršininkų administracijų perėję į Inspekcijos pavaldumą, tobulintų savo kvalifikaciją bei laikytųsi teisės aktų reikalavimų.

Teisės akty, reglamentuojančių statybos valstybinę priežiūrą, nesilaikymas

Seimo kontrolierius ištyrė pareiškėjo skundą, kuriame buvo rašoma, jog dar 2007 m. lapkričio mėnesį buvo kreiptasi į tuometį Vilniaus apskrities viršininko administracijos Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros departamentą, prašant patikrinti galimai savavališkos statybos faktus. Šio tyrimo metu buvo nustatyta, kad tuometis Vilniaus apskrities viršininko administracijos Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros departamentas vilkino patikrinti galimai savavališkos statybos faktus, nesilaikė kitų teisės aktų, reglamentuojančių statybos valstybinę priežiūrą, nuostatų reikalavimų.

Seimo kontrolierius, atlikęs tyrimą, įvertinęs teisės aktus konstatavo, kad informacija apie galimai savavališką statybą buvo patikrinta tik daugiau kaip po pusantro mėnesio nuo pareiškėjo pranešimo pateikimo, nors teisės akte numatyta pareiga tai padaryti per 3 darbo dienas. Taip pat buvo konstatuota, kad reikalavimas pašalinti savavališkos statybos padarinius buvo surašytas daugiau kaip po mėnesio, nors tai turi būti padaroma ne vėliau kaip per mėnesį nuo savavališkos statybos akto surašymo dienos. Pažymėtina, kad institucijos reikalavimas dėl savavališkos statybos padarinių šalinimo buvo neįvykdytas, todėl tuometė Vilniaus apskrities viršininko administracija privalėjo kreiptis į teismą dėl įpareigojimo pašalinti savavališkos statybos padarinius. Tačiau minėta institucija į teismą nesikreipė, ir tik daugiabučių namų savininkų bendrijos pirmininkui pateiktus skundą Seimo kontrolieriui, tai padarė Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos, kuri nuo 2010 m. sausio 1 d. perėmė šias funkcijas iš apskričių viršininkų administracijų.

Seimo kontrolierius pripažino, kad tuomečio Vilniaus apskrities viršininko administracijos Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros departamento pareigūnai elgėsi biurokратиškai, ir pasiūlė Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos viršininkei Laurai Nalivaikienei imtis priemonių, kad pavaldūs pareigūnai ateityje laikytųsi teisės aktų reikalavimų.

Nepateikti projektiniai pasiūlymai negalėtų būti pagrindas atsisakyti išduoti sąlygas teritorijų planavimo sąlygų sąvadui gauti

Seimo kontrolierius išnagrino pareiškėjo skundą dėl Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Klaipėdos teritorinio padalinio pareigūnų atsakymo išduoti sąlygas teritorijų planavimo sąlygų sąvadui gauti ir reikalavimo pateikti projektinius pasiūlymus.

Tyrimo metu buvo nustatyta, kad Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Klaipėdos teritorinio padalinio pareigūnai nepagrįstai neišdavė sąlygų teritorijų planavimo sąlygų sąvadui gauti, motyvuodami tuo, kad pareiškėjas nepateikė planuojamos veiklos projektinių pasiūlymų. Teisės aktai, reglamentuojantys detaliojo planavimo procesą, nenustato, kad rengiant detaliuosius planus būtina rengti projektinius pasiūlymus, t. y. projektiniai pasiūlymai nėra numatyti kaip būtinas detaliojo planavimo procedūros dokumentas.

Seimo kontrolierius išreiškė nuomonę, jog paveldosaugos institucijos konsultacijų metu gali prašyti pateikti planuojamos veiklos projektinius pasiūlymus, kad ateityje būtų išvengta nepagrįstų lūkesčių ar galimų nuostolių, tačiau projektinių pasiūlymų nepateikimas negalėtų būti pagrindas atsisakyti išduoti sąlygas teritorijų planavimo sąlygų sąvadui gauti. Tačiau reikalavimas pateikti projektinius pasiūlymus iki sąlygų teritorijų planavimo sąlygų sąvadui pateikimo gauti yra perteklinis.

Seimo kontrolierius atkreipė Kultūros paveldo departamento direktorės Dianos Varnaitės dėmesį, kad planuojamos veiklos projektinių pasiūlymų nepateikimas negalėtų būti pagrindas atsisakyti išduoti sąlygas teritorijų planavimo sąlygų sąvadui gauti, ir pasiūlė imtis priemonių, kad pareigūnai, išduodami projektavimo sąlygas, laikytųsi teisės aktų nuostatų reikalavimų. Į Seimo kontrolieriaus pateiktas rekomendacijas buvo atsižvelgta.

Viršijant kompetencijos ribas išduotas leidimas keisti kultūros paveldui priskirto namo stogo dangą

Seimo kontrolierius ištyrė Lietuvos Respublikos Seimo narės Vincės Vaidevutės Margevičienės perduotą pareiškėjos skundą dėl Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Kauno teritorinio padalinio pareigūnų veiksmų, nesutinkant, kad stogo remonto darbus atliktų gyventojų pasirinkta įmonė, ir pasiūlant kitą įmonę.

Šio skundo tyrimo metu buvo nustatyta, kad gyvenant name, priskirtame kultūros paveldui, ir norint atlikti jo stogo remontą privaloma parengti tvarkomųjų paveldosaugos darbų projektą ir atlikti paveldosaugos (specialiąją) ekspertizę. Tačiau Kultūros paveldo departamento Kauno teritorinio padalinio pareigūnai leido keisti minėto namo stogo dangą nesant tinkamo tvarkomųjų paveldosaugos darbų projekto ir paveldosaugos (specialiosios) ekspertizės. Taip pat nustatyta, kad leidimą atlikti kultūros paveldo objekto tvarkomuosius paveldosaugos darbus Kultūros paveldo departamento Kauno teritorinio padalinio vyresnysis valstybinis inspektorius A. Liakas išdavė viršydamas kompetenciją. Seimo kontrolierius konstatavo, kad tokie neatsakingi Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Kauno teritorinio padalinio pareigūnų veiksmai laikytini piktnaudžiavimu.

Seimo kontrolierius atkreipė Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Kauno teritorinio padalinio vedėjos Irenos Vaškeliienės dėmesį į tyrimo metu nustatytus Kauno teritorinio padalinio pareigūnų padarytus pažeidimus bei pasiūlė spręsti tarnybinių nuobaudų skyrimo pareigūnams klausimą. Į Seimo kontrolieriaus rekomendacijas buvo atsižvelgta, atsakingiems pareigūnams skirtos tarnybinės nuobaudos.

TEISĖ Į SVEIKATOS APSAUGĄ

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 53 straipsnis skelbia: „Valstybė rūpinasi žmonių sveikata ir laiduoja medicinos pagalbą bei paslaugas žmogui susirgus. Įstatymas nustato piliečiams nemokamos medicinos pagalbos valstybinėse gydymo įstaigose teikimo tvarką. Valstybė skatina visuomenės kūno kultūrą ir remia sportą. Valstybė ir kiekvienas asmuo privalo saugoti aplinką nuo kenksmingų poveikių.“

Seimo kontrolierius ypatingą dėmesį skiria piliečių teisių pažeidimams vienoje jautriausių sričių – sveikatos apsaugos bei teisės į saugią ir sveiką aplinką, t. y. neapsiribojęs vien įstaigoje gautų piliečių skundų nagrinėjimu. Seimo kontrolierius 2010 metų laikotarpiu pradėjo ne vieną tyrimą savo iniciatyva pagal žiniasklaidoje pateiktą informaciją dėl galimų žmogaus teisių pažeidimų. Seimo kontrolieriaus nuomone, valdžios įstaigų veikla šiandien turi būti orientuota į žmogaus teisių apsaugos ir įgyvendinimo poreikius.

Sveikatos apsaugos ministerijos misija – formuoti ir įgyvendinti sveikatos politiką, užtikrinančią visuomenės sveikatą, aukštą sveikatinimo veiklos kokybę ir racionalų išteklių panaudojimą. Užtikrinti prieinamą ir kokybišką sveikatos priežiūrą – vienas šios institucijos strateginių tikslų.

Tačiau Seimo kontrolierius pasigenda bendros sampratos, kad mūsų sveikatos priežiūros sistemos veiklos tikslas – sveikas žmogus, kuris yra vienas iš svarbiausių gydymo įstaigų darbo rezultatų vertintojų.

Atskaitiniu laikotarpiu daugiausia pažeidimų buvo nustatyta dėl sveikatos priežiūros paslaugų nesuteikimo ar netinkamo jų suteikimo. Manytina, kad šiuos pažeidimus lėmė:

- lėšų stoka;
- nepakankamas teisinis reglamentavimas;
- kvalifikuotų gydytojų trūkumas;
- darbo krūvis, abejingumas, aplaidumas.

Iš sanatorijos į gatvę išvaryta sunki ligonė

Atlikęs tyrimą savo iniciatyva dėl Sveikatos apsaugos ministerijos ir jai pavaldžių institucijų pareigūnų galimo biurokratizmo, pažeidžiant sergančiųjų cistine fibroze teises ir teisėtus lūkesčius gauti tinkamas medicinos paslaugas, atsisakant suteikti reikiamą gydymą, Seimo kontrolierius nustatė, kad dėl nepakankamo teisinio reglamentavimo iš sanatorijos „Draugystė“ buvo išprašyta sunkia liga serganti pacientė, nes sanatorija iš Valstybinės ligonių kasos negavo kompensacijos už vaistus šios pacientės gydymui. Pagal teisės aktų nuostatas cistinės fibrozės gydymas kompensuojamas tik iki 18 metų, o po pilnametystės – nebe. Seimo kontrolieriaus nuomone, toks skirstymas nepateisinamas, todėl būtina inicijuoti teisinės bazės keitimą.

Seimo kontrolierius akcentavo, kad žmonės, sergantys cistine fibroze, turi būti gydomi visą gyvenimą. Cistinė fibrozė nėra vien tik plaučių liga – ji yra sisteminė, veikianti visą organizmą, todėl reikalingi specialistai, išmanantys pagalbos teikimo tokiems ligoniams sistemą, bei centralizuotas sergančiųjų gydymas. Estija, Latvija, Lenkija, Rusija turi cistinės fibrozės centrus, todėl mažamečiams bei suaugusiems

pacientams užtikrinamas gydymo tęstinumas. Mūsų šalyje toks centras kol kas neįkurtas, netgi nėra centralizuoto konsultacinio kabineto, kuriame šie ligoniai ir jų artimieji gautų pagalbą.

Seimo kontrolieriaus atliekamo tyrimo metu Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010-02-12 įsakymu Nr. V-114 „Dėl darbo grupės cistinės fibrozės ilgalaikės kontrolės ir gydymo klausimams spręsti sudarymo“ buvo sukurta speciali darbo grupė, kuri 2010-03-10 priėmė sprendimą – „per artimiausius tris mėnesius parengti cistinės fibrozės diagnostikos ir gydymo metodiką bei Specialistų metodikoje pasiūlytą kompensuojamųjų medicinos pagalbos priemonių ir kompensuojamųjų antibiotikų sąrašą“ – pirmumo teise apsvaryti tai Ligų ir kompensuojamųjų vaistų sąrašų tikslinimo komisijos posėdyje. Tačiau metodikos parengimas stringa, pacientai gydymo negauna ir miršta.

Seimo kontrolierius pasiūlė sveikatos ministrui Raimondui Šukiui inicijuoti teisinės bazės keitimą, kad ir pilnamečiams pacientams būtų užtikrintas gydymas kompensuojamaisiais vaistais; spręsti sergančiųjų cistine fibroze ambulatorinio konsultacinio kabineto steigimo klausimą; parengti cistinės fibrozės diagnostikos ir gydymo metodiką bei Specialistų metodikoje pasiūlytą kompensuojamųjų medicinos pagalbos priemonių ir kompensuojamųjų vaistų sąrašą.

Įgyvendintas tik Seimo kontrolieriaus siūlymas steigti cistine fibroze sergančiųjų ambulatorinį konsultacinį kabinetą, į kitas rekomendacijas kol kas neatsižvelgta.

Apie susiklosčiusią situaciją buvo informuoti Lietuvos Respublikos Seimo Sveikatos reikalų komitetas bei Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

Lietuvos pasienio ruože nukentėję šalies piliečiai nesulaukė tinkamos šalies medikų pagalbos

Seimo kontrolierius savo iniciatyva atliko tyrimą dėl galimai apdėdžių Biržų rajono poliklinikos greitosios pagalbos tarnybos medikų veiksmų, kuomet buvo atsisakyta teikti medicininę pagalbą Lietuvos pasienyje su Latvija į automobilio avariją patekusiems piliečiams, ir pažymėjo, kad medikai savo darbe privalo vadovautis ne tik įstatymais, bet ir žmogiškumu. Poelgis, kad Biržų rajono poliklinikos greitosios pagalbos tarnybos medikai, sulaukę automobilio avarijoje sužalotų mūsų šalies piliečių skambučio, atsisakė vykdyti Hipokrato priesaiką ir vykti į nelaimės vietą, mat avarija įvyko ne Lietuvoje, bet vos už kelių kilometrų nuo sienos, Latvijoje, yra netoleruotinas. Formaliai žiūrint ir problemą vertinant vien tik teisiškai, Biržų rajono poliklinikos greitosios pagalbos tarnybos medikai, neteikę pagalbos pasienyje nukentėjusiems žmonėms, nusižengimo nepadarė, kadangi šalies teisės aktai nereglamentuoja asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimo užsienyje.

Seimo kontrolierius akcentavo, kad turi būti padaryta viskas, jog pasienio ruože į nelaimę patekę asmenys sulauktų tinkamos Lietuvos medikų pagalbos ir reakcijos. Nors valstybė ne pirmi metai yra Europos Sąjungos narė, Sveikatos apsaugos ministerija nepakankamai imasi iniciatyvos pasirašyti tarpvalstybinį susitarimą, kuriame turėtų būti numatytas skubios medicininės pagalbos teikimas pasienio regionuose ir jos finansavimo klausimų sprendimas, užtikrintas paslaugų prieinamumas ir medikų darbo apmokėjimas.

Seimo kontrolierius pasiūlė Sveikatos apsaugos ministerijai imtis priemonių, kad toks tarpvalstybinis susitarimas būtų pasirašytas.

Sveikatos apsaugos ministerija Seimo kontrolierių informavo, kad numatoma inicijuoti tarpusavio susitarimą dėl greitosios medicininės pagalbos brigadų ir specialiųjų tarnybų paslaugų teikimo tiek Lietuvos, tiek Latvijos teritorijoje. Taip pat numatoma susitarti, kad abiejų valstybių greitosios medicininės pagalbos brigados ar specialiosios tarnybos, jei bus arčiau įvykio vietos, bendradarbiaudamos teiks pagalbą viena kitos teritorijoje. Tai leis užtikrinti sklandų būtinosios medicinos pagalbos paslaugų teikimą sužeistiesiems ar į kitokią nelaimę patekusiems žmonėms šių dviejų valstybių teritorijoje.

ŽEMĖS REFORMA

Lietuvos Respublikos apskrities valdymo įstatymo ir jį keitusių įstatymų pripažinimo netekusiais galios įstatymo 2 straipsnio 4 dalimi nuo 2010-06-30 buvo panaikintos apskričių viršininkų ir jų pavaduotojų pareigybės, o nuo 2010-07-01 buvo likviduotos apskričių viršininkų administracijos, kurios iki to laiko buvo įpareigosios spręsti nuosavybės teisių į žemę atkūrimo bei kitus žemėtvarkos klausimus. Atlikus Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo pakeitimus buvo nustatyta, kad nuo 2010-07-01 žemės reformą įgyvendina Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2010-06-29 įsakymu Nr. 3 D-601 buvo patvirtinta Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos struktūra ir numatyta, kad žemės klausimus miestų ir rajonų teritorijose nuo 2010-07-10 spręs Nacionalinės žemės tarnybos teritoriniai žemėtvarkos skyriai.

Taigi, nuo 2010-07-01 Seimo kontrolieriaus darbo krūvis dar labiau padidėjo, nes jam teko nagrinėti ir pareiškėjų skundus dėl nuosavybės teisių į žemę atkūrimo bei kitų žemėtvarkos klausimų. Pažymėtina, kad šios kategorijos skundai dažniausiai yra kompleksiniai, apimančys kelias sritis, t. y. nuosavybės teisių atkūrimą, žemės sklypo ribų nustatymą, žemės sklypų kadastrinių matavimo kontrolę bei žemės naudojimo kontrolę ir kt., todėl reikalauja didelio įdirbio.

Tik pusė metų tyrus šios kategorijos skundus yra sudėtinga daryti platesnius apibendrinimus bei išvadas apie šioje srityje egzistuo-

jančias problemas, tačiau, išanalizavus anksčiau Seimo kontrolierių identifikuotas nuosavybės teisių į žemę atkūrimo problemas bei įvertinus per šį trumpą laikotarpį išnagrinėtus pareiškėjų skundus, galima konstatuoti, kad, nežiūrint to, jog nuosavybės teisių atkūrimas artėja prie pabaigos, problemos šioje srityje tebėra panašios:

1. Nekokybiškas sklypų projektavimas nuosavybės teisių atkūrimo metu. Problema dažniausiai būna ta, kad atlikus grąžintų žemės sklypų kadastrinius matavimus nustatomas ploto trūkumas, netinkamai nustatytos žemės sklypų ribos, ir ta, kad sklypai dengia vieni kitus arba žemės sklypai suprojektuoti be privažiavimo.
2. Netinkamai apskaitytas laisvos valstybinės žemės fondas. Į grąžinamus ar perduotus neatlygintinai nuosavybės lygiaverčius žemės sklypus įtraukti valstybės išperkamai žemei priskirti plotai.
3. Retai skelbiami žemės reformos žemėtvarkos projektų papildymai ir jų rengimas bei įgyvendinimas ilgai trunka. Šiuo metu šią problemą būtų galima įvardinti ir kaip finansinę, nes trūksta lėšų projektavimo ir įgyvendinimo darbams.
4. Netinkamas teisės aktų taikymas.
5. Viešojo administravimo problemos, kai nuosavybės teisių atkūrimo procese piliečiams nesuteikiama arba netinkamai teikiama informacija.

Tiriamas visuomenės poreikis

Seimo kontrolierius išnagrinėjo pilietės skundą, kuriame ji rašė, kad, rengiant Juodšilių kadastro vietovės žemės reformos žemėtvarkos projektą, jai buvo suprojektuotas 0,20 ha ploto perduotinas neatlygintinai nuosavybės lygiavertis turėtam naujas žemės sklypas. Vilniaus apskrities viršininko 2009-09-29 įsakymu Nr. 2.3-15613-(41) minėtos kadastro vietovės žemėtvarkos projektas buvo patvirtintas, išskyrus šį ir dar vieną sklypą, nes jie pateko į žemės plotą, kurį Vilniaus rajono savivaldybė pageidavo gauti visuomenės poreikiams.

Lietuvos Respublikos teisės aktuose, reglamentuojančiuose žemės reformą ir nuosavybės teisių atkūrimą nustatyta, kad visuomenės poreikiams reikalingam konkrečiam objektui statyti (įrengti) konkrečios vietos ir ploto motyvuotas pagrindimas turi būti pateiktas kartu su teritorinio planavimo dokumentu. Kaimo vietovėse valstybės išperkamai priskiriama žemė, kuri pagal įstatymus yra užimta visuomenės poreikiams reikalingų žemės sklypų (teritorijų), o jų plotai ir ribos nustatomi teritoriniuose planavimo dokumentuose.

Skundo tyrimo metu buvo nustatyta, kad Vilniaus rajono savivaldybės taryba, priimdama 2006-02-10 sprendimą Nr. T3-33, nutarė, kad visuomenės poreikiui reikalingas 2,5 ha ploto žemės sklypas, esantis Juodšilių seniūnijoje, tačiau šios teritorijos detalusis planas nebuvo parengtas. Ši teritorija, kaip valstybės išperkama, nebuvo pažymėta ir Juodšilių kadastro vietovės žemės reformos žemėtvarkos projekte. Be to, šios teritorijos poreikis nebuvo pagrįstas objektyviais duomenimis, t. y. nebuvo įvardintas konkretus ir aiškus visuomenės poreikis.

Ištyręs skundą Seimo kontrolierius pasiūlė Nacionalinės žemės tarnybos direktoriui Kaziuviui Maksvyčiui užtikrinti, kad žemės priskyrimas valstybės išperkamos kategorijai būtų vykdomas vadovaujantis teisės aktuose nustatyta tvarka ir nepažeidžiant pretendentų į nuosavybės teisių atkūrimą teisių bei jų teisėtų interesų, o Vilniaus rajono meri Marijai Rekst objektyviai ir pagal teisės aktų reikalavimus įvertinti visuomenės poreikio būtinybę ir pageidaujamos teritorijos dydį.

Atsižvelgus į šias rekomendacijas Vilniaus rajono savivaldybė pakoregavo pageidaujamos paimti visuomenės poreikiams teritorijos ribas, išskirdama žemės sklypą pareiškėjos nuosavybės teisių atkūrimui.

Nepagrįstas išvados persiuntimas į kitą seniūniją

Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-29 nutarimu Nr. 1057 patvirtintos Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos (toliau – Tvarka) 29 punktą žemėtvarkos skyrius gali persiųsti išvadą dėl žemės, miško, vandens telkinio perdavimo neatlygintinai nuosavybės į kitą, o ne nurodytą šioje išvadoje seniūniją tik tuo atveju, jeigu pagal Žemės ūkio ministerijos nustatyta tvarka apskričių viršinių administracijų interneto tinklalapiuose skelbiamą informaciją apie laisvą valstybinę žemę ir rengiamus žemės reformos žemėtvarkos projektus piliečio pageidaujamoje seniūnijoje jo prašymas negalės būti tenkinamas, kadangi stinga laisvos valstybinės žemės.

Tiriant skundą buvo nustatyta, kad Vilniaus rajono žemėtvarkos skyriaus pareigūnai, pareiškėjos prašymu išsiųsdami iš Migūnų kadastro vietovės, kurioje tuo metu buvo laisvos žemės, jos išvadą, o Šalčininkų rajono bei Trakų rajono žemėtvarkos skyriaus pareigūnai – ją priimdami, pažeidė Tvarkeje nustatytus reikalavimus. Be to, tokie veiksmai buvo įvertinti kaip suteikę pareiškėjai nepagrįstų lūkesčių ir nepagrįstai dvejus metus gaišinę jai laiką. Tyrimo metu buvo nustatyta, kad išvada pilietės vardu grąžinta į Vilniaus rajono žemėtvarkos skyrių ir įtraukta į Migūnų kadastro vietovės pretendentų sąrašus pagal pirminę išvados gavimo šioje kadastro vietovėje datą, todėl Seimo kontrolierius konstatavo, kad klaidą siekiama ištaisyti, ir nesiūlė kelti pareigūnų tarnybinės atsakomybės klausimo.

Valstybinės žemės pirkimas–pardavimas

Per ataskaitinį laikotarpį Seimo kontrolierius gavo pareiškėjų skundų dėl pareigūnų veiksmų sprendžiant valstybinės (savivaldybių) žemės pirkimo–pardavimo klausimus. Viename skunde pareiškėja nurodė, kad tuometės Šiaulių apskrities viršininko administracijos pareigūnai nesutiko parduoti jai iš valstybės nuomojamo žemės sklypo, o suprojektavo jį ketindami leisti privatizuoti kitam asmeniui. Tariant skundą buvo nustatyta, kad ginčo sklypas buvo suprojektuotas ir jį leista pirkti asmens, kuriam jis buvo suteiktas kaip asmeninio ūkio žemės sklypas, turto paveldėtojai, nors ji šio žemės sklypo nenaudojo ir vietovėje, kurioje yra tas sklypas, negyveno.

Pagal galiojantį teisinį reglamentavimą žemės ūkio paskirties valstybinės žemės sklypai parduodami juos suprojektavus žemės reformos žemėtvarkos projektuose pagal Žemės reformos įstatymo 10 straipsnyje nustatytą eiliškumą.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998-04-01 nutarimo Nr. 385 *Dėl žemės reformos vykdymo kaimo gyvenamojoje vietovėje* ir Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2008-08-07 įsakymu Nr. 3 D-438 patvirtintos naujos Žemės reformos žemėtvarkos projektų rengimo ir įgyvendinimo metodikos nuostatos įpareigojo tuomečių apskričių viršininkų administracijų darbuotojus tikrinti asmeninio ūkio žemės sklypų naudojimo faktą, o nustačius, kad asmeninio ūkio žemės sklypo jį gavusieji nenaudoja, jiems žemės sklypai negalėjo būti projektuojami, todėl ginčo sklypas negalėjo būti projektuojamas. Taigi, ginčo sklypo pardavimo klausimas vienam ar kitam asmeniui galės būti sprendžiamas tik žemės reformos žemėtvarkos projekto rengimo metu ir patenkinus ankstesnių eiliškumo grupių pretendentų poreikius.

Seimo kontrolierius pasiūlė ginčo sklypo įteisinimo klausimą spręsti teisės aktų nustatyta tvarka. Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos Šiaulių žemėtvarkos skyrius Seimo kontrolierių informavo, kad patikslino Einoraičių kadastro vietovės žemės reformos žemėtvarkos projektą nurodant ginčo žemės sklypą kaip laisvą valstybinę žemę.

Valstybinė žemės naudojimo kontrolė

Seimo kontrolierius tyrė pareiškėjų skundus dėl valstybinės žemės naudojimo kontrolę atliekančių pareigūnų neveikimo. Viename skunde pareiškėja rašė, kad jai priklausančio žemės sklypo dalyje bei valstybinėje žemėje kaimyninio žemės sklypo savininkė savavališkai vykdė kasimo darbus. Tuometės Vilniaus apskrities viršininko administracijos Žemės tvarkymo departamento Vilniaus rajono žemėtvarkos skyriaus specialistai konstatavo savavališką žemės užėmimą ir įpareigojo pilietę pažeidimą pašalinti, tačiau ji šio įpareigojimo neįvykdė, o pareigūnai jo vykdymo nekontroliavo.

Skundo tyrimo metu buvo nustatyta, kad pirmą kartą valstybinės bei

privачios žemės užėmimo faktas buvo fiksuotas dar 2008-11-26 žemės naudojimo patikrinimo akte Nr. 265. Įvertinęs, kad pažeidimas, susijęs su savavališku žemės užėmimu ir delsimu žemę grąžinti, nėra pašalintas jau dveji metai, Seimo kontrolierius padarė išvadą, kad tuometės Vilniaus apskrities viršininko administracijos, o vėliau – Nacionalinės žemės tarnybos Vilniaus rajono žemėtvarkos skyriaus, pareigūnai netinkamai vykdė jiems pavestas žemės naudojimo kontrolės funkcijas.

Seimo kontrolierius atkreipė Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos direktoriaus Kazio Maksyvičiaus dėmesį į tai, kad savavališkai iškasta kūdra iki šiol nėra užberta, ir pasiūlė imtis priemonių šiam pažeidimui pašalinti. Pažyma buvo pateikta ir Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministrui Kaziui Starkevičiui.

Nacionalinės žemės tarnybos direktorius K. Maksyvitis Seimo kontrolierių informavo, kad įpareigojo Vilniaus rajono žemėtvarkos skyriaus pareigūnus civilinio proceso tvarka kreiptis į teismą su ieškiniu dėl valdymo teisės pažeidimo pašalinimo, t. y., kad pažeidėja būtų įpareigota savavališkai valstybinėje žemėje iškastą kūdrą užberti ir užimtą bei naudojamą žemę grąžinti. Be to, buvo gauta informacija, kad Vilniaus rajono žemėtvarkos skyriaus vedėjas kreipėsi į Lietuvos Respublikos aplinkos ministeriją prašydamas pagalbos spręsti dėl kūdros iškasimo teisėtumo, kadangi toji teritorija galimai patenka į vandens telkinio apsaugos juostą, nes šalia teka Bienės upelis.

Ataskaitiniu laikotarpiu buvo gauta pareiškėjų skundų ir dėl privačių žemės sklypų ribų pažeidimo. Tokiais atvejais Seimo kontrolierius prašė Nacionalinės žemės tarnybos organizuoti valstybinės žemės sklypų naudojimo kontrolės procedūrą ir nustatyti, ar skunduose minimi žemės sklypai naudojami nepažeidžiant jų ribų. Jei būdavo išsiaiškinama, kad pareiškėjo ar gretimo žemės sklypo savininko žemės sklypų ribos nustatytos preliminariais matavimais, Seimo kontrolierius informuodavo juos apie galimybę pasitikslinti valdomo žemės sklypo plotą atlikus kadastrinius matavimus, taip pat iškilusį ginčą išspręsti teismo keliu.

Dėl apskričių reformos liko neišnagrinėti prašymai

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nuo 2010-07-01 panaikinus apskričių viršininkų administracijas, ataskaitiniu laikotarpiu ištyrus skundus dėl nuosavybės teisių atkūrimo, žemės ribų nustatymo ir kt., net nustačius, jog skunduose nurodytos aplinkybės buvo patvirtintos, Seimo kontrolierius neturėjo teisinio pagrindo siūlyti įvertinti atsakingų pareigūnų veiksmus, nes minėti veiksmai (neveikimas) buvo atlikti pareigūnams dirbant apskričių viršininkų administracijose. Skundo tyrimo metu Seimo kontrolierius nustatė, kad pareiškėja 2010-05-24 kreipėsi į Kauno apskrities viršininko administracijos Žemės tvarkymo departamentą, kuris, vadovaudamasis Viešojo administravimo įstatymo 31 straipsnio nuostatomis, per 20 darbo

dienų turėjo išnagrinėti minėtą prašymą ir priimti sprendimą dėl jame keliamų klausimų. Tačiau likviduojamos Kauno apskrities viršininko administracijos Žemės tvarkymo departamentas per nustatytą terminą pareiškėjo prašymo neišnagrinėjo ir 2010-06-30 raštu Nr. 11-J-180-321 ją informavo tik apie būsimą Jonavos rajono žemėtvarkos skyriaus pavaldumą. Tokiais atvejais Seimo kontrolierius neturėjo teisinio pagrindo siūlyti įvertinti atsakingo Kauno apskrities viršininko administracijos pareigūno veiksmus, nes pažymos surašymo metu minėtose pareigose jis nebedirbo.

Tarpusavyje nesuderinti teisės aktai

Tiriant pareiškėjų skundą dėl pareigūnų veiksmų derinant parengto žemės sklypo planą, Seimo kontrolierius nustatė, kad Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos generalinio direktoriaus 2009-09-03 įsakymu Nr. 1P-98 patvirtintų Geodezijos, topografijos ir geoinformacijos darbų priežiūros, žemės sklypų kadastro duomenų nustatymo tikrinimo ir nekilnojamųjų daiktų kadastrinių matavimų valstybinės ekspertizės organizavimo taisyklių nuostatos nėra suderintos su šiuo metu galiojančiais teisės aktais, pavyzdžiui, taisyklių 4 ir 6 punktais tebėra nustatyta, kad „savivaldybių teritorijų planavimo priežiūrą atlieka, žemės sklypų kadastro duomenų nustatymą tikrina apskrities viršininko administracijos <...>“. Atsižvelgiant į tai, Seimo kontrolierius pasiūlė Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos direktoriui Kaziuui Maksvyčiui teisės aktų nustatyta tvarka parengti pirmiau minėtų taisyklių pakeitimus, kad taisyklėse įtvirtintos nuostatos neprieštarautų šiuo metu galiojantiems teisės aktams.

Nacionalinės žemės tarnybos direktorius K. Maksvytis Seimo kontrolierių informavo, kad Nacionalinėje žemės tarnyboje yra rengiamas paketas teisės aktų pakeitimų, todėl bus keičiamas ir Seimo kontrolieriaus pažymoje nurodytas teisės aktas.

TARPININKAUJANT SEIMO KONTROLIERIUI INSTITUCIJOS GERA VALIA SPRENDĖ SKUNDUOSE KELTUS KLAUSIMUS

Svarbu pabrėžti, kad kiekvienu atveju, tiriant skundą, pagrindinis Seimo kontrolieriaus uždavinys – išspręsti pareiškėjo iškeltą klausimą arba, kitaip tariant, siekti kuo palankesnių rezultatų pareiškėjui.

Pažymėtina, kad Seimo kontrolierius turi teisę pagal Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 3 dalį, skundo tyrimą nutraukti, jeigu jam tarpininkaujant skunde keliamos problemos išsprendžiamos gera valia.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad nuo 2010-07-01 įsigaliojo Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo 6 straipsnio 2 dalies pakeitimai, kurie numato, kad institucijos

interneto svetainėje Vyriausybės nustatyta tvarka ir laikantis asmens duomenų apsaugos, valstybės, tarnybos, komercinės, profesinės ir kitų įstatymų saugomų paslapčių apsaugos reikalavimų, taip pat kitų įstatymuose nustatytų reikalavimų turi būti skelbiami: 1) Seimo kontrolierių pažymos dėl įstaigoje atlikto skundo tyrimo ir informacija apie Seimo kontrolierių siūlymų (rekomendacijų) nagrinėjimo įstaigoje rezultatus; <...>.

Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-04-18 įsakymu Nr. 480 patvirtintą Bendrųjų reikalavimų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų interneto svetainėms aprašą, Seimo kontrolierių pažymos skelbiamos nedelsiant, kai tik gaunamos, o informacija apie Seimo kontrolierių siūlymų (rekomendacijų) nagrinėjimo rezultatus – nedelsiant, ją pateikus Seimo kontrolieriui. Pažymos ir informacija apie Seimo kontrolierių pasiūlymų (rekomendacijų) nagrinėjimo rezultatus skelbiamos ne trumpiau nei vienerius metus nuo informacijos Seimo kontrolieriams apie nagrinėjimo rezultatus pateikimo dienos.

Pažymėtina, kad pirmiau minėtų teisės aktų pakeitimų įsigaliojimas suponuoja tai, jog institucijos ir įstaigos yra labiau suinteresuotos, Seimo kontrolieriui pradėjus tyrimą ir gavus iš jo išsamų užklausimą, išspręsti pareiškėjui aktualią problemą gera valia, tai yra nelaukiant, kol Seimo kontrolierius pateiks rekomendaciją.

2010 m. pakeitus Seimo kontrolierių įstatymą ir padidėjus darbo krūviui, Seimo kontrolierius, esant galimybei, siekia ir skundo pareiškėjui, ir skundžiamai institucijai palankaus rezultato, tuomet, radus abiem pusėms priimtina sprendimą, skundo tyrimas nutraukiamas. Tam, kad būtų pasiektas šis rezultatas, Seimo kontrolierius ir valstybės institucijos turėtų konstruktyviai bendradarbiauti.

2010 m. tiek Seimo kontrolieriaus iniciatyva, tiek pačių institucijų, dėl kurių buvo pradėti skundo tyrimai, iniciatyva, buvo pradėtas susitikimų su valstybės institucijų atstovais ciklas, siekiant aptarti viešojo administravimo kokybės gerinimo būdus.

Seimo kontrolierius susitiko su Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos viršininke Laura Nalivaikiene ir kitais atsakingais šios institucijos pareigūnais. Susitikime buvo aptartos bendradarbiavimo perspektyvos atsižvelgiant į pakeistus statybų ir teritorijų planavimo teisės aktus, taip pat buvo kalbama apie Viešojo administravimo įstatyme numatytus gyventojų skundų nagrinėjimo terminus. Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos atstovai prašė Seimo kontrolieriaus pagal galimybes tarpininkauti dėl Viešojo administravimo įstatymo pakeitimo, numatant skundų nagrinėjimo terminų pratęsimą tam tikrais atvejais, pvz., kai skundo tyrimas reikalauja komisijos sudarymo ar dėl skunde nurodytų aplinkybių, kurioms tirti būtina surinkti ir išanalizuoti informaciją ir dokumentus, gautus iš daugelio institucijų. Pasak Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos pareigūnų, norint išsamiai

ištirti žmogaus skundą, kartais yra labai sunku laikytis Viešojo administravimo įstatyme nustatytų terminų, nes kokybiškam atsakymui pateikti reikia daugiau laiko.

Taip pat buvo surengtas susitikimas su Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos bei Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos priešios ministerijos atstovais. Susitikimo metu buvo aptartos Seimo kontrolieriaus pateiktos rekomendacijos dėl neįgaliųjų, turinčių sutrikusią judėjimo funkciją, transporto lengvatų teisinio reguliavimo klausimais. Ombudsmenas savo rekomendacijoje pasiūlė Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai įvertinti išmokų, skirtų neįgaliųjų specialiesiems poreikiams tenkinti, sistemą ir nedelsiant imtis šios srities teisinės bazės koregavimo bei tobulinimo siekiant, kad būtų išvengta dviprasmiškai suvokiamų ar traktuojamų situacijų, galimos teisės aktų konkurencijos, kartu ir neįgaliųjų teisių galimų pažeidimų.

Atsižvelgusi į Seimo kontrolieriaus pateiktas rekomendacijas, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija parengė Transporto lengvatų įstatymo 7 straipsnio pakeitimo projektą, kuris šiuo metu pateiktas Lietuvos Respublikos Seimui.

Seimo kontrolierių įstaigoje buvo surengtas susitikimas ir su Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos vadovu dėl pateiktos Seimo kontrolieriaus rekomendacijos. Šio susitikimo metu agentūros vadovas užtikrino, kad ateityje jo vadovaujama įstaiga laiku teiks išsamią informaciją pagal visus Seimo kontrolieriaus paklausimus, imsis reikiamų priemonių viešajam administravimui gerinti.

Akivaizdu, kad Seimo kontrolierių ir valstybės institucijų bendradarbiavimas turi teigiamų rezultatų, gerinant viešąjį administravimą bei siekiant pareiškėjams palankių rezultatų. Ateityje Seimo kontrolierius numato tęsti susitikimus su skirtingų valstybės institucijų atstovais.

Nacionalinė mokėjimo agentūra prie Žemės ūkio ministerijos pakeitė procedūrų aprašą

Seimo kontrolierius tyrė pareiškėjo (Biodegalų asociacijos) skundą prieš Nacionalinę mokėjimo agentūrą prie Žemės ūkio ministerijos dėl pareiškėjui neišsiunčiamų dėl jo priimtų individualių administracinių aktų, nors Viešojo administravimo įstatymas numato teisę juos gauti, motyvuojant tuo, kad Nacionalinės mokėjimo agentūros direktoriaus 2008-11-07 įsakymu Nr. BR1-819 patvirtintame Biodegalų gamybos finansavimo taisyklių administravimo Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos Rinkos reguliavimo programų departamento Nacionalinės paramos skyriuje procedūros apraše (toliau – Biodegalų procedūros aprašas) nenumatyta pareiškėjams įteikti, išsiųsti dėl jų priimtų individualių administracinių aktų, o tik išsiųsti informacinį pranešimą apie priimtą individualų administracinių aktų. Nacionalinė mokėjimo agentūra, gavusi Seimo kontrolieriaus pa-

klausimą, 2010-06-30 įsakymu Nr. BR1-583 patvirtino naują Biodegalų procedūros aprašą, įtvirtinant nuostatą, jog Nacionalinė mokėjimo agentūra nustatyta tvarka parengia ir registruotu laišku paramos gavėjui išsiunčia raštą su Nacionalinės mokėjimo agentūros direktoriaus įsakymu išrašu dėl paramos skyrimo / neskyrimo, nurodyma Nacionalinės mokėjimo agentūros direktoriaus įsakymu dėl paramos skyrimo / neskyrimo, kuriuo pareiškėjui buvo skirta parama, datą ir numerį, taip pat sprendimo apskundimo tvarką.

Minėto skundo tyrimas buvo nutrauktas, kadangi tarpininkaujant Seimo kontrolieriui Biodegalų procedūros aprašas buvo pakeistas gera valia.

Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija išsprendė problemą

Pradėjus tyrimą pagal pareiškėjo (advokatų kontoros „Šarka, Sabaliauskas, Jankauskas“, atstovaujancios klientui) skundą dėl tuomečio Vilniaus apskrities viršininko administracijos Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros departamento pareigūnų galimo biurokratizmo, neatsakant pareiškėjui į pateiktą prašymą dėl Vilniuje esančio namo kieme galimai neteisėtai įrengto pakeliamojo užtvaro, buvo gautas pareiškėjo raštas, kuriame jis pranešė, jog Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos, kuri nuo 2010-01-01 perėmė Vilniaus apskrities viršininko administracijos Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros departamento vykdytas statybos valstybinės priežiūros funkcijas, išsprendė jo iškeltą klausimą ir pretenzijų jis nebeturi.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė priėmė nutarimą

Pradėjus tyrimą pagal pareiškėjos skundą dėl to, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė nepatvirtina tvarkos, pagal kurią parengti ir savivaldybės administracijos direktoriaus patvirtinti žemės sklypų planai būtų prilyginami detaliojo teritorijų planavimo dokumentams, ir ji negauna leidimo rengti žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektą, kurio tikslas – žemės sklypų sujungimas, Seimo kontrolierius kreipėsi į Vyriausybę.

Ministro Pirmininko kancleris Deividas Matulionis Seimo kontrolierių po kelių dienų informavo, kad Vyriausybė 2010-07-21 nutarimu Nr. 1124 patvirtino Žemės sklypo plano, prilyginamo detaliojo teritorijų planavimo dokumentui, rengimo, derinimo ir tvirtinimo miestų teritorijose tvarkos aprašą, kuris įsigaliojo nuo 2010-08-01.

Pirmiau aprašytos situacijos galėtų būti pavyzdžiai visiems viešojo administravimo subjektams, kaip reaguoti į Seimo kontrolieriaus pradėtą tyrimą, tai yra, gavus Seimo kontrolieriaus paklausimą, patiems imtis priemonių spręsti pareiškėjo klausimus gera valia.

IV. REIKŠMINGESNIŲ SEIMO KONTROLIERIAUS ATLIKTŲ TYRIMŲ APŽVALGA PAGAL SKUNDŽIAMAS INSTITUCIJAS

SKUNDAI DĖL TEISINGUMO MINISTERIJOS IR JAI PAVALDŽIŲ INSTITUCIJŲ PAREIGŪNŲ VEIKSMŲ

Kaip matyti iš pirmiau pateiktų statistinių duomenų, daugiausia Seimo kontrolieriui buvo apskūsta Teisingumo ministerija. Tačiau pažymėtina, kad ši ministerija, kaip ir Vidaus reikalų ministerija, „lyderio“ pozicijas užėmė tik todėl, kad ji yra atsakinga už Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių institucijų veiklą. Taigi, daugiausia buvo skųstasi dėl kalinamųjų ir nuteistųjų asmenų teisių, tad pirmiausia ir bus apžvelgiamos šios kategorijos pretenzijos.

SUIMTŲ IR NUTEISTŲ ASMENŲ SKUNDAI

Žymią Seimo kontrolieriaus tirtų skundų dalį sudarė suimtų ir nuteistų asmenų, laikomų tardymo izoliatoriuose bei baumės atlikimo vietoje, skundai. Pažymėtina, kad Seimo kontrolierius R. Valentukevičius šiuos skundus pradėjo tirti tik nuo 2010 metų pradžios, kuomet buvo sumažintas Seimo kontrolierių skaičius ir vietoje penkių liko tik du ombudsmenai.

Palyginus ankstesnių metų šios kategorijos skundų problematiką su per ataskaitinį laikotarpį gautų skundų problematika, pažymėtina, kad ji iš esmės nepakito. Dažniausiai buvo skundžiamasi dėl laikymo sąlygų suėmimo ir laisvės atėmimo vietose ir tokie asmenų, kurių laisvė suvaržyta, skundai būdavo pripažįstami pagrįstais. Pagrindinė problema yra ta, kad daugumos laisvės atėmimo vietų bei tardymo izoliatorių patalpos buvo statytos dar sovietmečiu ir jos neatitinka šiuolaikinių statybos techninių bei higienos normų reikalavimų. Siekiant, kad laisvės atėmimo vietų statiniai atitiktų šiuolaikinius reikalavimus, juos būtina kompleksškai pertvarkyti ar pastatyti naujus.

Seimo kontrolierius ne kartą pabrėžė, kad nuteistųjų laikymas norminių aktų reikalavimų neatitinkančiomis sąlygomis gali sukelti neigiamus fizinius ir psichologinius išgyvenimus bei lemti nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą ir taip pažeisti Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 3 straipsnį.

Tačiau tam, kad laisvės atėmimo vietos būtų modernizuotos per trumpiausią laiką ir kuo mažesnėmis išlaidomis, atitiktų Lietuvos higienos normų ir kitų teisės aktų reikalavimus ir būtų užtikrintas veiksmingas

laisvės atėmimo vietoms nustatytų uždavinių įgyvendinimas, yra būtinas pakankamas finansavimas. Seimo kontrolierius, įvertindamas, kad nepakankamo finansavimo problema yra aktuali, ypač sunkmečiu, yra ne kartą atkreipęs į ją atitinkamų institucijų dėmesį.

Paminėtina ir tai, kad sunkmečiu taikytos įvairios taupymo priemonės paskatino ir šios grupės asmenų skundų gausėjimą, kadangi jos tiesiogiai palietė ir kalinamuosius bei nuteistuosius bei tam tikra prasme suvaržė jų teises. Tarp tokių priemonių paminėtinos: sprendimas apmokestinti laisvės apribojimo vietose esančių asmenų naudojamus elektros prietaisus; elektros energijos tiekimo ribojimas laisvės atėmimo vietose dienos metu ir pan.

Pareiga sumokėti už sunaudotą elektros energiją

Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos direktoriaus 2010-02-24 įsakymu Nr. V-24 patvirtinus Nuteistųjų naudojamų daiktų elektros energijos sąnaudų apskaičiavimo ir išlaidų už sunaudotą elektros energiją apmokėjimo taisyklės (toliau – Taisyklės), Seimo kontrolierių įstaigoje buvo gauta nemažai nuteistųjų skundų dėl, jų manymu, neteisingo mokesčio už turimus elektros prietaisus.

Seimo kontrolierius atlikdamas tyrimą nustatė, kad, priimant Bausmių vykdymo kodekso pataisas ir nustatant pareigą nuteistiesiems mokėti už elektros energiją, buvo siekiama dalinai kompensuoti išlaidas už nuteistųjų buitinių prietaisų sunaudotą elektros energiją, mokėti nuteistuosius subalansuoti savo pajamas ir išlaidas, susimokėti už gautas paslaugas bei paskatinti juos dirbti ir užsidirbti. Taisyklėse numatytų elektros prietaisų sąrašas buvo sudaromas atsižvelgiant į Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2003-07-02 įsakymu Nr. 194 ir 2010-04-26 įsakymu Nr. 1R-85 (papildymas), 173 punkte nustatytą nuteistiesiems leidžiamų turėti daiktų sąrašą.

Elektros prietaisų veikimo trukmė buvo nustatoma vadovaujantis Elektros energijos tiekimo ir naudojimo taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2005-10-07 įsakymu Nr. 4-350 (papildyta 2009-12-28 įsakymu Nr. 4-738), bei turima statistine informacija apie laisvės atėmimo vietose nuteistųjų naudojamus buitinius elektros prietaisus.

Pažymėtina, kad tokia praktika, kai nuteistieji susimoka už savo sunaudotą elektros energiją, taikoma Skandinavijos šalyse, Latvijoje, Estijoje ir Šveicarijoje.

Išanalizavus surinktą informaciją bei teisės aktus buvo nustatyta, kad skundų nagrinėjimo metu, po Seimo kontrolieriaus paklausimų, Kalėjimų departamento direktoriaus įsakymu Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių 173 punkte numatytas nuteistiesiems leidžiamų

naudotis įsigytų ar perduotų daiktų sąrašas buvo suderintas su Taisyklėmis, todėl Seimo kontrolierius konstatavo, kad skundų pateikimo metu buvęs teisės aktų nesuderinamumas (dėl ko iš nuteistųjų buvo neteisėtai paaimami elektros prietaisai, ir tai kėlė pagrįstą jų pasipiktinimą), 2010-04-26 ir 2010-05-10 papildžius teisės aktus, išnyko.

Be to, Seimo kontrolierius Kalėjimų departamentui pasiūlė nuolat stebėti išskylančius poreikius ir, esant reikalui, papildyti teisės aktus, į leidžiamų naudotis įsigytų ar perduotų daiktų sąrašą įtraukiant ir kitus elektros prietaisus.

Kalėjimų departamentas, atsižvelgdamas į Seimo kontrolierių rekomendacijas bei pavaldžių įstaigų siūlymus, jau papildė Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisykles bei Nuteistųjų naudojamų daiktų elektros energijos sąnaudų apskaičiavimo ir išlaidų už sunaudotą elektros energiją apskaičiavimo taisykles, praplėsdamas leidžiamų nuteistiesiems turėti buitinių elektros prietaisų sąrašą.

Sunkių negalių turinčiam nuteistajam neužtikrinta nuolatinė slauga ir priežiūra

Seimo kontrolierius ištyrė neįgalaus nuteistojo skundą dėl Vilniaus 2-uosiuose pataisos namuose neužtikrintos nuolatinės slaugos ir priežiūros.

Tiriant skundą buvo nustatyta, kad pareiškėjas yra visiškai neįgalus ir jam nuolat būtina kito žmogaus priežiūra bei pagalba. Tačiau ji pareiškėjui nebuvo užtikrinta. Taip pat konstatuota, kad laisvės atėmimo vietos nėra visiškai pritaikytos neįgaliesiems nuteistiesiems: dėl nepakankamo finansavimo Vilniaus 2-uosiuose pataisos namuose bei kitose pataisos įstaigose nenumatyti neįgalių nuteistųjų priežiūros darbuotojų etatai, laisvės atėmimo vietų ligoninėje reikia įrengti neįgaliesiems asmenims pritaikytą sanitarinį mazgą ir dušą bei liftą asmenims, judantiems vežimėliuose.

Seimo kontrolierius atkreipė Vilniaus 2-ųjų pataisos namų ir Kalėjimų departamento pareigūnų dėmesį į tai, kad užtikrinti tokio pobūdžio pagalbą neįgaliam nuteistajam yra svarbu tiek dėl jo sveikatos, tiek iš pagarbos jam ir kitiems asmenims. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 7 straipsnyje įtvirtintas humanizmo principas reiškia, kad, vykdant bausmę, nesiekama žmogaus kankinti, žiauriai su juo elgtis arba žeminti jo orumą. Be to, Europos Žmogaus Teisių Teismas 2001-10-10 sprendime byloje *Price prieš Jungtinę Karalystę* yra konstatavęs, kad asmens su sunkia negalia patalpinimas tokiomis sąlygomis, kai jis negali pasinaudoti tualetu ar laikytis švaros, laikytinas žeminančiu elgesiu, prieštaraujančiu Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 3 straipsniui. Jungtinių Tautų Specialusis pranešėjas kankinimo klausimais 2008-07-28 ataskaitiniame pranešime taip pat pažymėjo, kad laisvės atėmimo įstaigos

sąlygos, nepritaikytos arba netinkamai pritaikytos joje laikomiems neįgaliesiems, prilygsta netinkamam elgesiui ir kankinimui. Taigi pataisos įstaigoje laikomiems neįgaliesiems nuteistiesiems turi būti užtikrinta priežiūra, suteikta visa reikalinga pagalba sprendžiant jų problemas, sudarytos galimybės dalyvauti įkalinimo įstaigos renginiuose ir socialinės rehabilitacijos programose, kad neįgalūs nuteistieji nesijaustų atstumti ir socialiai atskirti, taip pat suteikta pagalba palaikant ryšius su artimaisiais.

Atsižvelgus į Seimo kontrolieriaus pateiktas rekomendacijas, pareiškėjo nuolatinės slaugos ir priežiūros problema buvo išspręsta. Šiuo metu būtinos pagalbos ir priežiūros paslaugas jam teikia šiam tikslui įdarbintas nuteistasis. Tačiau liko kitų neįgaliųjų nuteistųjų priežiūros problema – dėl nepakankamo finansavimo nėra galimybių steigti darbuotojų, galėsiančių teikti priežiūros paslaugas, papildomų etatų.

Nuteistasis į bausdos izoliatorių patalpintas be gydytojo apžiūros

Tiriant nuteistojo, laikomo Pravieniškių gydymo ir pataisos namuose, skundą, paaiškėjo, kad, nesilaikant Bausmių vykdymo kodekse numatytų reikalavimų, jis buvo patalpintas į pataisos namų bausdos izoliatorių be gydytojo apžiūros.

Paaiškindami šią aplinkybę pataisos namų pareigūnai nurodė, kad vadovavosi Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2010-01-20 įsakymu Nr. 1R-22 „Dėl teisingumo ministro 2003-07-02 įsakymo Nr. 194 „Dėl pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“, kuriuo buvo pripažintas netekusiu galios Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių 208 punktą (nuteistojo sveikatą turi patikrinti gydytojas), o prie įsakymo buvo pridėtas patvirtintas kitokios formos nuobaudų taikymo nuteistiesiems blankas.

Palyginus anksčiau galiojusią ir šiuo metu galiojančią Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių redakciją, paaiškėjo, kad redakcijos, galiojusios iki 2010-01-27, 208 punkte buvo numatyta, jog nuteistojo, kuriam paskirta nuobauda – uždaryti į bausdos arba drausmės izoliatorių ar į karcerį – sveikatą privalo patikrinti gydytojas ir pataisos įstaigos direktoriaus nutarime, kuriuo paskirta ši nuobauda, pažymėti, ar nuteistasis gali paskirtą nuobaudą atlikti. Tačiau Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2010-01-20 įsakymu Nr. 1R-22 šis punktas buvo panaikintas.

Seimo kontrolierius atkreipė pareigūnų dėmesį, kad, nepaisant minėtų Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių pakeitimų, pareiga patikrinti nuteistojo, kuriam paskirta nuobauda uždaryti į bausdos arba drausmės izoliatorių ar į karcerį, sveikatą įtvirtinta ir Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 144 straipsnyje. Konstatavus minimo straipsnio reikalavimų pažeidimą, pareigūnų veiksmai buvo pripažinti biurokratizmu.

Atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus pateiktas rekomendacijas, Pravieniškųjų gydymo ir pataisos namuose buvo imtasi priemonių, kad gydytojai visuomet tikrintų nuteistojo sveikatos būklę ir apie galimybę atlikti paskirtą nuobaudą įrašytų nuobaudų taikymo nutiestiesiems blanke. Kitų laisvės atėmimo vietų vadovai taip pat buvo informuoti apie tai, kad privalo laikytis visų nuobaudų paskyrimą ir atlikimą nuteistiesiems reglamentuojančių teisės aktų nuostatų.

Pažeista teisė į kelionės į gyvenamąją vietą išlaidų apmokėjimą

Seimo kontrolierius ištyrė pareiškėjo, paleidžiamo iš Pravieniškųjų 2-ųjų pataisos namų-atvirosios kolonijos, skundą dėl neskirtos piniginės paramos kelionei namo apmokėti.

Tyrimo metu buvo nustatyta, kad įstaigos pareigūnai netinkamai vykdė pagalbos paleidžiamiesiems iš pataisos įstaigų asmenims suteikimą reglamentuojančiose teisės aktuose numatytus reikalavimus ir pažeidė pareiškėjo teisę į kelionės išlaidų apmokėjimą.

Išaiškėjo, kad pareiškėjo prašymą pareigūnai traktavo kaip prašymą skirti vienkartinę negrąžinamą pašalpą, kuri nebuvo skirta, kadangi per paskutinius tris buvimo pataisos įstaigoje mėnesius pareiškėjas savo asmeninėje sąskaitoje turėjo pakankamai pinigų. Tačiau pareiškėjas įstaigos administracijai buvo nurodęs prašęs skirti „pašalpą grįžimui namo“.

Pažymėtina, kad vadovaujantis Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 182 straipsniu, asmenų kelionės į jų gyvenamąją vietą išlaidas apmoka bausmę vykdydusi institucija. Pagal kelionės išlaidų apmokėjimo tvarką nustatančio Vyriausybės nutarimo nuostatas, paleidžiamiesiems iš pataisos įstaigų asmenims kelionės kursuojančių priemiestinių ar tarp miestinių keleivinių traukinių bendraisiais vagonais bilietai į jų gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikos teritorijoje nuperkami ir įteikiami paleidimo iš pataisos įstaigos dieną; jeigu traukiniai į šių asmenų gyvenamąją vietą nevažiuoja, jiems nuperkami bilietai važiuoti į jų gyvenamąją vietą pigiausiu autobusu; pataisos įstaigos administracijos sprendimu vietoj bilietų gali būti išmokami pinigai nurodytiesiems bilietams pirkti.

Taigi bausmę vykdydusios institucijos įpareigos apmokėti paleidžiamų asmenų kelionės išlaidas nepriklausomai nuo jų asmeninėse sąskaitose turimų lėšų dydžio.

Pravieniškųjų 2-ųjų pataisos namų-atvirosios kolonijos direktoriui pasiūlyta užtikrinti, kad būtų laikomasi pagalbos suteikimą paleidžiamiesiems iš pataisos įstaigų asmenims reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų ir kad analogiški šių asmenų teisių pažeidimai ateityje nepasikartotų. Į Seimo kontrolieriaus siūlymus atsižvelgta.

Sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas nuteistiesiems

Seimo kontrolierius ištyrė skundą dėl Kybartų pataisos namų ir Laisvės atėmimo vietų ligoninės pareigūnų veiksmų (neveikimo). Pareiškėjas skundėsi, kad nebuvo nuvežtas į paskirtą akių ligų gydytojo konsultaciją Santariškių klinikose, kadangi Kybartų pataisos namai laiku neatpavo jo į Laisvės atėmimo vietų ligoninę.

Skundo tyrimo metu buvo nustatyta, kad pareiškėjui buvo paskirta akių ligų gydytojo konsultacija Santariškių klinikose, tačiau jis į šias klinikas nurodytai konsultacijai nebuvo nuvežtas. Kadangi dėl to pareiškėjui nebuvo sudaryta galimybė naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis, jo skundas buvo pripažintas pagrįstu.

Seimo kontrolierius, tirdamas skundą, nustatė, kad Laisvės atėmimo vietų ligoninės pateiktoje epikrizės kopijoje, *Rekomendacijose gydymui ir darbui*, buvo nurodyta: „atsiųsti konsultacijai dėl operacijos spalio 1–2 d. Konsultacija 10-05 8.30“. Tuo tarpu iš Kybartų pataisos namų Seimo kontrolieriui pateiktos epikrizės kopijos matyti, kad rekomendacijų ir nurodymų dėl tolesnių priežiūros ypatumų, nukreipimų konsultacijoms į kitas gydymo įstaigas nepateikta.

Seimo kontrolierius atkreipė dėmesį, kad, nors abiejų minėtų institucijų Seimo kontrolieriui pateiktos epikrizės kopijos buvo patvirtintos tikrumo žyma, tačiau epikrizių kopijų 13-oji dalis *Rekomendacijos gydymui ir darbui* skyrėsi (Laisvės atėmimo vietų ligoninės pateiktoje epikrizės kopijoje ši dalis užpildyta, o Kybartų pataisos namų – neužpildyta). Atsižvelgęs į tai, Seimo kontrolierius darė prielaidą, kad šie dokumentai gali būti suklastoti, ir, vadovaudamasis Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 12 punktu, numatančiu, kad Seimo kontrolierius, vykdydamas pareigas, turi teisę perduoti medžiagą ikiteisminio tyrimo įstaigai ar prokurorui, kai aptinkami nusikalstamos veikos požymiai, tyrimo medžiagą perdavė Lietuvos Respublikos generalinei prokuratūrai.

Nuteistųjų teisė į privatumą

Seimo kontrolierius ištyrė skundą dėl Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo pareigūnų veiksmų, kai pareiškėjas buvo slapta nufotografuotas ir parodytas per LNK televizijos kanalo transliuojamas vakaro žinias, nors sutikimo jį fotografuoti nebuvo davęs.

Siekiant įvertinti pareiškėjo skunde nurodytas aplinkybes, buvo kreiptasi į tuometį Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo direktorių Arvydą Ižicką ir prašyta pateikti išsamius bei teisės aktais pagrįstus paaiškinimus.

Skundo tyrimo metu, įvertinus surinktą informaciją, buvo nustatyta, kad pareiškėjas buvo nufotografuotas pažeidžiant Lietuvos Respu-

blikos bausmių vykdymo kodekso 7 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą humanizmo principą – „<...> draudžiama, išskyrus Lietuvos Respublikos teisės aktuose numatytus atvejus, filmuoti ar fotografuoti nuteistą, kurio laisvė apribota, be išankstinio jo sutikimo“, todėl jo skundas buvo pripažintas pagrįstu.

Atsižvelgęs į konstatuotą pažeidimą, Seimo kontrolierius atkreipė pareigūnų dėmesį, kad visais atvejais, kai yra nepaisoma teisės aktuose įtvirtinto draudimo (išskyrus teisės aktuose numatytus atvejus) filmuoti ar fotografuoti nuteistą, kurio laisvė apribota, be išankstinio jo sutikimo, atsiranda prielaidos pažeisti žmogaus teises. Todėl Seimo kontrolierius pasiūlė Kalėjimų departamentui prie Teisingumo ministerijos direktoriui Sauliui Vitkūnui imtis priemonių, kad tokie pažeidimai nepasikartotų kitose pataisos įstaigose, apie tai informuoti pataisos įstaigų vadovus. Į šią rekomendaciją buvo atsižvelgta.

ANTSTOLIŲ VEIKLA

Seimo kontrolierių įstatymo 2 straipsnio 2 dalis, apibrėžianti pareigūno sąvoką, nustato, kad prie pareigūnų, kurių veiksmus Seimo kontrolierius gali tirti, priskirtini ir valstybės įgalioti asmenys, atliekantys įstatymų nustatytas valstybės suteiktas funkcijas. Viena tokių asmenų kategorija yra antstoliai, dėl kurių veiklos Seimo kontrolierių įstaigoje yra gaunama nemažai skundų.

Nepagrįstas reikalavimas sumokėti vykdymo išlaidas

Seimo kontrolierius tyrė pareiškėjo skundą, kuriame buvo nurodyta, kad jis 2010-03-12 padarė Kelių eismo taisyklių pažeidimą ir buvo nubaustas 100 Lt bauda. Paskirtą baudą 2010-03-17 (elektroniniu pavedimu iš savo sąskaitos banke) sumokėjo jo tėvas. Tačiau pareiškėjas 2010-05-12 gavo antstolio G. Jonausko vykdomuosius raštus su reikalavimu sumokėti skolą (100 Lt baudą) ir skolos išieškojimo išlaidas.

Pareiškėjus, kad policijos pareigūnai negali matyti, ar bauda sumokėta, jei tai atliekama iš kito asmens sąskaitos, Klaipėdos apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos vyresnioji specialistė N. Januškienė mokėtojų įmokų eksporto duomenų bazėje 2010-06-04 pakeitė mokėtojo pavadinimą ir nuo tos dienos Klaipėdos apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos duomenų bazėje buvo įrašas, jog pareiškėjas 2010-03-17 sumokėjo 100 Lt baudą.

Antstolio G. Jonausko kontorai 2010-06-04 buvo išsiųstas pranešimas apie tai, kad pareiškėjui skirta 100 Lt bauda pagal 2010-03-12 nutarimą sumokėta, ir paprašyta nutraukti nutarimo vykdymą. Antstolis G. Jonauskas išieškojimo bylą nutraukė, tačiau pareikalavo, kad pareiškėjas sumokėtų vykdymo išlaidas.

Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2005-10-27 įsakymu Nr. 1R-352 patvirtintos Sprendimų vykdymo instrukcijos 61 punktą nustato: „Jeigu vykdomoji byla nutraukiama dėl to, kad vykdomasis dokumentas buvo neteisėtai priimtas vykdyti, antstolis privalo grąžinti išieškotojui visas šio sumokėtas vykdymo išlaidas. Iš skolininko šiuo atveju vykdymo išlaidos neišieškomos. **Tačiau jeigu paaiškėja, kad skolininkas įvykdė sprendimą iki vykdomojo dokumento pateikimo vykdyti, išieškotojas turi sumokėti visas vykdymo išlaidas, kurių mokėjimas išieškotojui buvo atidėtas ar nuo kurių jis buvo atleistas, išskyrus atlygį antstoliui už vykdomojo dokumento įvykdymą. Šios išlaidos iš skolininko neišieškomos ir išieškotojui negražinamos.**“

Seimo kontrolierius konstatavo, kad pareiškėjas paskirtą baudą buvo sumokėjęs iki vykdomojo dokumento pateikimo vykdyti, tad šiuo atveju visas vykdymo išlaidas turi sumokėti išieškotojas, tai yra Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato Kelių policijos biuras. Todėl antstolio G. Jonausko reikalavimas pareiškėjui sumokėti vykdymo išlaidas buvo nepagrįstas.

Seimo kontrolierius pasiūlė antstoliui G. Jonauskui šios vykdomosios bylos vykdymo išlaidų mokėjimo klausimą spręsti laikantis Sprendimų vykdymo instrukcijos 61 punkto reikalavimų, tačiau antstolis atsakė tai daryti ir kreipėsi į Klaipėdos miesto apylinkės teismą, prašydamas priteisti iš pareiškėjo vykdomąsias išlaidas. Klaipėdos miesto apylinkės teismas 2010-12-30 nutartimi atmetė antstolio G. Jonausko prašymą kaip nepagrįstą. Šiuo metu antstolis G. Jonauskas minėtą teismo nutartį yra apskundęs aukštesnės pakopos teismui.

Siūlymas tobulinti Antstolių įstatymą

Seimo kontrolierius ištyrė pareiškėjo skundą dėl antstolės, kuri teismo nuosprendžiu buvo pripažinta kalta padariusi nusikaltimą, toliau vykdomų antstolės pareigų, ir konstatavo, kad antstolis, kuris yra valstybės įgaliotas asmuo, užtikrinantis įsiteisėjusių teismų sprendimų įgyvendinimą valstybės vardu, turi būti ypač nepriekaištingos reputacijos Lietuvos Respublikos pilietis. Antstolis, kuris teismo nuosprendžiu pripažintas kaltu ir tapęs nuteistuoju, nors ir sustabdytas nuosprendžio vykdymas iki byla bus išnagrinėta kasacinės instancijos teismo posėdyje, negali toliau vykdyti antstolio pareigų, nes tuomet įsiteisėjusių teismų sprendimų įgyvendinimas vykdomas per nuteistą asmenį.

Seimo kontrolierius atkreipė teisingumo ministro Remigijaus Šimašiaus dėmesį, kad Antstolių įstatymas nenustato, kaip turėtų pasielgti teisingumo ministras tuo atveju, kai antstolis yra nuteistas už nusikalstamą veiką, tačiau nuosprendžio vykdymas yra sustabdytas, iki byla bus išnagrinėta kasacine tvarka, ir pasiūlė tai reglamentuoti.

Teisingumo ministerija informavo, kad svarstant klausimą dėl Antstolių įstatymo tam tikrų nuostatų papildymo, keitimo tikslingumo į Seimo kontrolieriaus siūlymą bus atsižvelgta.

SKUNDAI DĖL VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJOS IR JAI PAVALDŽIŲ INSTITUCIJŲ PAREIGŪNŲ VEIKSMŲ

Kaip ir ankstesniais metais, 2010-aisiais Seimo kontrolierius gavo gana daug skundų dėl Vidaus reikalų ministerijos ir jai pavaldžių institucijų pareigūnų veiksmų. Pažymėtina tai, kad didžiąją dalį sudarė skundai dėl Policijos departamento ir jam pavaldžių teritorinių policijos įstaigų pareigūnų veiksmų. Šios kategorijos skundų problematika, palyginus su ankstesnių metų duomenimis, praktiškai nepakito. Dominavo skundai dėl galimai neteisėtų policijos pareigūnų veiksmų, galimo fizinio ar psichologinio smurto vartojimo, ikiteisminių tyrimų vilkinimo bei laikymo šalies policijos komisariatų areštinėse sąlygų.

Seimo kontrolieriaus iniciatyva atliktas tyrimas dėl laikymo areštinėje sąlygų

Dienraštis „Lietuvos rytas“ publikacijoje „Dienos už grotų savo noru – lyg pragaras“ paskelbė informaciją, kad laikymo Tauragės apskrities vyriausiojo policijos komisariato areštinėje sąlygos yra labai prastos. Publikacijoje buvo nurodyta, kad šio vyriausiojo policijos komisariato areštinėje administracinį areštą atliekantiems asmenims išduodamas netinkamas naudoti minkštasis inventorių, nešvari patalynė, areštinės kameroje nėra natūralaus apšvietimo, jos prastai vėdinamos; administracinį areštą atliekantiems asmenims ribojama galimybė pasivaikščioti gryname ore bei pasinaudoti dušu, atliekantieji administracinį areštą prastai maitinami.

Tyrimo metu buvo nustatyta, kad kiekvienam policijos areštinėje laikomam asmeniui išduodamas tinkamas naudoti minkštasis inventorių (čiužiniai, pagalvės, antklodės) bei lovos skalbiniai (dvi paklodės, užvalkalas, du rankšluosčiai). Lovos skalbiniai keičiami kartą per savaitę. Areštinės kameroje, kuriose laikomi asmenys, natūralaus kamerų apšvietimo nėra ir tai pažeidžia galiojančių teisės aktų reikalavimus, tačiau įrengtas dirbtinis apšvietimas. Areštinės kameroje įrengtas natūralus bei dirbtinis kamerų vėdinimas, kuris atitinka teisės aktais nustatytus reikalavimus. Visi policijos areštinėje laikomi asmenys dienos metu yra vedami vienai valandai pasivaikščioti gryname ore. Pasivaikščiojimai gali ir neįvykti arba jų trukmė sumažinama dėl nepalankių oro sąlygų arba paties policijos areštinėje laikomo asmens sutikimu ar prašymu. Visi policijos areštinėje laikomi asmenys turi galimybę pasinaudoti dušu pagal kiekvieno asmeninius poreikius, tačiau ne dažniau kaip kartą per savaitę. Tauragės apskrities vyriausiojo policijos komisariato areštinėje laikomi asmenys maitinami 3 kartus per dieną, maisto kokybė ir kiekis atitinka šiuolaikinės higienos reikalavimus.

Apibendrinęs tyrimo metu surinktą informaciją bei medžiagą Seimo kontrolierius konstatavo, kad Tauragės apskrities vyriausiojo policijos komisariato areštinėje yra reikalingas kapitalinis remontas ir kad laikymo sąlygos joje yra blogos, kai kuriais atvejais neatitinkančios teisės aktais nustatytų reikalavimų. Tačiau tokia situacija yra susidariusi ne dėl šio vyriausiojo policijos komisariato vadovų ar policijos pareigūnų kaltės, o dėl nepakankamo finansavimo. Policijos komisariatų areštinių nepakankamo finansavimo problema yra aktuali ne tik šiai areštinėje, bet ir daugeliui kitų šalies policijos komisariatų areštinių, į ką Seimo kontrolierius yra ne kartą atkreipęs atitinkamų institucijų dėmesį. Tačiau šiuo metu, kai valstybė išgyvena ekonominį sunkmetį, tikėtis, kad policijos komisariatų areštinių finansavimas pagerės, nėra objektyvaus pagrindo.

Seimo kontrolieriaus iniciatyva atliktas tyrimas dėl policijos pareigūnų veiksmų

Pagal 2010-03-19 dienraščio „Lietuvos rytas“ straipsnyje „Dėl neprisegto diržo – skaudi pamoka“ paskelbtą informaciją, Seimo kontrolierius savo iniciatyva pradėjo tirti Kauno apskrities vyriausiojo policijos komisariato Jonavos rajono policijos komisariato pareigūnų veiksmus.

Straipsnyje buvo rašoma, kad Kauno apskrities vyriausiojo policijos komisariato Jonavos rajono policijos komisariato (toliau – Kauno apskrities VPK Jonavos rajono PK) Viešosios tvarkos skyriaus (toliau – VTS) Kelių policijos poskyrio (toliau – KPP) viršininkas Tomas Makarevičius 2010-03-17, dėl pastebėto kelių eismo taisyklių pažeidimo (vairavimas neprisegus saugos diržo), pėsčiųjų perėjoje sustabdė automobilio vairuotoją, pareikalavo važiuoti kartu į policijos komisariatą, o policijos komisariate nusivedė į savo darbo kabinetą surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolą.

Seimo kontrolierius, išanalizavęs galiojančių teisės aktų reikalavimus, pažymėjo, kad policijos pareigūnas pagrįstai įtardamas, jog padarytas administracinis teisės pažeidimas, ir tikrindamas su tuo susijusį asmenį, transporto priemonę, privalo objektyviai, nešališkai įvertinti įvykio aplinkybes bei priimti sprendimus dėl poveikio priemonių taikymo. Policijos pareigūnas, nustatęs administracinio teisės pažeidimo faktą (vietą, laiką, esmę), priima sprendimą (surašyti protokolą, baudos kvitą). Vadovaudamasis pirmiau minėtos instrukcijos nuostatomis policijos pareigūnas administracinę atsakomybę traukiamą asmenį gali pristatyti į policiją, jei negalima surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolo vietoje ar šis neturi asmens tapatybę patvirtinančio dokumento.

Seimo kontrolierius konstatavo, kad tiriamu atveju į įvykio vietą buvo atvykęs ir policijos ekipažas, vairuotojas pateikė dokumentus, todėl policijos pareigūnai galėjo ir turėjo įvykio vietoje surašyti vairuotojui administracinio teisės pažeidimo protokolą, tačiau to nepadarė.

Skundo tyrimo metu taip pat buvo nustatyta, kad Kauno apskrities VPK Jonavos rajono PK VTS KPP viršininkas T. Makarevičius pareikalavo, jog vairuotojas eitų į Kelių policijos poskyrio viršininko tarnybinį kabinetą protokolo surašymui.

Seimo kontrolierius konstatavo, kad, pristačius asmenį į policijos komisariatą, policijos įstaigos budėtojas privalo išsiaiškinti asmens pristatymo pagrindą, priežastį, motyvus ir teisėtumą, nustatyti asmens tapatybę, girtumą ar apsvaigimą bei, išsiaiškinus, jog yra pagrindas administracinei teisenai pradėti, vadovaujantis Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso reikalavimais surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolą.

Taigi, vairuotoją pristačius į policijos komisariatą, Jonavos rajono PK budėtojas ne tik turėjo teisę, bet ir pareigą išsiaiškinti asmens pristatymo pagrindą, priežastį, motyvus, teisėtumą, girtumą ar apsvaigimą, taip pat, išsiaiškinęs, jog yra pagrindas administracinei teisenai pradėti, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso reikalavimais, turėjo teisę surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolą. Todėl nebuvo jokio pagrindo reikalauti, kad vairuotojas eitų į Kauno apskrities VPK Jonavos rajono PK VTS KPP viršininko T. Makarevičiaus kabinetą.

Skundo tyrimo metu Seimo kontrolierius kreipėsi į tuometį policijos generalinį komisarą Vizgirdą Telyčėną, prašydamas atlikti Kauno apskrities vyriausiojo policijos komisariato Jonavos rajono policijos komisariato pareigūnų veiklos tarnybinį patikrinimą.

Seimo kontrolierius buvo informuotas, kad šiame komisariate buvo pradėtas tarnybinis patikrinimas dėl Kauno apskrities vyriausiojo policijos komisariato Jonavos rajono policijos komisariato pareigūnų veiksmų, o Jonavos rajono apylinkės prokuratūroje dėl minėtoje publikacijoje nurodytų aplinkybių buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 228 straipsnio 1 dalį (piktnaudžiavimas). Jonavos rajono apylinkės teismo 2011-01-05 nuosprendžiu Kauno apskrities VPK Jonavos rajono PK VTS KPP viršininkas T. Makarevičius pripažintas kaltu padarius nusikalstamą veiką, numatytą Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 228 straipsnio 1 dalyje.

Pradėtas tarnybinis patikrinimas dėl informacijos nepateikimo

Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad pareigūnai privalo Seimo kontrolierių reikalavimu nedelsdami pateikti jiems informaciją, dokumentus ir kitą medžiagą, būtinus jų funkcijoms atlikti. Tačiau vis dar pasitaiko atvejų, kai pareigūnai laiku neatsako į Seimo kontrolieriaus paklausimus ar pateikia neišsamų atsakymą, t. y. aiškiai ir konkrečiai atsako ne į visus ombudsmeno iškeltus klausimus.

Tiriant pareiškėjo skundą prieš Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato Elektrėnų policijos komisariatą Seimo kontrolierius laiku negavo atsakymo ir prašytų dokumentų kopijų, todėl Elektrėnų policijos komisariate buvo atliktas tarnybinis patikrinimas dėl Seimo kontrolieriui laiku nepateikto atsakymo.

Patikrinimo metu nustatyta, kad atsakymas Seimo kontrolieriui laiku nepateiktas dėl Elektrėnų policijos komisariato Kriminalinės policijos skyriaus viršininko D. Kochansko ir šio komisariato Viešosios tvarkos skyriaus Operatyvaus valdymo poskyrio viršininko Č. Stefanovič ne-profesionalių veiksmų, kurie buvo įvertinti kaip netinkamas pareigų atlikimas. Elektrėnų policijos komisariato viršininkas A. Grudinskij Seimo kontrolierių informavo, kad buvo priimtas sprendimas griežtai įspėti minėtus pareigūnus, nurodant, jog, pasikartojus panašaus pobūdžio jų tarnybinės veiklos trūkumams, bus principingai sprendžiamas pareigūnų tarnybinės atsakomybės klausimas.

Priverstinis transporto priemonių nuvežimas

Seimo kontrolierius, kaip ir praėjusiais metais, taip ir per šį ataskaitinį laikotarpį, nagrinėjo pareiškėjų keliamus klausimus dėl priverstinio jų transporto priemonių nuvežimo pagrįstumo.

Administracinių teisės pažeidimų kodeksas, Policijos veiklos įstatymas, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas suteikia policijos pareigūnui teisę, esant įstatyminiam pagrindu, priverstinai nuvežti transporto priemonę. Tačiau tiriant skundus visais atvejais buvo konstatuota, kad policijos pareigūnų sprendimai dėl priverstinių priemonių buvo nepagrįsti.

Seimo kontrolierius ne kartą atkreipė policijos pareigūnų dėmesį į tai, kad policijos veikla turi būti grindžiama demokratijos, pagarbos žmogaus teisėms, humanizmo, visuomenės moralės, teisėtumo, veiklos viešumo, taip pat prievartos naudojimo tik būtinais atvejais ir jos proporcingumo principais, nes vadovaudamiesi Lietuvos policijos pareigūnų etikos kodeksu policijos pareigūnai turi užtikrinti, kad jų priimami sprendimai būtų teisėti ir objektyvūs.

Seimo kontrolierius akcentavo, jog įstatymo leidėjas policijos pareigūnui yra suteikęs diskrecijos teisę dėl priverstinio automobilio nutempimo. Tačiau tokia priemonė yra proporcinga ir adekvati tik tuomet, kai priverstiniu transporto priemonės nuvežimu iš esmės siekiama išvengti transporto ar pėsčiųjų eismo trikdymo, pašalinti teisės pažeidimu sukeltas neigiamas pasekmes ar užkirsti kelią tokioms pasekmėms atsirasti, *inter alia* išvengti turto sugadinimo, praradimo.

Seimo kontrolierius ne kartą yra pažymėjęs, kad priverstinis transporto priemonės nuvežimas yra drastiška priemonė, esmingai ribojanti asmens nuosavybės teises, todėl ji gali būti taikoma: atsiradus

visuomenei būtinam ir konstituciškai pagrįstam poreikiui; remiantis įstatymu; ribojimai būtini apsaugoti kitų asmenų teises bei laisves, Konstitucijoje įtvirtintas vertybes ir (arba) konstituciškai svarbius tikslus; laikomasi proporcingumo principo, pagal kurį įstatymuose numatytos priemonės turi atitikti siekiamus visuomenei būtinus ir konstituciškai pagrįstus tikslus.

Konstituciniai teisingumo, teisinės valstybės principai suponuoja ir tai, kad už teisės pažeidimus valstybės nustatomos poveikio priemonės turi būti proporcingos (adekvačios) teisės pažeidimui, jos turi atitikti siekiamus teisėtus ir visuotiniai svarbius tikslus, neturi varžyti asmens akivaizdžiai labiau, negu reikia šiems tikslams pasiekti; tarp siekiamo tikslo nubausti teisės pažeidėjus ir užtikrinti teisės pažeidimų prevenciją; tarp pasirinktų priemonių šiam tikslui pasiekti turi būti teisinga pusiausvyra (proporcingumas).

Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato vadovybė, reaguodama į Seimo kontrolieriaus išvadą, struktūrinių padalinių vadovus įpareigojo supažindinti pareigūnus su Seimo kontrolieriaus pateiktomis rekomendacijomis, talpinant jas šio vyriausiojo policijos komisariato informacijos ir paslaugų portale, kuriuo naudojasi visi apskrities pareigūnai.

Seimo kontrolieriaus iniciatyva atliktas tyrimas dėl Bendrojo pagalbos centro veiklos

Interneto tinklalapyje „Vilniaus diena“ publikacijoje „Pagalbos centras žudomo žmogaus negelbėja“ buvo paskelbta informacija, kad dėl galimai netinkamo Bendrojo pagalbos centro pareigūnų reagavimo į pranešimą apie užpuolimą buvo nužudytas žmogus. Reaguodamas į šią informaciją Seimo kontrolierius pradėjo tyrimą savo iniciatyva, siekiant išsiaiškinti, ar Bendrojo pagalbos centro pareigūnai padarė viską, kad žmogaus gyvybė būtų išgelbėta.

Tyrimo metu buvo nustatyta, kad pirmasis pranešimas (pagalbos skambutis) apie įvykį Bendrojo pagalbos centro informacinėje sistemoje užregistruotas 2009-11-02, 20 val. 6 min. 35 s (pokalbis truko 37 s). Pranešėjas ramiu balsu pranešė adresą ir įvykio tipą. Skambutį priėmusiai pareigūnei bandant patikslinti informaciją pasigirdo triukšmai ir pokalbis nutrūko. Pagal šį pranešimą nedelsiant – 20 val. 7 min. – buvo parengtas ir 20 val. 8 min. Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato Viešosios policijos Operatyvaus valdymo skyriui perduotas pranešimas apie pagalbos poreikį.

Antrasis pranešimas dėl tiriamo įvykio buvo užfiksuotas 20 val. 9 min. Antrasis pranešėjas nurodė kitą tos pačios gatvės namo numerį. Pokalbio metu išsiaiškinus, kad incidentas vyksta kitame name ir kad informacija apie įvykį jau yra perduota minėtam Viešosios policijos Operatyvaus valdymo skyriui, į pokalbį su pranešėju (20 val. 9 min.)

konferenciniu būdu buvo įjungta šio Operatyvaus valdymo skyriaus pareigūnė, kuri tikslino pranešėjui žinomas įvykio aplinkybes.

Tyrimo metu taip pat buvo nustatyta, kad pranešimas apie pagalbos poreikį kitoms pagalbos tarnyboms (taip pat ir greitosios medicinos pagalbai) nebuvo perduotas, nes apie kitų pagalbos tarnybų poreikį, įvykio vietoje esančius sužeistuosius arba nukentėjusiuosius asmenis Bendrajam pagalbos centrui nebuvo pranešta.

Atliekant tyrimą buvo išklaudyta daugiau nei 100 Bendrojo pagalbos centro (toliau vadinamas BPC) pokalbių įrašų. Taip pat buvo išklaudyti ir su tiriamu įvykiu susijusių BPC gautų pagalbos prašymų skambučių įrašai. Išklaudus pirmąjį įrašą, kuomet skambino, kaip paaiškėjo, vėliau nužudytas vyriškis, pažymėtina, kad skambinusojo balsas buvo visiškai ramus, buvo pasakytas adresas ir žodis „apiplėšimas“. Vėliau pasigirdo grumtynių garsai ir pokalbis nutrūko. Išklaudus antrojo pranešimo įrašą nustatyta, kad skambino gretimo namo kaimynas, kuris pasakė netikslių namo numerį, greta buvo girdimas moters balsas (galimai nužudytojo žmonos), skambinantysis bandė kalbėti ir su pareigūne, ir su šalia juo esančia, galimai panikos apimta, moterimi, todėl sklinda didelis triukšmas ir sunku suprasti, kas yra sakoma.

Atlikęs tyrimą Seimo kontrolierius konstatavo, kad BPC pareigūnių veiksmai, reaguojant į pirmąjį pagalbos skambutį bei parengiant ir perduodant pranešimą policijai, taip pat antro skambučio metu skambinusįjį sujungiant su policijos pareigūnu konferencijos būdu, neprieštaravo teisės aktų nuostatom.

Tyrimo metu viešojoje erdvėje buvo kilę diskusijų, ar šiuo atveju BPC pareigūnai privalėjo informaciją apie įvykį perduoti ne tik policijai, bet ir medikams. Seimo kontrolierius konstatavo, kad, vertinant išklaudytus telefoninius pokalbius, sudėtinga vienareikšmiškai teigti, kad BPC pareigūnės netinkamai vykdė teisės aktų reikalavimus, nes, Seimo kontrolieriaus nuomone, pats žodis „apiplėšimas“ nesuponuoja, kad asmuo gali būti sužalotas ir jam gali prireikti medicinos pagalbos. Nė viename pranešime apie įvykį nebuvo tiesiogiai ar netiesiogiai pasakyta, kad gali būti sužaloti žmonės ar kad kam nors konkrečiai reikalinga medikų pagalba. Šiuo atveju, reaguojant į pranešimus apie apiplėšimą ar užpuolimą, pirmiausia buvo reikalinga policijos pagalba, kas ir buvo operatyviai padaryta. Vėliau, paaiškėjus, kad yra reikalinga ir medikų pagalba, policijos pareigūnai operatyviai ją iškvietė.

Surašęs pažymą, Seimo kontrolierius pasiūlė vidaus reikalų ministrui Raimondui Palaičiui bei BPC viršininkui Artūriui Kedavičiui apsvarstyti galimybę tikslinti Bendrojo pagalbos centro pavadinimą bei finansuoti socialinės reklamos apie BPC veiklą rengimą ir viešinimą; taip pat atkreipė tuomečio sveikatos apsaugos ministro Algio Čapliko dėmesį, kad nėra parengtas greitosios medicinos pagalbos išsiuntimo į įvykio vietą algoritmas, kas apsunkina BPC pareigūnų darbą. Į šias Seimo kontrolieriaus rekomendacijas buvo atsižvelgta.

Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas buvo informuotas, kad būtų tikslinga paspartinti Bendrojo pagalbos centro įstatymo pataisų priėmimą.

Kai kurie Lietuvos Respublikos piliečiai priversti gyventi be asmens dokumentų

Seimo kontrolierius, nagrinėdamas skundus dėl Migracijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos pareigūnų veiksmų, identifikavo problemą, kad Lietuvos Respublikos piliečio paso nuteistiesiems asmenims išdavimas galimai yra ribojamas.

Paso paskirtį, jo išdavimo, keitimo, galiojimo sąlygas, pase įrašomus duomenis reglamentuoja Lietuvos Respublikos paso įstatymas. Pasas yra vienas iš Lietuvos Respublikos piliečio asmens dokumentų, patvirtinantis jo asmens tapatybę ir pilietybę, skirtas vykti į užsienio valstybes.

Bausmių vykdymo kodekso 10 straipsnio (nuteistųjų teisinė padėtis) 1 dalyje numatyta, kad **bausmes atliekantys Lietuvos Respublikos piliečiai turi visas Lietuvos Respublikos piliečiams įstatymų nustatytas teises, laisves ir pareigas su apribojimais, kuriuos numato Lietuvos Respublikos įstatymai ir teismo nuosprendis.**

Pažymėtina, kad nei specialiajame įstatyme – **Lietuvos Respublikos paso įstatyme, nei įstatymo įgyvendinamajame akte nėra normos, kuri ribotų teisę gauti pasą dėl asmenų buvimo vietos.** Argumentas, jog nuteistajam apribota judėjimo laisvė, todėl jam nereikalingas Lietuvos Respublikos piliečio pasas, nėra pakankamas.

Seimo kontrolieriaus nuomone, sprendžiant klausimą dėl Lietuvos Respublikos paso išdavimo yra svarbus piliečio pageidavimas turėti pasą ir Lietuvos Respublikos paso įstatyme numatyti reikalavimai pasui gauti. Susiformavusi ydinga praktika, kai pataisos namuose esantiems nuteistiesiems ribojama teisė turėti ne tik asmens tapatybės kortelę, bet ir Lietuvos Respublikos pasą, vertintina kaip žmogaus teisių suvaržymas. Seimo kontrolierius, nustatęs tokį pažeidimą, Migracijos departamentui pasiūlė imtis priemonių, kad žmogaus teisių suvaržymai ateityje nepasikartotų.

Migracijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, reaguodamas į Seimo kontrolieriaus išvadą ir rekomendacijas, informavo, jog rengiamas Paso išdavimo tvarkos aprašo pakeitimo projektas ir siūloma nustatyti nuteistųjų prašymų išduoti, pakeisti pasą priėmimo, prašymų nagrinėjimo bei išrašytų pasų įteikimo šiems asmenims tvarką.

V. APIBENDRINIMAS

2010 m. gerokai padidėjo Seimo kontrolieriaus R. Valentukevičiaus darbo krūvis, kadangi į jo veiklos sferą pateko daug sričių, kurias anksčiau kuravo kiti ombudsmenai. Kaip matyti iš informacijos, pateiktos Seimo kontrolieriaus 2010 metinėje ataskaitoje, nepaisant pastebimai išaugusio darbo krūvio nagrinėjant pareiškėjų skundus buvo pasiekta gerų rezultatų.

Seimo kontrolierius didelį dėmesį skyrė bendradarbiavimui su valstybės institucijomis ir įstaigomis. Per ataskaitinį laikotarpį buvo surengti susitikimai su Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos bei Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos prie šios ministerijos, Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos, kai kurių pataisos namų bei Laisvės atėmimo vietų ligoninės pareigūnais. Visa tai paskatino geresnį savitarpio supratimą, žmogaus teisių ir laisvių pažeidimų viešojo administravimo srityje netoleravimą, pagerino tarpinstitucinį bendradarbiavimą. Todėl bendradarbiavimo tarp Seimo kontrolieriaus ir valstybės institucijų ir įstaigų programa bus tęsiama. Pagrindinis tokio bendradarbiavimo tikslas – iki minimumo sumažinti biurokratizmą, piktnaudžiavimą ir maksimaliai pagerinti visą viešąjį administravimą.

Ataskaitiniais 2010 metais Seimo kontrolierių pasiekė nauja kreipimųsi rūšis – skundai, susiję su atsinaujinančiais energijos šaltiniais. Nors atsinaujinančių energijos išteklių naudojimas yra vienas pagrindinių Lietuvos Respublikos nepriklausomos energetikos politikos tikslų, tačiau teisinis reglamentavimas vis dar tinkamai neparengtas, šioje srityje nėra sistemingo ir nuolatinio valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų bendradarbiavimo, todėl Seimo kontrolieriui 2011-aisiais gali tekti skirti nemažai dėmesio būtent šiai sričiai ir su ja susijusiems skundams nagrinėti.

Vienas pagrindinių tikslų 2011 metais bus dar labiau sustiprinti įstaigos autoritetą bei siekti, kad Seimo kontrolieriai taptų dar labiau žinomi visuomenėje ir paprasti piliečiai galėtų ir žinotų, kur jiems kreiptis, kuomet viešojo administravimo subjektai pažeidžia jų teises. Taip pat aktyviai bus siekiama, kad į Seimo kontrolierių kreiptųsi ne tik fiziniai, bet ir juridiniai asmenys, nes rinkos ekonomikoje labai svarbu stiprus verslas, galimybė pritraukti kuo daugiau investuotojų iš užsienio, todėl viešojo administravimo subjektai turi būti labai lankstūs ir ypatingai skaidrūs. Visa tai užtikrintų didesnį investuotojų skaičių ir skatintų augti verslą, kas teigiamai veiktų atsigaunančią ekonomiką bei spartintų jos augimą. Todėl Seimo kontrolierius ir toliau sieks padėti juridiniams asmenims, kurie susiduria su valstybės institucijų pareigūnų netinkamu darbu.

Ateityje Seimo kontrolierius sieks dar labiau sutrumpinti skundų nagrinėjimo terminus. Skundų nagrinėjimo terminai kasmet trumpėdavo, kas rodo užsibrėžtų tikslų pasiekimą, netgi 2010 ataskaitiniais metais, skundų skaičiui padvigubėjus, juos pavyko išnagrinėti per trumpesnį laiką. Taigi Seimo kontrolierius ir toliau stengsis išlaikyti iškeltų uždavinių įgyvendinimo tempą.

Seimo kontrolieriaus Augustino Normanto

veiklos ataskaita
2010 m. sausio 1 d. – 2010 m. gruodžio 31 d.

Seimo kontrolierius Augustinas Normantas ataskaitiniu laikotarpiu tyrė skundus dėl visų Lietuvos Respublikos savivaldybių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiklos. Be to, iki 2010-06-30 Seimo kontrolierius taip pat tyrė skundus dėl Kauno, Panevėžio ir Utenos apskričių viršrinkimų administracijų pareigūnų veiklos.

Seimo kontrolieriaus Augustino Normanto 2010 metų veiklos ataskaitą sudaro 2 dalys: pirmoje pateikiami svarbiausi veiklos statistiniai duomenys, o antroje apibendrinami svarbiausi 2010 metais atlikti tyrimai, skirstant juos į šias sritis:

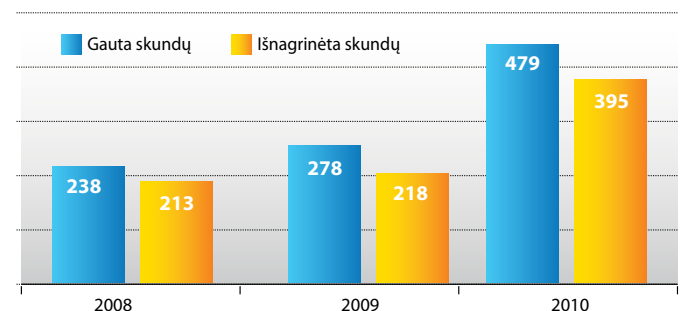
1. Žemės tvarkymas ir administravimas.
2. Nuosavybės teisių į žemę atkūrimas.
3. Viešasis administravimas.
4. Valstybės parama būstui įsigyti ar išsinuomoti.
5. Kokybiškų paslaugų teikimas.
6. Socialinė parama.
7. Daugiabučių namų bendrojo naudojimo objektų administravimo veiklos priežiūra ir kontrolė.
8. Teritorijų planavimas.
9. Statyba.
10. Vietinė rinkliava už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą.
11. Bendrojo lavinimo mokyklų tinklo pertvarka.
12. Neįgalųjų teisinės padėties gerinimas.

1. STATISTINIAI DUOMENYS

Šioje ataskaitos dalyje pateikiami pagrindiniai Seimo kontrolieriaus 2010 metų veiklos statistiniai duomenys.

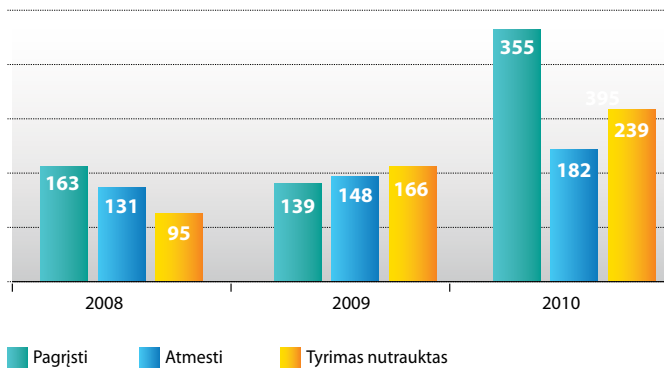
1.1. Gautų ir išnagrinėtų skundų skaičius

Statistiniai duomenys rodo, kad per ataskaitinį laikotarpį buvo gauta 200 skundų daugiau nei 2009 metais. Skundų kiekio padidėjimą lėmė Seimo kontrolierių įstaigos pertvarka, pagal kurią Seimas skiria ne 5, bet 2 Seimo kontrolierius.

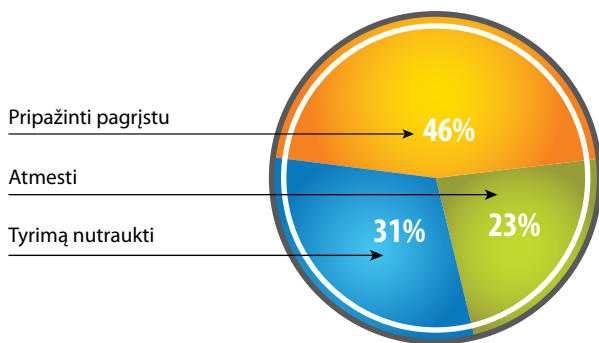
1.2. Priimtų sprendimų skaičius

Ataskaitiniu laikotarpiu ženkliai padidėjo pagrįstų skundų skaičius.

1.3. Priimtų sprendimų procentinė išraiška

Žvelgiant į procentinę priimtų sprendimų išraišką matyti, kad beveik pusė visų priimtų sprendimų buvo pripažinti skundą pagrįstu.

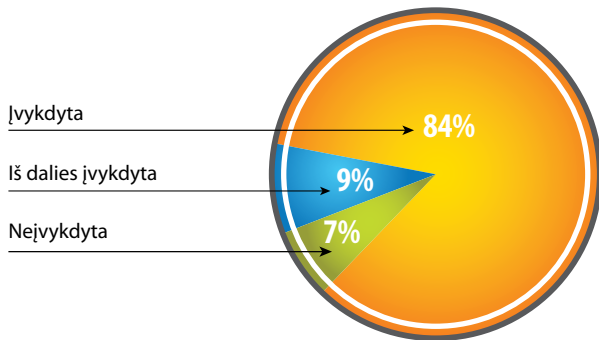

1.4. Rekomendacijų skaičius

2010 metais Seimo kontrolierius Augustinas Normantas pateikė beveik 4 kartus daugiau rekomendacijų negu 2009 metais. Rekomendacijų kiekio padidėjimą lėmė didesnis gautų skundų kiekis. Be to, reikia pastebėti, kad didžiojoje dalyje Seimo kontrolieriaus pažymų, nepriklausomai nuo priimamo sprendimo, yra pateikiamos rekomendacijos, ypač dėl viešojo administravimo gerinimo (šioje srityje nustatoma ypatingai daug netikslumų ir pažeidimų).

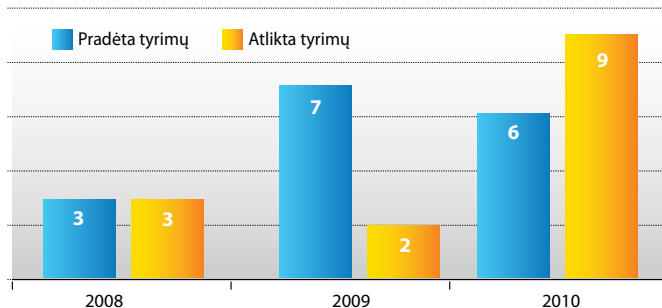
Rekomendacijos tipas	2010	2009	2008
Atkreipti pareigūnų dėmesį į aplaidumą darbe, įstatymų ar kitų teisės aktų nesilaikymą, tarnybinės etikos pažeidimą, piktnaudžiavimą, biurokratizmą ar žmogaus teisių ir laisvių pažeidimus ir siūlyti imtis priemonių, kad būtų pašalinti įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimai, jų priežastys ir sąlygos	293	61	86
Siūlyti kolegialiai institucijai ar pareigūnui įstatymų nustatyta tvarka panaikinti, sustabdyti ar pakeisti įstatymams bei kitiems teisės aktams prieštaraujančius sprendimus ar siūlyti priimti sprendimus, kurie nepriimti dėl piktnaudžiavimo ar biurokratizmo	143	45	117
Pasitelkti Vyriausybės įstaigų, taip pat ministerijų, apskričių bei savivaldybių pareigūnus, apskričių viršininkų administracijų ir savivaldybių institucijų ir įstaigų pareigūnus bei ekspertus	91	22	3
Siūlyti Seimui, Vyriausybei, kitoms valstybės ar savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, kad būtų pakeisti įstatymai ar kiti norminiai teisės aktai, varžantys žmogaus teises ir laisves	47	16	8
Reikalauti nedelsiant pateikti informaciją, medžiagą ir dokumentus, būtinus Seimo kontrolieriaus funkcijoms atlikti	37	27	40
Informuoti Seimą, Vyriausybę bei kitas valstybės institucijas ir įstaigas ar atitinkamas savivaldybės tarybą apie šiuurkščius įstatymų pažeidimus arba įstatymų ar kitų teisės aktų trūkumus, prieštaravimus ar spragas	32	3	5
Siūlyti kolegialiai institucijai, įstaigos vadovui ar aukštesniajai pagal pavaldumą institucijai ir įstaigai skirti nusižengusiems pareigūnams tarnybinės (drausminės) nuobaudas	21	10	11
Pateikti atitinkamoms institucijoms ir įstaigoms (netiriant Seimo kontrolieriaus kompetencijai nepriskirto skundo iš esmės) siūlymus ar pastabas dėl viešojo administravimo gerinimo, kad nebūtų pažeidžiamos žmogaus teises ir laisvės	15	13	2
Reikalauti, kad pareigūnai, kurių veikla tirama, pasiaiškintų žodžiu ar raštu	10		
Siūlyti prokurorui įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo	5	3	6
Perduoti medžiagą ikiteisminio tyrimo įstaigai ar prokurorui, kai aptinkami nusikalstamos veikos požymiai	2		1
Pranešti Seimui, Respublikos Prezidentui ar Ministrui Pirmininkui apie ministrų ar kitų Seimui, Respublikos Prezidentui ar Vyriausybei atskaitingų pareigūnų padarytus pažeidimus	1		
Siūlyti Vyriausiajai tarnybinės etikos komisijai įvertinti, ar pareigūnas nepažeidė Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo			1
Siūlyti, kad įstatymų nustatyta tvarka būtų atlyginta turtinė ir neturtinė žala, kurią patyrė pareiškėjas dėl pareigūnų padarytų pažeidimų			1
Iš viso:	697	200	281

1.5. Rekomendacijų vykdymas

1.6. Seimo kontrolieriaus iniciatyva pradėtų ir atliktų tyrimų skaičius

2010 metais Seimo kontrolierius savo iniciatyva atliko 9 tyrimus.

Paminėtini svarbiausi tyrimai:

- dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą Prienų rajono savivaldybėje (2010-08-16 Nr. 4D-2009/4-1308);
- dėl bendrojo lavinimo mokyklų tinklo pertvarkos (2010-08-25, Nr. 4D-2009/4-1068);
- dėl triukšmo prevencijos taisyklių patvirtinimo savivaldybėse (2010-07-02, Nr. 4D-2009/4-1339);
- dėl daugiabučių gyvenamųjų namų savininkų bendrijų valdymo organų veiklos priežiūros ir kontrolės (2010-09-21 Nr. 4D-2010/4-650).

2. SVARBIAUSIŲ 2010 METŲ TYRIMŲ APIBENDRINIMAS

Šioje ataskaitos dalyje apibendrinami svarbiausi Seimo kontrolieriaus 2010 metais atlikti tyrimai, skirstant juos į tam tikras sritis.

2.1. Žemės tvarkymas ir administravimas

Apibendrinant atliktus tyrimus dėl žemės tvarkymo ir administravimo, išskirtinos šios pagrindinės problemos:

- Netinkamas vietinės reikšmės bendrojo naudojimo kelių projektavimas.
- Vilkinimas pakeisti administracinio teritorinio suskirstymo ribą.
- Žemės naudojimo valstybinės kontrolės funkcijos netinkamas vykdymas.
- Žemės sklypo kadastro duomenų patikros bei derinimo terminų pažeidimai.

Toliau pateikiami konkretūs su šiomis problemomis susiję pavyzdžiai.

2.1.1. Netinkamas vietinės reikšmės bendrojo naudojimo kelių projektavimas

Pareiškėjai kreipdavosi į Seimo kontrolierių, nurodydami, kad pažeidžiama jų konstitucinė teisė į nuosavybę, nes jiems priklausančios žemės privatizavimo dokumentuose nesant jokių apribojimų, žemėtvarkos skyrių pareigūnai nepagrįstai reikalavo leisti kitiems asmenims naudotis jiems nuosavybės teise priklausančio žemės sklypo dalimi, t. y. per jų žemę einančiu keliu. Nustatyta atveju, kai atliekant žemės naudojimo valstybinės kontrolės funkciją, net buvo inicijuotas asmens, trukdančio naudotis tokiu keliu, patraukimo administracinėn atsakomybėn klausimas.

Įstatymų leidėjas yra nustatęs, kad bendro naudojimo keliai, kurių plotas neįskaičiuojamas į privatizuotinų sklypų plotą, turi būti suprojektuoti žemės reformos žemėtvarkos projektuose (projektų papildymuose) ir pažymėti valstybės išperkamos žemės planuose, kuriais turi būti vadovaujama atliekant žemės sklypų kadastrinius matavimus, rengiant žemės sklypų planus.

Seimo kontrolierius, atlikęs tyrimą, ne kartą konstatavo, kad kelias žemės reformos žemėtvarkos projekte (projekto papildyme) buvo pažymėtas be žemės savininko žinios jo sklypo ribose po žemės sklypo privatizavimo ir įregistravimo Nekilnojamojo turto registre, o tai yra konstitucinės teisės į nuosavybę ribojimas.

Iš skundų tyrimo praktikos matyti, kad tokio pobūdžio pažeidimų pasitaiko gana dažnai, tačiau, nuo 2010-07-01 pasikeitus teisiniam reglamentavimui, institucijai, priėmusiai sprendimą dėl žemės perleidimo arba kontroliuojančiai žemės reformą, neliko pareigos inicijuoti galimai neteisėtų sprendimų dėl žemės sklypų privatizavimo panaikinimo.

2.1.2. Vilkinimas pakeisti administracinio teritorinio suskirstymo ribą

Į Seimo kontrolierių kreipėsi individuali įmonė „M“, kurios savininkas paaiškino, kad Tauragės rajono savivaldybės pareigūnai atsisako spręsti įmonei priklausantiems pastatams eksploatuoti reikalingo žemės sklypo suformavimo klausimą (2010-03-18 pažyma Nr. 4D-2009/4-468).

Seimo kontrolieriaus atlikto tyrimo metu paaiškėjo, jog pažeidžiamas imperatyvus teisės aktų reikalavimas, kad gyvenamųjų vietovių teritorijų ribos negali kirsti statinių. Nagrinėjamu atveju buvo nustatyta, kad Tauragės miesto riba kerta pareiškėjui priklausantį statinį ir dėl šios priežasties pareigūnai atsisako formuoti žemės sklypą šiam statiniui eksploatuoti.

Siekiant išspręsti pareiškėjo skunde keliamą problemą, Vidaus reikalų ministerijoje organizuotas atsakingų institucijų pasitarimas. Konstatuota, kad pirmiausia turėtų būti keičiama Tauragės miesto riba, kertanti statinį. Tik atlikus miesto administracinės ribos keitimo procedūras, galimas žemės sklypo, kurio reikia statiniui eksploatuoti, formavimas. Atsižvelgdamas į šias išvadas, Seimo kontrolierius rekomendavo savivaldybės merui inicijuoti miesto ribos keitimo klausimo svarstymą. Savivaldybės taryba, įgyvendindama Seimo kontrolieriaus rekomendaciją, priėmė sprendimą pakeisti Tauragės miesto ribą.

2.1.3. Žemės naudojimo valstybinės kontrolės funkcijos netinkamas vykdymas

Viena iš žemės naudojimo valstybinę kontrolę atliekančių pareigūnų funkcijų yra tikrinti, ar žemės sklypų savininkai, vykdydami ūkinę ir kitą veiklą, nepažeidžia gretimų žemės sklypų savininkų ar gyventojų teisių, taip pat ar saugo riboženklis.

Seimo kontrolierius konstatavo, kad nors žemės sklypo ribų parodymo–paženklavimo akte žemės savininkas pasirašytinai supažindinamas su atsakomybe už riboženklis neišsaugojimą, tačiau galiojantys teisės aktai nenumato teisinio mechanizmo, užtikrinančio šios pareigos efektyvų įgyvendinimą, t. y. nenumatyta galimybė įpareigoti savininką atstatyti neišsaugotus riboženklis.

Tai, Seimo kontrolieriaus nuomone, sudaro palankias sąlygas kilti tokioms neigiamoms pasekmėms: kaimyninių žemės sklypų savininkai

nuolat konfliktuoja, kreipiasi į atitinkamas institucijas, kurioms pavesta atlikti žemės naudojimo valstybinės kontrolės funkciją, sudaromos komisijos, turinčios vietoje atlikti patikrinimus, tačiau neišlikus riboženklis dažnai nėra galimybės nustatyti, kieno teisės yra pažeistos.

Be to, kai riboženklis vieta yra neteisėtai savavališkai pakeista arba riboženklis sunaikinti, tačiau kaltininkas nenustatytas, galimybės įpareigoti žemės sklypo savininką kreiptis į licencijuotą asmenį dėl riboženklis atstatymo nėra.

Kaip pažymėjo Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – Nacionalinė žemės tarnyba), žemės naudojimo valstybinę kontrolę vykdančios asmenys, nustatę riboženklis neišlikimo atvejus, turi teisę tik pasiūlyti žemės sklypų savininkams juos atstatyti savo lėšomis.

Seimo kontrolierius konstatavo, kad pirmiau nurodyto teisinio mechanizmo nebuvimas yra nuolatinių konfliktinių situacijų kilimo, bereikalingo valstybės institucijų specialistų darbo laiko švaistymo formaliems, nerezultatyviems patikrinimams priežastis.

Atsižvelgiant į tai, kad galiojančiuose teisės aktuose įtvirtinta nuostata dėl žemės savininko pareigos saugoti riboženklis faktiškai yra deklaratyvi, Seimo kontrolierius pasiūlė Vyriausybei apsvarstyti galimybę patobulinti žemės tvarkymą ir žemės naudojimo valstybinę kontrolę reglamentuojančius teisės aktus, siekiant užtikrinti efektyvų teisės aktų nuostatos, įpareigojančios žemės sklypo savininką saugoti riboženklis, įgyvendinimą. Ieškant optimalaus šios problemos sprendimo būdo, Seimo kontrolierius pasiūlė išanalizuoti esamą užsienio valstybių praktiką šioje srityje.

Atsižvelgdama į Seimo kontrolieriaus pasiūlymus, Nacionalinė žemės tarnyba Vyriausybės pavedimu rengia tarnybos generalinio direktoriaus 2005-10-10 įsakymo Nr. 1P-209 „Dėl žemės sklypo ribų ženklavimo“ pakeitimo projektą, kuriame planuojama numatyti, kokiais atvejais būtų galimybė įpareigoti žemės sklypo savininką teisės aktų nustatyta tvarka kreiptis į matininkus dėl nuosavybės teise priklausančio žemės sklypo riboženklis atstatymo.

Nacionalinės žemės tarnybos duomenimis, ES valstybėse (išskyrus posovietines valstybes) žemės sklypų ribą dažniausiai žymi stabilūs vietovės objektai (medžių ar krūmų eilė, gyvatvorė, griovys ir pan.) ir žemės sklypų ribos patvirtintais tam tikro standarto riboženklis nėra ženklina.

2.1.4. Žemės sklypo kadastro duomenų patikros bei derinimo terminų pažeidimai

Seimo kontrolierius ne vienoje pažymoje konstatavo, kad nesilaikoma Nekilnojamojo turto kadastro nuostatuose nustatytų terminų, per

kuriuos žemėtvarkos skyriai privalo atlikti žemės sklypo kadastro duomenų patikrinimą (kadastro duomenų bylos nederinamos 6 mėnesius ir ilgiau).

Atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus rekomendacijas, Žemės ūkio ministerijoje 2010-07-14 buvo organizuotas pasitarimas aktualiais žemės tvarkymo ir administravimo klausimais. Teritorinių žemėtvarkos skyrių vedėjams buvo akcentuota, kad visi žemės tvarkymo klausimai turi būti sprendžiami kvalifikuotai ir objektyviai bei nepažeidžiant visuomenės interesų. Pabrėžtas neatidėliotinas žemės sklypų kadastro duomenų patikros organizavimas tuose žemėtvarkos skyriuose, kur susikaupę ypač daug kadastro duomenų bylų.

2.2. Nuosavybės teisių į žemę atkūrimas

Apibendrinant atliktus tyrimus dėl nuosavybės teisių į žemę atkūrimo, išskirtinos šios pagrindinės problemos:

1. Netinkamas nuosavybės teisių atkūrimas į žemę kaime.
2. Netinkamas nuosavybės teisių atkūrimas į žemę mieste.

Toliau pateikiami konkretūs su šiomis problemomis susiję pavyzdžiai.

2.2.1. Netinkamas nuosavybės teisių atkūrimas į žemę kaime

Išnagrinėjus A. B. skundą nustatyta (2010-08-31 pažyma Nr. 4D-2010/4-251), kad rengiant žemės reformos žemėtvarkos projektą buvo suformuotas natūra gražintinas žemės sklypas, į kurio ribas nepagrįstai įtrauktas valstybės išperkamos žemės plotas. Seimo kontrolierius konstatavo, kad tuometės Vilniaus apskrities viršininko administracijos pareigūnai, vykdę nuosavybės teisių atkūrimą, ne tik pažeidė teisės aktų reikalavimus, bet ir klaidino pretendentes atgauti žemę, suteikė jiems nepagrįstų lūkesčių dėl to, kad bus gražintas visas suprojektuotas plotas. Vykdamas Seimo kontrolieriaus rekomendaciją kuo skubiau imtis veiksmų, kad nuosavybės teisių atkūrimas būtų vykdomas pagal galiojančius teisės aktus, Nacionalinės žemės tarnybos pareigūnai informavo Seimo kontrolierių, kad Vilniaus rajono žemėtvarkos skyriui pavesta nustatyta tvarka tikslinti sprendimą dėl nuosavybės teisių atkūrimo bei kviešti pretendentes dėl nuosavybės teisių atkūrimo būdo pasirinkimo už valstybės išperkama žemės plotą.

Pasitaiko tyrimų, kurių metu Seimo kontrolierius nustato, kad rengiant žemės reformos žemėtvarkos projektus išvados dėl žemės perdavimo nuosavybėn neatlygintinai ne visada yra įtraukiamos į rengiamą žemės reformos žemėtvarkos projekto papildymą. Dėl šios priežasties nuosavybės teisių atkūrimo klausimas tokiems asmenims gali būti nagrinėjamas tik rengiant kitą žemės reformos žemėtvarkos

projekto papildymą. Pavyzdžiui, išnagrinėjus V. B. skundą (2010-05-12 pažyma Nr. 4D-2010/4-7) buvo konstatuota, kad Vilniaus rajono žemėtvarkos skyriaus pareigūnai, neįtraukdami pareiškėjo pateiktos išvados į rengiamą projektą, pažeidė jo teises į nuosavybės teisių atkūrimą. Tačiau tenka konstatuoti, kad nepaisant nustatytų pažeidimų, pareiškėjams nuosavybės teisės tokiais atvejais dažniausiai gali būti atkuriamos tik rengiant kitą žemės reformos žemėtvarkos projekto papildymą, nebent asmuo kreipiasi į teismą dėl neteisėtų pareigūnų veiksmų ir apskundžia visą patvirtintą žemėtvarkos projekto papildymą.

2.2.2. Netinkamas nuosavybės teisių atkūrimas į žemę mieste

Nagrinėjant A. K. skundą (2010-09-01 pažyma Nr. 4D-2010/4-612) dėl nuosavybės teisių atkūrimo į Palangos mieste turėtą žemę buvo nustatyta, kad pareiškėjas raštu kreipėsi į Palangos miesto savivaldybės administracijos direktorių, nurodydamas, jog buvusios žemėvaldos teritorijoje yra atliekamos detaliojo planavimo procedūros, ir, jo nuomone, yra galimybė suformuoti 0,25 ha ploto natūra gražintiną žemės sklypą. Tyrimo metu buvo nustatyta, kad pareiškėjo nurodytoje teritorijoje, kurioje būtų galima gražinti žemę natūra, yra žolynai. Savivaldybės administracijos pareigūnai šiuos žolynus priskyrė valstybės išperkamai žemei. Seimo kontrolierius pareiškė nuomonę, kad patys žolynai savaime negali būti pagrindas teritoriją priskirti valstybės išperkamai žemei, nes teisės aktai, reglamentuojantys nuosavybės teisių atkūrimą, nenumato, kad tokia žemė būtų išperkama valstybės. Savivaldybės administracijos pareigūnai Seimo kontrolieriui nepateikė jokių konkrečių argumentų (įrodymų), patvirtinančių, kad yra faktinis ir teisinis pagrindas šią teritoriją priskirti valstybės išperkamai žemei, todėl Palangos miesto savivaldybės merui buvo pasiūlyta imtis priemonių, kad savivaldybės administracijos pareigūnai suformuotų pareiškėjui natūra gražintiną žemės sklypą.

Palangos miesto savivaldybės meras Seimo kontrolierių informavo, kad pareiškėjui bus galimybė suprojektuoti 0,22 ha natūra gražintiną žemės sklypą.

Pažymėtina, kad teisės aktai numato, jog miesto teritorijoje esančios žemės priskyrimas valstybės išperkamai yra patvirtinamas vieninteliu dokumentu - tos teritorijos detaliojo planu. Jeigu atitinkamos teritorijos detalieji planai neparengti, savivaldybių administracijoms kyla pareiga imtis visų priemonių, kad šie planai būtų kuo greičiau pradėti rengti, t. y. turi būti nurodoma, kada atitinkamos vietovės detalusis planas bus pradėtas rengti, o, jo nepradėjus rengti, galima laikyti, kad atitinkamos teritorijos priskyrimas valstybės išperkamai žemei yra nepagrįstas.

Nagrinėjant S. L. skundą buvo nustatyta (2010-08-09 pažyma Nr. 4D-2010/4-513), kad iki nacionalizacijos turėta žemėvalda yra

užstatyta pastatais ir šių pastatų savininkų poreikiams naudojami teritorija (automobilių stovėjimo aikštelėmis ir pan.), todėl ši žemė priskirtina valstybės išperkamai. Tačiau žemės sklypai prie buvusioje žemėvaldoje esančių pastatų detaliesiais planais nebuvo suformuoti, todėl, vadovaujantis teisės aktų nuostatomis, nebuvo pagrindo teigti, kad iki 1940 m. valdyta žemė yra valstybės išperkama ir negali būti grąžinta natūra. Norint pagrįsti pareiškėjui grąžintinos žemės išperkumą, turi būti rengiami buvusio savininko valdytoje teritorijoje prie pastatų naudojamų žemės sklypų detalieji planai.

2.3. Viešasis administravimas

Didžiausią Seimo kontrolieriaus ataskaitiniu laikotarpiu ištirtų skundų dalį sudarė asmenų skundai dėl jų teisių į tinkamą viešąjį administravimą pažeidimo.

Seimo kontrolierius, tirdamas asmenų skundus dėl teisės į tinkamą viešąjį administravimą pažeidimo, šioje srityje stengiasi formuoti tam tikrus geros praktikos pavyzdžius, t. y. iš esmės kiekvienoje pažymoje, nesvarbu, ar ji tiesiogiai susijusi su asmens teisės į viešąjį administravimą pažeidimu, Seimo kontrolierius atkreipia pareigūnų dėmesį į netinkamą asmenų kreipimusi nagrinėjimo praktiką ir siekia, kad pareigūnai su kiekviena Seimo kontrolieriaus pažyma mokytųsi kiek įmanoma tinkamiau nagrinėti asmenų kreipimuis.

Pabrėžtina, kad Seimo kontrolierius savo veikla skiria ypatingą dėmesį tam, kad būtų laikomasi Viešojo administravimo įstatyme, Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatyme bei Asmenų prašymų nagrinėjimo ir jų aptarnavimo viešojo administravimo institucijose, įstaigose ir kituose viešojo administravimo subjektuose taisyklėse (toliau – Taisyklės) nustatytų reikalavimų.

Apibendrinant atliktus tyrimus dėl viešojo administravimo, išskirtinos šios pagrindinės problemos:

1. Kreipimusi, nepriskirtų institucijos kompetencijai, nagrinėjimas.
2. Nepagrįstas atsisakymas teikti informaciją.
3. Individualiam administraciniam aktui nustatytų reikalavimų nepaisymas.
4. Kreipimusi nagrinėjimo terminų pažeidimai.
5. Konsultavimosi su visuomene procedūrų nesilaikymas.

Toliau pateikiami konkretūs su šiomis problemomis susiję pavyzdžiai ir svarbiausios rekomendacijos dėl tam tikrų viešąjį administravimą reglamentuojančių teisės aktų nuostatų pakeitimų.

2.3.1. Kreipimusi, nepriskirtų institucijos kompetencijai, nagrinėjimas

Viešojo administravimo įstatymo 23 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad „jeigu viešojo administravimo subjektas neturi įgaliojimų priimti administracinės procedūros sprendimą dėl skunde išdėstyto klausimo, jis ne vėliau kaip per 5 darbo dienas perduoda skundą viešojo administravimo subjektui, kuris turi reikiamus įgaliojimus, ir apie tai praneša asmeniui. <...>“

Pastebėtina, kad ataskaitiniu laikotarpiu buvo nustatytas ne vienas atvejis, kai pareigūnai nagrinėjo jų kompetencijai nepriskirtus asmenų kreipimuis arba asmenų kreipimaisi reikiamus įgaliojimus turinčiai institucijai buvo persiunčiami nesilaikant įstatyme nustatyto termino.

Pavyzdžiui, ištyręs O. B. ir V. B. skundą dėl Vilniaus rajono savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmų (2010-12-21 pažyma Nr. 4D-2010/4-518), Seimo kontrolierius konstatavo, kad pareigūnai, gavę pareiškėjų skundą, susijusį su valstybinės žemės naudojimu, turėjo jį pagal kompetenciją persiųsti tuo metu valstybinę žemės naudojimo kontrolę atlikusiai institucijai – Vilniaus apskrities viršininko administracijai, tačiau to nepadarė. Vilniaus rajono savivaldybės administracijos direktoriaus buvo paprašyta užtikrinti, kad asmenų kreipimaisi, kurių nagrinėjimas nepriskirtas Vilniaus rajono savivaldybės administracijos kompetencijai, teisės aktų nustatytais terminais būtų persiunčiami kitai institucijai, kuri turi reikiamus įgaliojimus. Vilniaus rajono savivaldybės administracijos direktorius Seimo kontrolierių informavo, kad į jo pastabas atsižvelgta.

2.3.2. Nepagrįstas atsisakymas teikti informaciją

Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybės institucijų ir įstaigų įstatymas reikalauja, kad asmeniui būtų pateikta visa pagal teisės aktus teiktina kreipimosi turinį atitinkanti informacija, o jeigu institucija atsisako teikti informaciją (pavyzdžiui, prašymo turinys yra nekonkretus, tas pats pareiškėjas pakartotinai prašo tos pačios informacijos ir pan.), pareiškėjui turi būti nurodoma atsisakymo suteikti informaciją priežastis ir šio sprendimo apskundimo tvarka.

Pavyzdžiui, ištyręs uždarnosios akcinės bendrovės „A“ skundą (2010-02-25 pažyma Nr. 4D-2009/3-1533), Seimo kontrolierius nustatė, kad Klaipėdos miesto savivaldybės administracija, atsisakydama šiai bendrovei suteikti informaciją, nenurodė atsisakymo pateikti informaciją priežasčių, nepateikė jokių teisinių argumentų, nulėmusių atsisakymą pateikti informaciją ir nenurodė atsisakymo suteikti informaciją apskundimo tvarkos. Seimo kontrolierius konstatavo Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybės institucijų ir įstaigų įstatymo nuostatų pažeidimus ir Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos direktoriui rekomendavo imtis priemonių, kad ateityje būtų tinkamai įgyvendinami Viešojo administravimo įstatymo bei Teisės gauti

informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo reikalavimai. Iš Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos buvo gautas atsakymas, kad į Seimo kontrolieriaus rekomendaciją bus atsižvelgta.

Pažymėtina, kad prašoma informacija kartais neteikiama ir rinkėjų iškeltomis problemomis besidomintiems Seimo nariams. Seimo kontrolierius yra nustatęs, kad Alytaus rajono savivaldybės administracija nepagrįstai atsisakė Seimo nariui Antanui Nedzinskui suteikti jo prašomą informaciją dėl šildymo nutraukimo mokyklos, bibliotekos ir kultūros namų patalpose. Nusprendusi nesuteikti prašomos informacijos savivaldybės administracija, nesugebėjo tinkamai ir išsamiai nurodyti visų savo sprendimo motyvų (Seimo kontrolieriaus atlikto tyrimo savo iniciatyva 2010-05-06 ataskaita Nr. 4D-2010/4-46). Alytaus rajono savivaldybės merui buvo pasiūlyta užtikrinti, kad visi Seimo narių Alytaus rajono savivaldybei pateikti kreipimaisi būtų tinkamai išnagrinėjami, suteikiant kuo išsamesnę prašomą informaciją, o iškilę neaiškumai sprendžiami susisiekiant su kreipimąsi pateikusių Seimo nariu.

2.3.3. Individualiam administraciniam aktui nustatytų reikalavimų nepaisymas

Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnyje pateikiami individualiam administraciniam aktui nustatyti reikalavimai: individualus administracinis aktas turi būti pagrįstas objektyviais duomenimis ir teisės aktų nuostatomis, taikomos poveikio priemonės turi būti motyvuotos, turi būti aiškiai suformuluotos nustatytos teisės ir pareigos bei nurodyta akto apskundimo tvarka. Tenka pripažinti, kad šių reikalavimų gana dažnai nepaisoma.

Ištyręs A. S. skundą (2010-05-12 pažyma Nr. 4D-2009/4-1502), Seimo kontrolierius konstatavo, kad Kauno miesto savivaldybės administracijos pareiškėjui pateiktas atsakymas į pareiškėjo skundą neatitinka individualiam administraciniam aktui keliamų reikalavimų (nėra pagrįstas objektyviais duomenimis ir faktais bei teisės aktų nuostatomis, taikomos poveikio priemonės nemotyvuotos, nenurodyta akto apskundimo tvarka). Todėl buvo padaryta išvada, kad pareiškėjo skundas buvo išnagrinėtas netinkamai, o Kauno miesto savivaldybės administracijos direktoriui pasiūlyta pateikti pareiškėjui Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnyje nustatytus reikalavimus atitinkantį atsakymą. Taip pat buvo rekomenduota kiekvienu atveju išnagrinėjus asmens kreipimąsi asmeniui pateikiamo atsakymo ar sprendimo pabaigoje pateikti informaciją apie galimybę atsakymą ar sprendimą apskųsti. Tuometis Kauno miesto savivaldybės administracijos direktorius V. Gudėnas, informavo Seimo kontrolierių, kad savivaldybės administracijos valstybės tarnautojai, kurie rengia atsakymus į asmenų pareiškimus ir skundus, buvo supažindinti su Seimo kontrolieriaus pateiktais pasiūlymais.

Ištyręs M. V. skundą (2010-10-19 pažyma Nr. 4D-2010/4-631) dėl Kauno miesto savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmų, Seimo kontrolierius nustatė, kad pareiškėjai buvo pateiktas neišsamus ir Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnyje individualiam administraciniam aktui keliamų reikalavimų neatitinkantis atsakymas. Seimo kontrolierius, atsižvelgęs į tai, kad Kauno miesto savivaldybės administracijos pareigūnai, nepaisydami jo anksčiau pateiktų rekomendacijų, nagrinėdami asmenų kreipimusis ir toliau nesilaiko teisės aktų reikalavimų, Kauno miesto savivaldybės merui pasiūlė spręsti tarnybinių nuobaudų skyrimo atsakingiems pareigūnams klausimą ir įpareigoti juos ateityje, nagrinėjant asmenų skundus, griežtai laikytis teisės aktuose nustatytų administracinės procedūros terminų ir individualiam administraciniam aktui taikomų bendrųjų reikalavimų.

Atsižvelgiant į pateiktas rekomendacijas, Kauno miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2011-01-20 įsakymu buvo sudaryta speciali komisija Seimo kontrolieriaus nurodytiems pažeidimams ištirti ir atsakingiems asmenims įvardinti. Apie šios komisijos veiklos rezultatus duomenų iki šios ataskaitos rengimo pabaigos nebuvo gauta.

2.3.4. Kreipimūsi nagrinėjimo terminų pažeidimai

Vadovaujantis Viešojo administravimo įstatymo 31 straipsniu ir Taisyklių 30 punktu, asmenų prašymai ir skundai turi būti išnagrinėti per 20 darbo dienų nuo jų gavimo institucijoje. Esant objektyvioms priežastims, šis terminas gali būti pratęstas, bet ne ilgiau kaip 10 darbo dienų.

Tenka pripažinti, kad Seimo kontrolierius, tirdamas asmenų skundus, dažnai konstatuoja kreipimūsi nagrinėjimo terminų pažeidimus.

Pavyzdžiui, Seimo kontrolierius, išnagrinėjęs V. K. skundą prieš Šalčininkų rajono savivaldybės administraciją (2010-09-01 pažyma Nr. 4D-2010/4-566) nustatė, kad savivaldybės pareigūnai į pareiškėjo 2009-12-16 prašymą atsakė tik 2010-05-21 raštu, t. y. grubiai pažeisdami teisės aktų reikalavimus. Šalčininkų rajono savivaldybės administracijos direktoriui buvo rekomenduota užtikrinti, kad Šalčininkų rajono savivaldybės administracijos pareigūnai, nagrinėdami asmenų prašymus, vadovautųsi teisės aktų reikalavimais.

Įvertinus A. M. skundo tyrimo metu nustatytas aplinkybes (2010-06-17 pažyma Nr. 4D-2010/4-402), buvo konstatuota, kad Vilniaus miesto savivaldybės administracija ne tik kad neatsakė išsamiai į pareiškėjos prašymus, tačiau į dalį pareiškėjos prašymų buvo atsakyta daugiau nei 2–4 kartus viršijus teisės aktuose nustatytus asmenų prašymų nagrinėjimo terminą. Seimo kontrolierius Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriui rekomendavo supažindinti pareigūnus su pažyma ir įpareigoti juos ateityje, nagrinėjant asmenų prašymus

dėl socialinio būsto nuomos, griežtai laikytis teisės aktuose nustatytų jų nagrinėjimo terminų bei viešojo administravimo ir informacijos teikimo principų reikalavimų.

2.3.5. Konsultavimosi su visuomene procedūrų nesilaikymas

Viešojo administravimo įstatymo 7 straipsnyje nustatyta, kad viešojo administravimo subjektai dėl administracinių sprendimų, susijusių su bendrais teisėtais visuomenės interesais, turi konsultuotis su visuomenės interesams tam tikroje srityje atstovaujančiomis organizacijomis, o įstatymų numatytais atvejais – ir su gyventojais ar jų grupėmis. Konsultavimosi būdus (suireresuotų asmenų sueigos, apklausos, viešai skelbti susirinkimai, atstovų kvietimai, kiti nuomonių apsekeitimo būdai), jeigu įstatymų nenustatyta kitaip, pasirenka pats viešojo administravimo subjektas.

Be to, vienas iš Vietos savivaldos įstatymo 4 straipsnyje įtvirtintų vietos savivaldos principų – savivaldybės gyventojų dalyvavimo tvarkant viešuosius savivaldybės reikalus, reiškia, kad savivaldybės institucijos sudaro sąlygas savivaldybės gyventojams tiesiogiai dalyvauti rengiant ir svarstant sprendimų projektus, organizuojant apklausas, susirinkimus, sueigas, viešą peticijų nagrinėjamą, skatina kitas pilietinės iniciatyvos formas.

Pastebėtina, kad viešojo administravimo subjektai, spręsdami visuomenei svarbius klausimus, ne visada yra linkę su ja konsultuotis. Tai nustatė ir Seimo kontrolierius, savo iniciatyva atlikęs tyrimą dėl Alytaus rajono savivaldybės veiksmų sprendžiant Alytaus rajono Santaikos pagrindinės mokyklos reorganizavimo bei pagrindinės mokyklos, bibliotekos ir kultūros namų šildymo optimizavimo klausimus (2010-05-12 tyrimo savo iniciatyva ataskaita Nr. 4D-2010/4-45). Seimo kontrolierius kreipėsi į Alytaus rajono savivaldybės administracijos direktorių, prašydamas užtikrinti, kad ateityje sprendžiant konkrečiai vietos bendruomenei svarbius klausimus su bendruomene būtų diskutuojama ir jai teikiama kuo išsamesnė informacija.

Seimo kontrolieriaus nuomone, konsultavimasis yra svarbus vietos savivaldos principas, neatsietinas nuo konstitucinio teisinės valstybės principo. Jo esmė ta, kad priimamas sprendimas turi būti pagrįstas ne tik teisės aktų nuostatomis, bet dėl priimamo sprendimo turi būti diskutuojama ir su visuomene atstovaujančiomis organizacijomis. Tik toks sprendimas, kuris bus paremtas teisės aktų reikalavimais ir priimtas po konstruktyvaus dialogo su vietos bendruomenės nariais ir jiems atstovaujančiomis organizacijomis, galėtų būti laikomas atitinkančiu teisinės valstybės principo reikalavimus. Pastebėtina, kad kuo didesnės galimybės sudaromos visuomenei konsultuotis dėl priimamų sprendimų, tuo labiau visų interesus kiek įmanoma atitinkantis sprendimas bus priimtas.

2.3.6. Svarbiausios rekomendacijos tobulinti viešąjį administravimą reglamentuojančius teisės aktus

- Seimo kontrolierius kreipėsi į Lietuvos Respublikos Seimo Žmogaus teisių komitetą ir Vidaus reikalų ministeriją siūlydamas Viešojo administravimo įstatymo pakeitimo projektą papildyti nuostata dėl išsamumo kriterijaus (principo) nustatymo, t. y. reikalavimo, kad viešojo administravimo subjektai asmenims pateiktų kuo išsamesnius atsakymus ir atsakytų į visus asmenų kreipimuose keliamus klausimus (2010-05-12 pažyma Nr. 4D-2009/4-1502). Vidaus reikalų ministerijai taip pat buvo rekomenduota apsvastyti galimybę atitinkamame teisės akte įtvirtinti įpareigojimą asmens kreipimąsi gavusiam viešojo administravimo subjektui nustatyti, ar kreipimasis laikytinas prašymu, ar skundu. Vidaus reikalų ministerija šioms Seimo kontrolieriaus pasiūlymams pritarė;
- Seimo kontrolierius atkreipė Vyriausybės dėmesį į tai, kad Taisyklėse numatyta, jog tuo atveju, jeigu asmens prašymas netenkinamas, turi būti nurodomos priežastys, tačiau nenumatyta pareiga informuoti asmenį apie atsakymo patenkinti prašymą apskundimo tvarką. Seimo kontrolierius, pabrėžęs, kad tokio reikalavimo (informuoti apie apskundimo tvarką) įtvirtinimas prisidėtų prie viešojo administravimo gerinimo, pasiūlė spręsti teisės aktų tobulinimo klausimą (2010-04-22 pažyma Nr. 4D-2010/4-99). Seimo kontrolieriaus rekomendacijai buvo pritarta;
- Nagrinėdamas skundą dėl statybos valstybinės priežiūros Seimo kontrolierius konstatavo, kad Viešojo administravimo įstatymo nuostatos nereglamentuoja asmenų skundų ne dėl viešojo administravimo subjektų veiksmų nagrinėjimo tvarkos, todėl siekiant teisinio aiškumo, tikslinga tobulinti galiojantį teisinį reguliavimą, susijusį su skundų (pranešimų) dėl savavališkos (galimai savavališkos) statybos nagrinėjimu (2010-02-10 pažyma Nr. 4D-2009/4-1426). Seimo kontrolieriaus pasiūlymą Aplinkos ministerijos pavedimu išnaginėjusi Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos informavo, kad bus tobulinamas su statybų klausimais susijusių asmenų prašymų ir skundų nagrinėjimo reglamentavimas;
- Seimo kontrolierius V. L. skundo tyrimo metu nustatęs, kad pareiškėja apie Radviliškio rajono savivaldybės administracijos direktoriaus priimtą įsakymą, kuriuo buvo pakeistas jos namų valdos numeris, buvo informuota praėjus daugiau nei metams nuo įsakymo priėmimo, kreipėsi į Lietuvos Respublikos Ministrą Pirmininką, siūlydamas apsvastyti galimybę papildyti Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnį, nustatant, kad individualūs administraciniai aktai turi būti pateikiami asmenims, su kuriais šie aktai yra tiesiogiai susiję (2010-01-27 pažyma Nr. 4D-2009/4-1388). Atsižvelgiant į pateiktą pasiūlymą,

Viešojo administravimo įstatymo projektas yra papildytas atitinkama nuostata;

- Tiriant G. G. skundą buvo nustatyta, kad Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2006-12-05 įsakymu Nr. 40-1085 patvirtinto Vilniaus miesto savivaldybės veiklos dokumentų valdymo ir interesantų aptarnavimo reglamento 9.20 punkte pateikta nuostata, jog Savivaldybė prašymus ir skundus nagrinėja per 30 dienų nuo prašymo ar skundo savivaldybėje gavimo dienos, neatitinka įstatymų ir kitų teisės aktų, kuriuose numatyta, kad asmenų prašymai ir skundai turi būti išnagrinėti per 20 darbo dienų. Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriui buvo pasiūlyta Vilniaus miesto savivaldybės veiklos dokumentų valdymo ir interesantų aptarnavimo reglamento nuostatas suderinti su įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimais (2010-03-18 pažyma Nr. 4D-2010/4-79). Į Seimo kontrolieriaus rekomendaciją buvo atsižvelgta ir Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2010-12-08 įsakymu Nr. 40-1039 buvo patvirtinta nauja Vilniaus miesto savivaldybės veiklos dokumentų valdymo ir interesantų aptarnavimo reglamento redakcija.

2.4. Valstybės parama būstui įsigyti ar išsinuomoti

Šioje tyrimų kategorijoje išskirtinas tyrimas, kurio metu pateikta rekomendacija dėl atitinkamų Valstybės paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti ir daugiabučiams namams atnaujinti (modernizuoti) įstatymo (toliau – Valstybės paramos įstatymas) nuostatų pakeitimo.

Pagal Valstybės paramos įstatymo 8 straipsnio 1 dalies nuostatą (galiojusią iki 2010-10-23), *teisę į savivaldybės socialinį būstą turėjo šeimos ir asmenys, kurių kalendorinių metų pajamos ir turtas prieš prašymo įrašyti į atitinkamą šeimų ir asmenų, turinčių teisę į socialinį būstą, sąrašą metus ir prieš savivaldybės socialinio būsto suteikimo metus yra mažesni už pajamas ir turtą, kurių didžiausius dydžius nustato Vyriausybė.*

Ištyręs D. M. skundą (2010-10-07 pažyma Nr. 4D-2010/4-740) dėl galimai nepagrįsto reikalavimo išsikelti iš nuomojamo socialinio būsto, Seimo kontrolierius nustatė, kad Vilniaus miesto savivaldybė nepatvirtino D. M. teisės į socialinio būsto nuomą todėl, kad jos šeimos pajamos viršijo Vyriausybės nustatytą dydį. Šį sprendimą Savivaldybės pareigūnai priėmė vadovaudamiesi Valstybės paramos įstatymo 8 straipsnio 1 dalies nuostata (galiojusia iki 2010-10-23). Skundo tyrimo išvados Seimo kontrolierius atkreipė dėmesį į tai, kad pagal dabartinį teisinį reglamentavimą laikinas asmens, turinčio teisę į socialinį būstą, pajamų padidėjimas, gali lemti asmens iškeldinimą iš nuomojamo socialinio būsto, nors faktinės asmens pajamos (skaičiuojamos už paskutinius dvylika mėnesių) neviršytų Vyriausybės nustatytą dydžių. Susiklostę situacija, kad asmuo, kuriam buvo išnuomotas socialinis būstas, yra iškeldinamas nepaisant to, kad pajamų padidėjimas yra

laikinas, o asmenį iškelus, jis vėl turi būti įrašomas į eilę socialiniam būstui išnuomoti, nes jo pajamos Vyriausybės nustatytą dydžių neviršija. Atsižvelgdamas į tai, Seimo kontrolierius pastebėjo, kad atitinkamas Valstybės paramos įstatymo pakeitimas vargingai gyvenantiems asmenims padidintų galimybę išsinuomoti socialinį būstą, o tokį būstą nuomojantys asmenys dėl laikino pajamų padidėjimo nebūtų iškeldinami. Todėl Seimo kontrolierius Seimo Pirmininkei pasiūlė imtis priemonių, kad būtų kuo greičiau priimtas atitinkamas Valstybės paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti ir daugiabučiams namams atnaujinti (modernizuoti) įstatymo 8 straipsnio pakeitimas.

Lietuvos Respublikos Seimas Valstybės paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti ir daugiabučiams namams atnaujinti (modernizuoti) įstatymo 4, 6, 8, 10, 11, 12 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 11(1) straipsniu įstatymą priėmė 2010-10-12, įstatymas įsigaliojo 2010-10-23.

Pagal šio įstatymo 8 straipsnio 1 dalį *teisę į savivaldybės socialinį būstą turi šeimos ir asmenys, kurių Gyventojų turto deklaravimo įstatymo nustatyta tvarka deklaruotas turimas turtas ir gautos pajamos už vienus metus (12 paskutinių mėnesių) prieš prašymo įrašyti į atitinkamą šeimų ir asmenų, turinčių teisę į socialinį būstą, sąrašą pateikimo dieną ir prieš savivaldybės socialinio būsto suteikimą yra mažesni už pajamas ir turtą, kurių didžiausius dydžius nustato Vyriausybė.*

2.5. Kokybiškų paslaugų teikimas

Apibendrinant atliktus tyrimus dėl kokybiškų paslaugų teikimo, išskirtinos šios pagrindinės problemos:

1. Netinkamas prašymų dėl centralizuotai tiekiamo šildymo atsakymo sprendimas.
2. Netinkamas geriamojo vandens tiekimo organizavimas.

Toliau pateikiami konkretūs su šiomis problemomis susiję pavyzdžiai.

2.5.1. Netinkamas prašymų dėl centralizuotai tiekiamo šildymo atsakymo sprendimas

Ištyręs V. B. skundą (2010-11-22 pažyma Nr. 4D-2010/4-461) dėl Kauno miesto savivaldybės pareigūnų veiksmų sprendžiant klausimus, susijusius su daugiabučio gyvenamojo namo šildymo būdo keitimu, Seimo kontrolierius nustatė, kad savivaldybės tarybos patvirtinto šilumos tiekimo specialiojo plano sprendiniais buvo numatyta, jog ekologiški šildymo būdai (geotermine energija, saulės energija, elektra ir kt.) yra galimi visoje savivaldybės teritorijoje, tačiau esamiems centralizuoto aprūpinimo šilumos zonos šilumos vartotojams aprūpinimo šiluma būdo keitimas iš centralizuoto į necentralizuotą (atsijungiant nuo šilumos tiekimo tinklų) traktuojamas kaip neatitinkantis specialiojo

plano. Tuo tarpu Šilumos ūkio įstatymo 7 straipsnio 4 dalis imperatyviai nustato, kad tokie šildymo būdai yra galimi visoje savivaldybės teritorijoje. Atsižvelgdamas į tai, Seimo kontrolierius konstatavo, kad Šilumos tiekimo specialiuoju planu nustatytas teisinis reguliavimas prieštarauja Šilumos ūkio įstatymui. Kauno miesto savivaldybės merui Seimo kontrolierius pasiūlė nedelsiant spręsti Šilumos tiekimo specialiojo plano sprendinių suderinimo su Šilumos ūkio įstatymu klausimą.

2.5.2. Netinkamas geriamojo vandens tiekimo organizavimas

Ištyręs Šalčininkų miesto Gėlių ir Naujosios gatvių gyventojų skundą (2010-09-07 pažyma Nr. 4D-2010/4-601) dėl Šalčininkų rajono savivaldybės pareigūnų veiksmų organizuojant geriamojo vandens tiekimą, Seimo kontrolierius nustatė, kad Šalčininkų mieste Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos biudžeto lėšomis vykdomas geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros projektas, tačiau Gėlių ir Naujoji gatvės į šį projektą neįtrauktos. Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo ūkio plėtra turi būti vykdoma vadovaujantis vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planais, kuriuos Aplinkos ministerija savivaldybėms rekomendavo parengti iki 2008-06-30, tačiau Šalčininkų rajono savivaldybė šio plano nėra parengusi. Šio plano nebuvimas lemia tai, kad lieka neaiškūs kriterijai, kuriais remiantis vandentiekio ir nuotekų tinklų plėtrai pasirenkamos atitinkamos teritorijos. Savivaldybei buvo rekomenduota neatidėliojant parengti vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros specialųjį planą.

2.6. Socialinė parama

2010 metais Seimo kontrolierius didelį dėmesį skyrė socialiai remtinų asmenų skundų tyrimui. Šie asmenys dažniausiai skundėsi dėl socialinių pašalpų skyrimo, socialinio būsto nuomos, išlaidų už būsto šildymą, šaltą ir karštą vandenį kompensavimo ir kt.

Pablogėjus ekonominei situacijai padaugėjo asmenų, besikreipiančių į savivaldybių socialinės paramos skyrius. Seimo kontrolierius išnagrinėjo ne vieną skundą dėl neskiriamos piniginių socialinės paramos, nes pareiškėjui nuosavybės teise priklauso žemės ūkio paskirties žemės sklypas. Pareiškėjai skunduose nurodydavo, kad jie jokios veiklos nevykdo, todėl pajamų iš žemės sklypo negauna, vadinasi, turėtų būti skiriama socialinė parama. Seimo kontrolierius atkreipė šių pareiškėjų dėmesį į tai, kad teisinis reguliavimas lemia, jog asmenys, turintys žemės ūkio paskirties žemės sklypą, traktuojami kaip asmenys, gaunantys pajamas iš žemės ūkio veiklos, net jei faktiškai jos nevykdo.

Atkreiptinas dėmesys, kad teisės aktai taip pat numato, jog savivaldybės tarybos nustatyta tvarka savivaldybės iš savo biudžeto

lėšų gali skirti vienkartinę pašalpą padengti įsiskolinimui už būstą, kompensuoti išlaidas už tam tikrą karšto ir šalto vandens kiekį ir kt. Nustatyta, kad savivaldybės, nagrinėdamos asmenų prašymus dėl vienkartinės pašalpos skyrimo daugeliu atveju nesurašydavo buities tyrimo aktų, t. y. nepatikrindavo šeimos (asmens) gyvenimo sąlygų. Tik Seimo kontrolieriui pradėjus tyrimą daugeliu atveju būdavo surašomas buities tyrimo aktas ir, atsižvelgiant į nustatytas aplinkybes, asmenims skiriamos vienkartinės pašalpos.

2.7. Daugiabučių namų bendrojo naudojimo objektų administravimo veiklos priežiūra ir kontrolė

Savivaldybės, vykdydamos savarankišką savivaldybių funkciją – savivaldybės paskirtų administratorių, kai butų ir kitų patalpų savininkai neįsteigia gyvenamojo namo butų ir kitų patalpų savininkų bendrijos arba nesudaro jungtinės veiklos sutarties, taip pat kai bendrija likviduota arba nutraukta jungtinės veiklos sutartis, veiklos priežiūrą ir kontrolę (Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio 42 punktas), tikrina daugiabučių namų bendrojo naudojimo objektų administratorių (toliau – administratoriai) veiklos atitikimą teisės aktų reikalavimams, teikia jiems įpareigojimus veikti teisės aktų nustatyta tvarka, kontroliuoja teikiamų įpareigojimų vykdymą ir pan.

Apibendrinant atliktus tyrimus dėl savivaldybių vykdomos administratorių veiklos priežiūros ir kontrolės, išskirtinos pagrindinės problemos:

1. Neišsamus administratoriaus vykdomos namo nuolatinės techninės priežiūros, gyvenamųjų namų naudojimo ir priežiūros privalomųjų reikalavimų įgyvendinimo patikrinimas, įpareigojimų administratoriui neteikimas arba pateiktų įpareigojimų vykdymo kontrolės nebuvimas.
2. Nepakankama daugiabučių namų patalpų savininkų sprendimų priėmimo organizavimo kontrolė.
3. Nepakankamas dėmesys daugiabučių namų patalpų savininkų tinkamam informavimui apie administratoriaus vykdomą veiklą.
4. Netinkamas administratoriaus dokumentų tvarkymas.

Toliau pateikiami konkretūs su šiomis problemomis susiję pavyzdžiai.

2.7.1. Neišsamus administratoriaus vykdomos namo nuolatinės techninės priežiūros, gyvenamųjų namų naudojimo ir priežiūros privalomųjų reikalavimų įgyvendinimo patikrinimas, įpareigojimų administratoriui neteikimas arba pateiktų įpareigojimų vykdymo kontrolės nebuvimas

Pareiškėja L. G. pateikė skundą Seimo kontrolieriui dėl to, kad netinkamai vykdoma jos gyvenamojo namo administratoriaus –

uždarosios akcinės bendrovės Lazdynų būsto – veiklos, organizuojant gyvenamojo namo sienų išorinių siūlių remontą, priežiūra. Ištyręs skundą Seimo kontrolierius konstatavo (2010-12-23 pažyma Nr. 4D-2010/4-907), kad Vilniaus m. savivaldybė (toliau – Savivaldybė) nesivadovavo statybos techninio reglamento STR 1.12.05:2002 „Gyvenamųjų namų naudojimo ir priežiūros privalomieji reikalavimai ir jų įgyvendinimo tvarka“ nuostatomis ir nepagrįstai nenustatė, ar namo būklės įvertinimai apžiūrų metu buvo aprašomi ir registruojami nustatyta tvarka, ar administratorius tinkamai prižiūrėjo namo būklę, ar ėmėsi priemonių namo privalomųjų reikalavimų įgyvendinimui užtikrinti nuolatinio namo būklės stebėjimu bei nuolatine priežiūra, suplanuotais statybos darbais (namo remonto būtinybė nebuvo nustatyta nuolatiniais, kasmetiniais stebėjimais, tokiu atveju būtų galimybė remonto darbus tinkamai planuoti), ar administratorius tinkamai nustatė esamą namo būklę ir kt.

Seimo kontrolierius Savivaldybės administracijos direktoriui rekomendavo imtis priemonių, kad ateityje administratorius tinkamai vykdytų privalomųjų reikalavimų įgyvendinimą nuolat stebėdamas namo ir jo aplinkos būklę.

Ištyrus pareiškėjo T. A. skundą dėl galimo Savivaldybės pareigūnų biurokratizmo, atliekant jo gyvenamojo namo administratoriaus – uždarosios akcinės bendrovės Naujosios Pilaitės – veiklos priežiūrą ir kontrolę bei nagrinėjant jo prašymus (2010-05-05 pažyma Nr. 4D-2010/4-387), be kitų aplinkybių buvo nustatyta ir tai, kad Savivaldybė įpareigojo administratorių pateikti pareiškėjui liftų techninės priežiūros tarifus ir skaičiavimo išsklotines, tačiau netinkamai kontroliavo šio įpareigojimo vykdymą. Seimo kontrolierius konstatavo, kad Savivaldybės pareigūnai nepakankamai kontroliavo administratoriaus veiklą organizuojant informacijos teikimą pareiškėjui ir kitiems namo gyventojams ir Savivaldybės administracijos direktoriui rekomendavo imtis priemonių, kad administratorius pateiktų pareiškėjui išsamią jo prašomą informaciją.

Savivaldybė informavo Seimo kontrolierių ir pareiškėją, kad atsižvelgus į Seimo kontrolieriaus rekomendacijas ir patikrinus administratoriaus veiklą mokesčių skaičiavimo klausimais, nustatyta, jog administratorius mokesčius už komunalines paslaugas (tarp jų ir už liftų techninę priežiūrą) skaičiuoja teisėtai, kad administratorius buvo pakartotinai įpareigotas pateikti pareiškėjui reikalingą informaciją bei, kad planuojama patvirtinti Daugiabučių gyvenamųjų namų administravimo ir nuolatinės techninės priežiūros paslaugų kainos apskaičiavimo metodikas, kurių vienodas taikymas sudarytų palankesnes sąlygas teisingam mokesčių skaičiavimui.

Pareiškėjas T. A. skunde Seimo kontrolieriui taip pat išreiškė abejones dėl kai kurių Savivaldybės teisės aktų, susijusių su daugiabučių namų administravimu, teisėtumo. Seimo kontrolierius, atsižvelgęs į Savivaldybių administracinės priežiūros įstatyme nustatytą Vyria-

sybės atstovo kompetenciją, Vyriausybės atstovui Vilniaus apskrityje Jurgiui Jurkevičiui rekomendavo pateikti išvadą, ar pirmiau nurodyti Savivaldybės teisės aktai neprieštarauja įstatymams, Vyriausybės nutarimams ir kitiems su įstatymų įgyvendinimu susijusiems centrinų valstybinio administravimo subjektų priimtiems teisės aktams.

Vyriausybės atstovas, informuodamas apie Seimo kontrolieriaus rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus, pranešė, kad, atsižvelgdamas į tai, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2010-03-10 nutarimu Nr. 235 pakeitė didžiąją dalį Butų ir kitų patalpų savininkų bendrosios nuosavybės administravimo pavyzdinių nuostatų, įvertinęs Savivaldybės administracijos direktoriaus 2005-12-19 įsakymu Nr. 30-2050 patvirtintus Butų ir kitų patalpų savininkų bendrosios nuosavybės administravimo nuostatus, 2010-06-30 teikimu pasiūlė Savivaldybei pakeisti nemažą dalį pirmiau nurodytų nuostatų punktų, kad jie atitiktų pavyzdinių nuostatų reikalavimus. 2010 metų pabaigoje Savivaldybė dar nebuvo patvirtinusi naujos Butų ir kitų patalpų savininkų bendrosios nuosavybės administravimo nuostatų redakcijos.

2.7.2. Nepakankama daugiabučių namų patalpų savininkų sprendimų priėmimo organizavimo kontrolė

Seimo kontrolierius išnagrinėjęs R. G. skundą dėl Savivaldybės pareigūnų veiksmų, nagrinėjant įvairius jo prašymus dėl neorganizuojamo pareiškėjo gyvenamojo namo laiptinės interjero remonto (2010-05-28 pažyma Nr. 4D-2010/4-249), nustatė, kad Savivaldybės išvada, jog namo administratorius – uždaroji akcinė bendrovė „Šilėja“ – tinkamai įgyvendino Savivaldybės įpareigojimą organizuoti namo butų savininkų susirinkimą arba balsavimą raštu, kad daugumos butų savininkų pritarimu būtų priimtas sprendimas dėl namo interjero atnaujinimo, laikytina nepagrįsta, nes administratorius per 16 mėnesių neįgyvendino šio Savivaldybės įpareigojimo. Namų patalpų savininkų balsavimas raštu buvo pradėtas organizuoti tik po to, kai Seimo kontrolierius raštu kreipėsi į Savivaldybę dėl informacijos apie šio įpareigojimo administratoriui vykdymo kontrolę pateikimo, nors nuo neįvykusio namo patalpų savininkų susirinkimo praėjo daugiau nei vieneri metai, be to, nepagrįstai buvo organizuotas ne viso namo, o tik jo vienos laiptinės patalpų savininkų balsavimas raštu.

Pažymėtina, kad Aplinkos ministerija parengė ir derina Civilinio kodekso 4.82, 4.84 ir 4.85 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektą, kuriame keičiamu 4.85 straipsniu siekiama nustatyti, kad gyvenamojo namo, korpuso, laiptinės butų, patalpų savininkų pageidavimu būtų galima priimti sprendimus dėl namo, korpuso, laiptinės bendrojo naudojimo objektų remonto. Be to, ministerija, siekdama išspręsti problemas daugiabučių namų patalpų savininkų bendrosios nuosavybės valdymo ir priežiūros klausimais, planavo 2010 metais parengti Butų ir kitų patalpų savininkų bendrosios dalinės nuosavybės valdymo, naudojimo ir priežiūros įstatymo koncepciją.

Seimo kontrolierius, ištyręs pareiškėjo R. G. skundą, Savivaldybės administracijos direktoriui rekomendavo administratorių veiklos priežiūrą ir kontrolę vykdyti organizuojant viso namo patalpų savininkų susirinkimus ar, atsižvelgus į tai, kad numatyta tobulinti teisės aktus, reglamentuojančius butų ir kitų patalpų savininkų sprendimų priėmimą, pritarus namo gyventojams atidėti namo problemų sprendimą iki teisės aktų pakeitimų įsigaliojimo. Savivaldybė atsižvelgė į Seimo kontrolieriaus rekomendaciją ir, įvertinusi tai, kad sprendžiamos namo remonto problemos nėra susijusios su namo naudojimo ir priežiūros privalomųjų reikalavimų įgyvendinimu, įpareigojo administratorių atidėti namo problemų sprendimą iki teisės aktų pakeitimų įsigaliojimo.

Kitu atveju, Seimo kontrolierius, išnagrinėjęs pareiškėjo F. A. skundą nustatė, kad organizuojant namo patalpų savininkų balsavimą raštu dėl namo įgaliotinio išrinkimo buvo pažeista Vyriausybės nustatyta balsų skaičiavimo komisijos sudarymo bei balsavimo raštu tvarka (komisija buvo sudaryta tik iš administratoriaus darbuotojų, balsai buvo skaičiuojami pagal patalpų savininkų apklausos anketas, kuriose nebuvo nurodyti balsavusiųjų asmens kodai ir pan.), Savivaldybės pareigūnai neįvertino namo patalpų savininkų balsavimo raštu teisėtumo, nepateikė administratoriui įpareigojimų dėl balsavimo raštu organizavimo atitikimo teisės aktų reikalavimams. Savivaldybės administracijos direktoriui buvo rekomenduota imtis papildomų priemonių dėl namo įgaliotinių išrinkimo organizavimo ir namo patalpų savininkų balsavimų raštu organizavimo ir vykdymo teisėtumo užtikrinimo. Savivaldybės pareigūnai atsižvelgė į Seimo kontrolieriaus rekomendacijas ir įpareigojo administratorių informuoti butų ir patalpų savininkus apie įgaliotinio rinkimų tvarką ir, jiems prašant, organizuoti patalpų savininkų susirinkimą ar balsavimą raštu teisės aktų nustatyta tvarka.

2.7.3. Nepakankamas dėmesys daugiabučių namų patalpų savininkų tinkamam informavimui apie administratoriaus vykdomą veiklą

Seimo kontrolierius, išnagrinėjęs L. S. skundą nustatė (2010-04-08 pažyma Nr. 4D-2010/4-60), kad Savivaldybė nepatikrino, ar namo gyventojams buvo tinkamai teikiama informacija apie namo remonto eigą (ar buvo pateikti skelbimai su informacija apie remonto darbų sąmatą ir atliktų darbų aktą ir pan.).

Seimo kontrolierius, įvertinęs tai, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintuose Butų ir kitų patalpų savininkų bendrosios nuosavybės administravimo pavyzdinių nuostatuose 2010 metais buvo nustatyta, kad vieša informacija daugiabučių namų gyventojams apie jų namo administravimą teikiama ne tik skelbimų lentose, bet ir administratoriaus interneto svetainėje, bet tik tokiu atveju, jei jis tokią turi, pasiūlė Savivaldybei nustatyti, kad visi administratoriai privalo

turėti interneto svetaines arba, jeigu administratorius neturi interneto svetainės, jis pagal teisės aktus privalomą skelbti informaciją skelbia Savivaldybės interneto svetainėje.

Savivaldybė pranešė, kad vykdydama Seimo kontrolieriaus rekomendacijas ir siekdama sugriežtinti administratorių priežiūrą ir kontrolę, naujoje Butų ir kitų patalpų savininkų bendrosios nuosavybės administravimo nuostatų redakcijoje įtvirtins nuostatą dėl privalomos informacijos skelbimo administratoriaus arba Savivaldybės interneto svetainėje.

2.7.4. Netinkamas administratoriaus ir savivaldybės veiklos dokumentų tvarkymas

Seimo kontrolierius ne kartą konstatavo, kad Savivaldybė vykdydama administratorių veiklos priežiūrą ir kontrolę nefiksavo patikrinimų metu nustatytų faktinių aplinkybių Savivaldybės vidaus dokumentuose (aktuose, tarnybiniuose pranešimuose ir pan.), nekontroliavo, kaip administratorius tvarko jo sudaromus dokumentus, susijusius su namų administravimu, ir vykdo jų apskaitą, kad Savivaldybė, teikdama Seimo kontrolieriui administratorių veiklos patikrinimų išvadas, vadovavosi netinkamai tvarkomais administratorių veiklos dokumentais (administratoriai veiklos dokumentus (namų techninės priežiūros žurnalus, gyventojų prašymus, protokolus, aktus, skelbimus) privalo tvarkyti teisės aktuose nustatyta tvarka, pavyzdžiui, juos registruoti eilės tvarka, kad dokumentai nebūtų sudaromi atgaline data, kad galima būtų patikrinti, ar iš tiesų jie buvo sudaryti) (2010-03-18 pažyma Nr. 4D-2009/3-1601, 2010-04-08 pažyma Nr. 4D-2010/4-60, 2010-05-28 pažyma Nr. 4D-2010/4-249 ir kt.).

Atsižvelgus į pirmiau nurodytus pareiškėjų skundų tyrimų rezultatus Savivaldybei ne kartą buvo teiktos rekomendacijos imtis priemonių Savivaldybės ir administratorių veiklos skaidrumui užtikrinti, tačiau naujų skundų tyrimo duomenys ir toliau duodavo pagrindo abejoti administratorių dokumentų valdymo efektyvumu. Todėl Seimo kontrolierius, išnagrinėjęs R. G. skundą (2010-05-28 pažyma Nr. 4D-2010/4-249), rekomendavo Savivaldybės administracijos direktoriui nedelsiant visiems Vilniaus miesto daugiabučių namų administratoriams pateikti įpareigojimą tvarkyti veiklos dokumentus teisės aktų nustatyta tvarka ir nuo 2010-06-01 administratorių veiklos priežiūrą ir kontrolę vykdyti tik remiantis teisės aktuose nustatyta tvarka įformintais dokumentais.

Seimo kontrolieriaus rekomendacijų pagrindu Savivaldybė pranešė, kad 2010-06-18 raštu visiems 29 Savivaldybės teritorijoje veikiantiems administratoriams pateikė įpareigojimą, atitinkantį Seimo kontrolieriaus rekomendaciją. Pažymėtina, kad efektyviai administratoriui veiklos priežiūrai ir kontrolei užtikrinti yra svarbu, jog savivaldybė, ateityje teikdama Seimo kontrolieriui informaciją bei išvadas dėl pareiškėjų

skundų dėl administratorių veiklos priežiūros ir kontrolės tyrimo, griežčiau kontroliuotų šio administratoriams pateikto įpareigojimo vykdymą.

2.8. Teritorijų planavimas

Apibendrinant atliktus tyrimus dėl teritorijų planavimo, išskirtinos šios pagrindinės problemos:

1. Netinkamas detaliojo teritorijų planavimo organizatoriaus teisių ir pareigų perdavimas.
2. Netinkamas teritorijų planavimo viešumo užtikrinimas.

Toliau pateikiami konkretūs su šiomis problemomis susiję pavyzdžiai.

2.8.1. Netinkamas detaliojo teritorijų planavimo organizatoriaus teisių ir pareigų perdavimas

Atlikus tyrimą pagal V. S. skundą (Seimo kontrolieriaus 2010-10-08 pažyma Nr. 4D-2010/4-863) buvo nustatyta, kad Vilniaus rajono savivaldybės administracijos pareigūnai du kartus atsisakė pareiškėjui perduoti detaliojo teritorijų planavimo organizatoriaus teises ir pareigas. Pirmą kartą pareigūnai atsisakė tai padaryti, nes nebuvo pateiktas žemės sklypo užstatymo projektinis pasiūlymas, o antrą kartą – nes žemės sklypo užstatymo projektinis pasiūlymas neatitiko galiojančių teisės aktų nuostatų.

Seimo kontrolierius padarė išvadą, kad Vilniaus rajono savivaldybės administracijos pareigūnai nepagrįstai iš pareiškėjo reikalavo pateikti žemės sklypo užstatymo projektinius pasiūlymus, nes teisės aktai tokio reikalavimo nenumato.

Seimo kontrolierius Vilniaus rajono savivaldybei rekomendavo užtikrinti, kad iš pareiškėjų nebūtų reikalaujama prie prašymo perduoti detaliojo teritorijų planavimo organizatoriaus teises ir pareigas pridėti žemės sklypo užstatymo projektinius pasiūlymus.

Atsižvelgdamas į Seimo kontrolieriaus rekomendaciją, Vilniaus rajono savivaldybės administracijos direktorius išleido įsakymą, kuriuo Architektūros ir teritorijų planavimo skyrių įpareigojo nereikalauti iš žemės sklypų savininkų ir naudotojų pateikti priešprojektinius pasiūlymus numatyti planuoti teritorijai.

Atlikęs tyrimą pagal UAB „A“ skundą (Seimo kontrolieriaus 2010-04-28 pažyma Nr. 4D-2010/4-84), Seimo kontrolierius nustatė, kad sprendimas dėl prašymo perduoti detaliojo teritorijų planavimo organizatoriaus teises ir pareigas buvo priimtas per daugiau nei 7 mėnesius nuo prašymo pateikimo dienos, nors turėjo būti priimtas per 10 darbo dienų, o pati sutartis šiuo klausimu buvo sudaryta per 8 mėnesius nuo sprendimo sudaryti sutartį priėmimo dienos, nors

turėjo būti sudaryta per 1 mėnesį; planavimo sąlygų sąvadas buvo išduotas praėjus daugiau kaip 7 mėnesiams nuo pirmojo prašymo pateikimo dienos, nors tai turėjo būti padaryta per 20 darbo dienų.

Atlikto tyrimo išvados buvo pateiktos Palangos miesto savivaldybės merui, kuris Seimo kontrolierių informavo, kad Architektūros ir urbanistikos skyriaus vedėjui Svajūnui Bradūnui buvo paskirta tarnybinė nuobauda.

2.8.2. Netinkamas teritorijų planavimo viešumo užtikrinimas

Paminėtinas ir Seimo kontrolieriaus tyrimas dėl Varėnos rajono Puvočių kaimo gyventojų skundo prieš Varėnos rajono savivaldybę (Seimo kontrolieriaus 2010-08-04 pažyma Nr. 4D-2010/4-496). Atlikus pareiškėjų skunde nurodytų aplinkybių tyrimą buvo padaryta išvada, kad pareiškėjų teiginiai, jog Varėnos rajono savivaldybės administracija neatliko/netinkamai atliko kai kurias teritorijų planavimo viešumą užtikrinančias procedūras, pasitvirtino. Informacija apie pradedamą rengti detalųjį planą buvo paskelbta mažesnio tiražo vietos laikraštyje; Seimo kontrolieriui nebuvo pateikti įrodymai, patvirtinantys, kad pirmiau minėta informacija buvo paskelbta vietos seniūnijos skelbimų lentoje; apie detaliojo plano rengimo pradžią raštu nebuvo informuoti žemės sklypų, besiribojančių su planuojama teritorija, savininkai; savivaldybės pareigūnai neatliko galimų papildomų teritorijų planavimo viešumą užtikrinančių procedūrų ir kt.

Seimo kontrolierius Varėnos rajono savivaldybės merui rekomendavo imtis priemonių, kad daugiau nepasikartotų nustatyti pažeidimai. Varėnos rajono savivaldybės meras Vidas Mikalauskas Seimo kontrolierių informavo, kad ateityje, organizuojant teritorijų planavimo procesą, bus atkreiptas ypatingas dėmesys į teritorijų planavimo viešumo užtikrinimą.

2.9. Statyba

Apibendrinant atliktus tyrimus dėl statybos, išskirtinos šios pagrindinės problemos:

1. Netinkamas gatvių asfaltavimo organizavimas.
2. Netinkamas kėdrių įrengimo klausimo sprendimas.

Toliau pateikiami konkretūs su šiomis problemomis susiję pavyzdžiai.

2.9.1. Netinkamas gatvių asfaltavimo organizavimas

Seimo kontrolierius gavo ne vieno Panevėžio miesto gyventojo skundą, kad asfaltuojant gatves vieniems panevėžiečiams buvo

įrengtos nuovažos į jiems priklausančius žemės sklypus, o kitiems tokios nuovažos nebuvo įrengtos (Seimo kontrolieriaus 2010-08-23 pažyma Nr. 4D-2010/4-591 ir 2010-11-04 pažyma Nr. 4D-2010/4-874).

Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad Panevėžio miesto savivaldybė vienu metu organizavo vienuolikos gatvių asfaltavimo darbus. Vykdamas gatvių asfaltavimo darbus buvo numatyta įrengti nuovažas į gyventojų sklypus, tačiau ne visose gatvėse. Panevėžio miesto savivaldybės administracija Seimo kontrolieriui nepateikė jokių argumentų, kurių pagrindu būtų galima daryti išvadą, jog pareigūnų priimti sprendimai – vienoje gatvėse įrengti nuovažas, o kitose neįrengti – yra pateisinami objektyviomis aplinkybėmis.

Seimo kontrolierius padarė išvadą, kad pareigūnai, organizuodami projekto „Panevėžio miesto žvyruotų gatvių asfaltavimas“ vykdymą, nesilaikė teisingumo principo, nes be jokių argumentų nusprendė vienoje gatvėse įrengti nuovažas, o kitose jų neįrengti. Seimo kontrolierius taip pat pažymėjo, kad savivaldybės administracijos pareigūnai, sprenddami klausimus dėl nuovažų įrengimo/neįrengimo, privalėjo išvengti atsitiktinumų, savivalės ir interesų priešpriešos.

Seimo kontrolierius Panevėžio miesto savivaldybės merui rekomendavo spręsti nuovažų įrengimo klausimą ten, kur nuovažos buvo neįrengtos. Panevėžio miesto savivaldybės meras Seimo kontrolierių informavo, kad šis klausimas buvo svarstomas savivaldybės tarybos posėdyje, tačiau taryba nepritarė tam, jog 2011 metais būtų skirta lėšų pirmiau minėtiems darbams atlikti.

2.9.2. Netinkamas kūdrių įrengimo klausimo sprendimas

B. T. Seimo kontrolieriui pateiktame skunde pažymėjo, kad jai priklausančiame miškų ūkio paskirties žemės sklype nori įrengti kūdrią, todėl kreipėsi į Šalčininkų rajono savivaldybės pareigūnus, prašydama išduoti projektavimo sąlygas, tačiau buvo informuota, kad būtina keisti žemės naudojimo paskirtį (2010-04-15 pažyma Nr. 4D-2009/3-1510).

Skundo tyrimo metu, atsižvelgiant į gautas išvadas iš Aplinkos ministerijos ir Nacionalinės žemės tarnybos, galiojantį teisinį reguliavimą ir teisminę praktiką, buvo padaryta išvada, kad pareiškėjai žemės naudojimo paskirties keisti nereikia ir kad jos planuojamas įrengti vandens telkinys (kūdra) negali būti pripažintas statiniu, nes jis neturi statiniui būdingų požymių.

Tyrimo metu taip pat padaryta išvada, kad nėra teisės akto, reglamentuojančio kūdrių, kurios nėra statiniai, įrengimo tvarką, todėl aplinkos ministrui buvo pateikta rekomendacija apsvastyti galimybę parengti tokią tvarką. Aplinkos ministerija Seimo kontrolierių informavo, kad

svarstoma galimybė Lietuvos Respublikos žemės gelmių įstatymą papildyti kūdrių įrengimą reglamentuojančiomis nuostatomis.

2.10. Vietinė rinkliava už komunalinių atliekų tvarkymą

2010 metais ženkliai padaugėjo skundų susijusių su vietine rinkliava už komunalinių atliekų tvarkymą ir kitais atliekų tvarkymo klausimais.

Apibendrinant atliktus tyrimus galima konstatuoti, kad savivaldybės nebuvo tinkamai pasiruošusios vietinės rinkliavos įvedimui: apmokestinami konteinerių neturintys gyventojai, nenumatyti rinkliavos netaikymo atvejai, kai statiniai yra nenaudojami ir atliekų nesudaro, neužtikrinama tinkama paslaugos teikimo kokybė ir kt. Šiuos klausimus Seimo kontrolierius 2010 metų spalio mėnesį aptarė su savivaldybių vadovais Aplinkos ministerijoje vykusiame Savivaldybių asociacijos posėdyje.

Pagrindinės su vietine rinkliava už komunalinių atliekų tvarkymą susijusios problemos Seimo kontrolieriaus buvo aptartos atlikus tyrimą savo iniciatyva dėl Prienų rajono savivaldybėje taikomos vietinės rinkliavos (2010-08-16 tyrimo ataskaita Nr. 4D-2009/4-1308). Seimo kontrolierius padarė šias pagrindines išvadas:

1. Reikalauti mokėti rinkliavą galima tik tais atvejais, kai tenkinamos šios specialiosios rinkliavos mokėjimo sąlygos: (1) atliekos yra surenkamos ((i) asmeniui yra tinkamai pateiktas atliekų surinkimo konteineris ir (ii) atliekos iš atliekų surinkimo konteinerio yra realiai bei reguliariai išvežamos); (2) statinys yra naudojamas. Reikalavimas sumokėti rinkliavą, kai netenkinama nors viena iš šių sąlygų, yra nepagrįstas.

2. Tinkamas konteinerio pateikimas susideda iš kelių aspektų: (1) asmuo konteinerį turi priimti (individualaus konteinerio atveju); (2) asmuo turi būti informuotas apie tikslią jam skirtą konteinerio stovėjimo vietą (bendrojo konteinerio atveju); (3) atstumas nuo asmens sodybos iki jam skirtą konteinerio turi būti racionalus (bendrojo konteinerio atveju). Individualaus konteinerio pateikimo faktą tikslinga įforminti konteinerio priėmimo-perdavimo aktu. Apie tikslią bendrojo konteinerio stovėjimo vietą asmuo turi būti informuotas pasirašytinai. Tam, kad atliekų tvarkymo paslauga būtų tinkamos kokybės, neturi būti viršijamas nustatytas leistinas atstumas iki bendrojo konteinerio.

3. Atliekų neišvežimo atveju nėra nustatyti aiškūs ir objektyvūs kriterijai, kuriais remiantis būtų galima teigti, kad nėra galimybės teikti atliekų tvarkymo paslaugos. Net jeigu vienintelė paslaugos neteikimo priežastis yra blogas privažiavimas, nėra nustatyta, kokie keliai objektyviai laikytini nepravažiuojamais ir koks turėtų būti nepravažiuojamas atstumas. Atliekų neišvežimo problemą būtų galima išspręsti įsigyjant specialų transportą, galintį privažiuoti prie bet kurios sodybos.

4. Statinių nenaudojimo faktas turėtų būti patikrinamas pagal elektros energijos suvartojimą.

2.11. Bendrojo lavinimo mokyklų tinklo pertvarka

2010 metais Seimo kontrolierius taip pat skyrė nemažą dėmesį bendrojo lavinimo mokyklų tinklo pertvarkos klausimams. Paminėtinas Seimo kontrolieriaus atliktas tyrimas savo iniciatyva dėl kai kurių Kauno, Panevėžio ir Utenos apskrityse esančių savivaldybių bendrojo lavinimo mokyklų tinklo pertvarkos (2010-08-25 tyrimo ataskaita Nr. 4D-2009/4-1068). Seimo kontrolierius padarė šias pagrindines išvadas:

1. Mokyklų tinklo pertvarka turėtų būti vykdoma vadovaujantis bendruoju mokyklų tinklo pertvarkos planu. Jeigu atitinkamos mokyklos pertvarka bendrajame plane nenumatyta (įskaitant ir vidaus struktūros pertvarkymą), tačiau mokykla vis tiek pertvarkoma, kyta pagrįstų abejonių dėl tokio pertvarkymo teisėtumo. Pabrėžtina, kad ne visose iš nagrinėtų savivaldybių sprendimai dėl mokyklų pertvarkos buvo paremti bendruoju planu.

2. Rengiant bendrąjį planą ar darant jo pakeitimus, privalomos viešosios konsultacijos su visuomene. Konsultacijos turi būti organizuojamos keliais etapais: (1) pirminės konsultacijos, siekiant išsiaiškinti visuomenės (bendruomenės) poziciją mokyklų pertvarkos klausimais; (2) konsultacijos parengus bendrojo plano projektą; (3) konsultacijos dėl konkrečios mokyklos pertvarkos. Pabrėžtina, kad vykdomi susitikimai (ypač antrojo etapo) turi būti protokoluojami. Pabrėžtina, kad didžioji dalis savivaldybių Seimo kontrolieriui nepateikė jokios informacijos apie vykusius susitikimus su bendruomene.

3. Mokyklų reorganizavimo priežastys negali būti kitos, nei nurodyta Mokyklų reorganizavimo, likvidavimo ir pertvarkymo kriterijuose. Mokyklų vidaus struktūros pertvarka turi būti paremta Mokyklų tinklo kūrimo taisyklėmis. Pažymėtina, kad sprendžiant iš kai kurių savivaldybių paaiškinimų ir bendrųjų planų mokyklų pertvarką lemia ir kitos, nei nurodyta teisės aktuose, priežastys.

4. Turi būti stengiamasi išlaikyti pakankamą mokyklų tinklą. Vieni iš pagrindinių mokyklų tinklo pakankamumą parodančių kriterijų yra atstumai tarp mokyklų (Seimo kontrolieriaus nuomone, bendras atstumas (atstumų suma) nuo mokyklos iki kitų dviejų artimiausių mokyklų neturėtų būti didesnis nei 25 km; jei šis atstumas viršijamas, atitinkamą mokyklą būtina išlaikyti) ir mokyklų skaičius seniūnijose (Seimo kontrolieriaus nuomone, kiekvienoje seniūnijoje turėtų būti bent po vieną savarankišką pagrindinio ugdymo programą vykdančią mokyklą; žinoma, reikėtų atsižvelgti į tai, ar atitinkamoje savivaldybėje seniūnijų skaičius nėra nepagrįstai per didelis (vertinant seniūnijos plotą ir gyventojų skaičių). Pabrėžtina, kad didžiojoje dalyje savivaldybių mokyklos yra kiekvienoje seniūnijoje arba jų nėra seniūnijose,

esančiose arčiau miesto. Prasčiausia padėtis šiuo atžvilgiu yra Ignalinos rajono savivaldybėje.

2.12. Neįgalųjų teisinės padėties gerinimas

Paminėtini ir du Seimo kontrolieriaus atlikti tyrimai, susiję su neįgalųjų teisinės padėties gerinimu.

Ištyręs anoniminį Žagarės neįgalųjų skundą dėl galimybės patekti į Žagarės ambulatoriją nebuvimo (2010-05-13 pažyma Nr. 4D-2010/4-9), Seimo kontrolierius be kitų aplinkybių nustatė, kad Lietuvos Respublikos Seimas nebuvo ratifikavęs Lietuvos Respublikos vardu 2007-03-30 pasirašytos Jungtinių Tautų Neįgalųjų teisių konvencijos ir jos fakultatyvaus protokolo, priimtų 2006-12-13 Niujorke Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos 61-oje sesijoje. Seimo kontrolierius atkreipė Seimo Pirmininkės dėmesį į šią aplinkybę. Atsižvelgdamas į Seimo kontrolieriaus rekomendaciją, Seimas 2010-05-27 priėmė LR įstatymą Nr. XI-854 „Dėl Jungtinių Tautų Neįgalųjų teisių konvencijos ir jos fakultatyvaus protokolo ratifikavimo“, kuris įsigaliojo nuo 2010-06-10.

Ištyręs R. M. skundą dėl netinkamų Kauno neįgaliojo jaunimo užimtumo centro, Kauno miesto savivaldybės ir Neįgalųjų reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos veiksmų pritaikant būstą neįgaliojo poreikiams, Seimo kontrolierius konstatavo, kad minėtos institucijos netinkamai nagrinėjo neįgaliojo asmens prašymus, neteikė visos prašomos informacijos, nebendradarbiavo sprendamos būsto pritaikymo klausimą. Seimo kontrolierius rekomendavo minėtoms institucijoms užtikrinti tinkamą neįgalųjų asmenų prašymų nagrinėjimą.

Baigiant 2010 metų veiklos ataskaitos pristatymą, vertėtų pateikti keletą baigiamųjų pastabų.

Ombudsmenas, veikdamas tik jam vienam specifiniu būdu, siekia, kad visi pareigūnai gerbtų žmogaus teises ir laisves ir savo veiksmais bei sprendimais jų nepažeistų. Viena iš pagrindinių tokio siekio priemonių – rekomendacijų teikimas. Pastebėtina, kad ombudsmeno veikla bus tuo efektyvesnė, o teikiamos rekomendacijos greičiau įgyvendinamos, kuo aukštesnė šalyje bus teisinė kultūra.

Tačiau pabrėžtina, kad ombudsmenas nėra ir neturi būti dar viena represinė institucija. Ombudsmenas siekia būti tarpininku tarp žmonių ir pareigūnų. Taigi jis visų pirma turi veikti kitomis, ne represinėmis priemonėmis. Žinoma, tam tikri didesni įgaliojimai Seimo kontrolieriams suteiktų didesnes galimybes. Pavyzdžiui, iki šiol dėl teisės aktų nesuderinamumo nėra galimybės tinkamai įgyvendinti Seimo kontrolieriams pačioje Konstitucijoje įtvirtintos pareigos kreiptis į teismą dėl kaltų piktnaudžiavimu ar biurokratizmu pareigūnų atlei-

dimu. Taip pat yra tik ribotos galimybės kreiptis į teismą dėl norminių administracinių aktų panaikinimo.

Žinoma, nereikėtų pamiršti, kad ombudsmenas visų pirma yra žmogaus teisių gynėjas, taigi pagrindinis ombudsmeno tikslas – ginti žmogaus teises ir užtikrinti, kad pareigūnai jų laikytųsi. Tačiau šiuo metu Seimo kontrolieriai su žmogaus teisių apsauga beveik nesiejami. Iš tiesų – dažniausiai akcentuojama, kad giname žmogaus teisę į gerą viešąjį administravimą, tačiau žmogaus teisių apsauga apima kur kas daugiau.

Pastebėtina, kad Seimo kontrolierių vykdoma žmogaus teisių gynyba būtų kur kas efektyvesnė, esant didesnei galimybei veikti prevenciškai, t. y. pavyzdžiui, įvertinant teisės aktų projektus žmogaus teisių apsaugos aspektu, rengiant žmogaus teisių padėties šalyje apžvalgą ir kt.

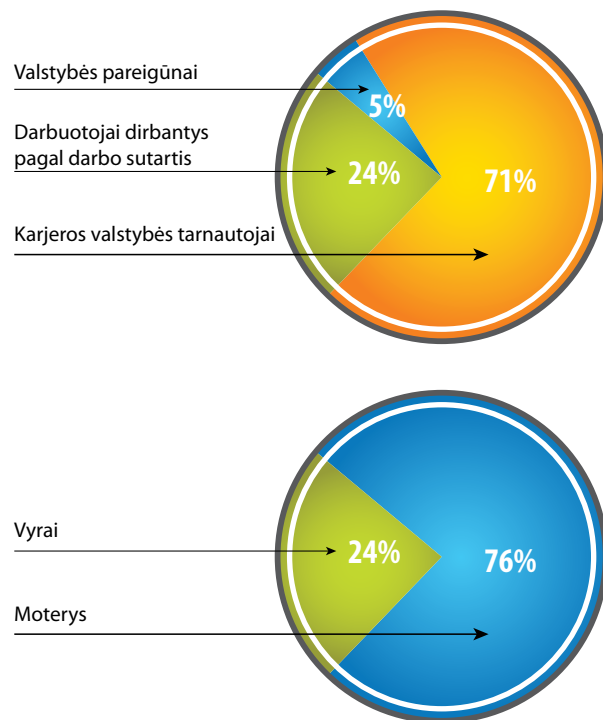
Be to, atkreiptinas dėmesys, kad iki šiol vos girdimos diskusijos dėl Nacionalinės žmogaus teisių institucijos įkūrimo, dėl Seimo kontrolierių įstaigos vaidmens ir vietos įkūrus tokią instituciją. Manytina, kad tokios institucijos įkūrimas pagerintų situaciją žmogaus teisių apsaugos srityje, nes dabar šioje srityje dažniausiai tegirdime tik nevyriausybinių organizacijų balsus, o valstybės lygmeniu žmogaus teisių padėties ataskaitos iš esmės nerengiamos, komentarai įvairiais aktualiais žmogaus teisių padėties klausimais praktiškai neteikiami.

Vertėtų prisiminti 2010 metų Prezidentės metinį pranešimą, kuriame ji ypač pabrėžė žmogaus teisių apsaugos svarbą. Ombudsmenas kaip tik ir yra ta institucija, kuri yra skirta žmogaus teisėms ginti ir ne represinėmis, bet švietimo, dialogo, bendradarbiavimo priemonėmis.

IŠ LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIŲ ĮSTAIGOS VEIKLOS

I. ĮSTAIGOS PERSONALAS

2010 m. gruodžio 31 d. Seimo kontrolierių įstaigoje dirbo 42 darbuotojai: 2 Seimo kontrolieriai (valstybės pareigūnai), 30 karjeros valstybės tarnautojų ir 10 darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis. Visi įstaigos pareigūnai bei valstybės tarnautojai turi aukštąjį universitetinį išsilavinimą.

Vidutinis įstaigos valstybės tarnautojo stažas valstybės tarnyboje – beveik 14 metų, vidutinis darbuotojų amžius – 43 metai. Įstaigoje dirba 32 moterys, 10 vyrų.

Pateiktos diagramos rodo įstaigos personalo struktūrą 2010 m. gruodžio 31 dienai.

Vykdomas iš Europos socialinio fondo lėšų finansuojamas projektas

2010 m. sausio 29 d. pasirašiusi finansavimo ir administravimo sutartį, LR Seimo kontrolierių įstaiga pradėjo vykdyti iš Europos socialinio fondo bei Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų finansuojamą projektą „**Valstybės tarnautojų ir pareigūnų administracinių gebėjimų tobulinimas: ombudsmenas ir žmogaus teisių apsauga**“.

Šio projekto tikslas – prisidėti prie valstybės tarnybos tarnautojų administracinių gebėjimų didinimo, tobulinant Seimo kontrolierių įstaigos dirbančiųjų kvalifikaciją. Projektu yra siekiama spręsti įstaigos darbuotojų kvalifikacijos kėlimo problemą, atsiradusią per ekonominę ir finansinę krizę dėl lėšų trūkumo; ji iš dalies riboja įstaigos paslaugų teikimo galimybes bei efektyvų žmogaus teisių ir laisvių gynimo užtikrinimą bei tarptautinės praktikos perėmimą ir taikymą.

Projekte numatytos šios pagrindinės kvalifikacijos kėlimo ir gebėjimų didinimo sritys:

- žmogaus teisės į gerą viešąjį administravimą užtikrinimas,
- įstaigos darbo efektyvumo didinimas ir teigiamo įvaizdžio kūrimas,
- darbinių Europos Sąjungos kalbų mokėjimas.

Per 2010-uosius buvo surengta nemažai mokymų, kurių metu Seimo kontrolieriai ir kiti įstaigos darbuotojai (iš viso apmokyta 40 asmenų) tobulino savo komunikacijos ir viešojo kalbėjimo žinias, strateginio planavimo įgūdžius, mokėsi atlikti įstaigos diagnostiką bei stiprinti tarpusavio ryšius pasitelkiant kūrybiškumą bei išmonę. Atsižvelgiant į daugumos darbuotojų poreikį gilinti darbinės Europos Sąjungos kalbų žinias, vyko intensyvūs anglų ir prancūzų kalbų mokymai (dalis Lietuvoje, dalis užsienyje), kurių metu buvo plečiamas darbuotojų aktyvusis žodynas, tobulinama gramatika bei kalbėjimo ir klausymo įgūdžiai. Didelis dėmesys taip pat buvo skiriamas funkciniam kalbos įgūdžiams, reikalingiems norint sėkmingai dalyvauti susitikimuose, derybose bei daryti pristatymus. Labai svarbią mokymų dalį sudarė ir žmogaus teisių kursai, kuriuos vedė daug teorinių ir praktinių žinių žmogaus teisių gynimo srityje sukaupe bei puikiai tarptautinę praktiką išmanantys Helsinkio žmogaus teisių fondo padalinio Varšuvoje lektoriai. Šie mokymai vyko dviem etapais po 5 darbo dienas.

Visi pirmiau minėti kursai tiesiogiai prisideda prie įstaigos strateginių tikslų įgyvendinimo, kadangi, tik pagilinus savo institucijos darbuotojų žinias ir pakėlus jų kvalifikaciją, galima tikėtis, jog artimoje ateityje galėsime aktyviai analizuoti žmogaus teisių padėtį Lietuvos Respublikoje, dalyvauti kuriant prieinamą, teisingą ir atsakingą viešojo administravimo sistemą. Įgyvendinę šį projektą, LR Seimo kontrolierių įstaigos darbuotojai galėtų patys įsijungti į visuomenės švietimo procesą, kitose institucijose įvairaus lygio valstybės tarnautojams organizuoti mokymus žmogaus teisių pažeidimų temomis ir pan.

II. TARPTAUTINIS BENDRADARBIAVIMAS

Konferencijos, seminarai ir kiti renginiai užsienyje

Nors dalyvavimas tarptautinėse konferencijose, seminaruose ir kituose renginiuose užsienyje yra labai svarbus dėl galimybės pasikeisti įgyta patirtimi ir geros praktikos pavyzdžiais bei užmegzti naujus ar atnaujinti senus ryšius, dėl sumažėjusio finansavimo Seimo kontrolieriai bei kiti įstaigos darbuotojai 2010 metais turėjo galimybę išvykti tik į šešis renginius užsienyje. Be to, daugumos iš šių renginių organizatoriai visiškai arba dalinai padengė dalyvių kelionės bei pragyvenimo išlaidas.

Seimo kontrolierius Augustinas Normantas dalyvavo **tarptautinėje konferencijoje „Ombudsmeno vaidmuo ir įtaka stiprinant žmogaus teisių apsaugą“, kuri vyko Tbilisyje (Gruzija)**. Iš Europos Sąjungos lėšų finansuojamą renginį organizavo Gruzijos Visuomenės teisių gynėjo (ombudsmeno) įstaiga. Konferencijos metu buvo aptartas ombudsmeno vaidmuo atliekant įstatymų taikymo stebėseną, argumentai už ir prieš įgaliojimų ombudsmenams atlikti teismų procedūrinių ir administracinių veiksmų priežiūrą suteikimą, taip pat pasidalinta geros praktikos, siekiant efektyvaus ombudsmenų įstaigos funkcionavimo, pavyzdžiais, formuluoti pagrindiniai iššūkiai, su kuriais susiduriama.

Renginys buvo skirtas 2010 m. balandžio 10 d. aviakatastrofoje netoli Smolensko žuvusio Lenkijos piliečių teisių gynėjo (ombudsmeno) Dr. Janusz Kochanowski atminti.

Seimo kontrolierius Augustinas Normantas taip pat dalyvavo **Tarptautinio ombudsmenų instituto (TOI) Europos regiono Barselonoje (Ispanija) surengtoje dviejų dienų trukmės konferencijoje „Europa, kaip atvira visuomenė: globali bei visa apimanti migracijos fenomeno tarp šalių vizija“ bei generalinėje asamblėjoje**, kurios metu buvo pristatyta TOI Europos regiono veiklos ataskaita, misija ir

programos, siūlymai dėl įstatų reformos, vyko dviejų valdybos narių rinkimai, taip pat išrinkta vieta 2014 m. konferencijai ir asamblėjai.

Konferencijos metu buvo perskaitytos dvi paskaitos ir surengti keturi praktiniai seminarai, kurių temos: teisė dalyvauti politiniame gyvenime, vaiko teisės, socialinė atskirtis – krizės padariniai bei integracija ir asimiliacija. Pagrindinėje konferencijos dalyje buvo pateikta bendra migracijos apžvalga: perspektyva, apimanti šalis, į kurias imigruojama, ir tas, iš kurių emigruojama, bei aptartos imigrantų teisės ir pareigos įvairių kultūrų visuomenėje. Be to, buvo diskutuojama apie ombudsmenų institucijų vaidmenį vykdamą Jungtinių Tautų Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą fakultatyvinio protokolo reikalavimus. Daugelyje Europos valstybių būtent ombudsmenų institucijoms yra priskirtos nacionalinio prevencinio mechanizmo funkcijos, leidžiančios veiksmingiau ginti visose uždarose laisvės apribojimo institucijose laikomų asmenų teises.

Seminaruose ir/ar susitikimuose, kurių temos buvo aktualios konkrečioms įstaigoms tarnautojams ar padaliniams, dalyvavo už tai atsakingi darbuotojai.

Dokumentų ir informacijos skyriaus vyriausioji specialistė (ryšiams su užsieniu) Milda Balčiūnaitė dalyvavo Strasbūre (Prancūzija) **Europos ombudsmeno biuro kas dvejus metus organizuojamame Europos šalių ombudsmeno institucijų kontaktinių asmenų susitikime** bei ten pat tik kitu laiku vykusiame **Europos Tarybos Žmogaus teisių komisaro kasmetiniame nacionalinių žmogaus teisių struktūrų kontaktinių asmenų susitikime**.

Europos ombudsmeno ryšių (su užsieniu) specialistų susitikimo pagrindinis tikslas, kaip ir anksčiau, išliko nepakitęs – suburti į vieną vietą panašias funkcijas vykdančius skirtingų šalių atstovus tam, kad jie galėtų pasidalinti geros praktikos pavyzdžiais bei padėtų vieni kitiems spręsti įvairius jų darbe kylančius klausimus. Seminaro metu buvo gilinamasi į šias temas: „Lisabonos sutarties reikšmė ombudsmeno darbe“, „Lingvistiniai barjerai laisvam judėjimui Europos Sąjungoje“, „Tarpvalstybinė sveikatos priežiūra ir pacientų teisės“ bei „Europos Ombudsmenų tinklas“ ir pan.

Europos Tarybos Žmogaus teisių komisaro kas metai organizuojamų seminarų tikslas – sustiprinti ryšius su Nacionalinėmis žmogaus teisių struktūromis (ombudsmenų institucijos, komisijos, centrai ir pan.), siekiant pagerinti tiek vienos, tiek ir kitos pusės darbą bei informacijos tarp minėtų institucijų ir komisaro biuro sklaidą.

Seminaro metu ypatingas dėmesys buvo skiriamas pagal Europos Tarybos Žmogaus teisių komisaro biuro projektą „Lygus – lygiam“ rengiamų seminarų temų, kasmetinių veiklos ataskaitų aptarimui, reguliariai siunčiamos apibendrintos informacijos naudingumo įvertinimui ir panašioms klausimams.

Žmogaus teisių padėties uždaroje laisvės apribojimo institucijose stebėtojų grupės patarėja Lina Mališauskaitė atstovavo Seimo kontrolierių įstaigai **Liublianoje (Slovėnija) vykusiame Jungtinių Tautų Vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuro ir Slovėnijos Respublikos vyriausybės organizuotame regioniniame seminare**, skirtame visuotinei periodinei apžiūrai, o tos pačios grupės vyriausioji specialistė Kristina Brazevič dalyvavo **Bilbao (Ispanija) vykusiame Europos Tarybos nacionalinių žmogaus teisių struktūrų skyriaus ir Ispanijos ombudsmeno biuro surengtame seminare „Nacionalinių žmogaus teisių struktūrų vaidmuo ginant žmonių su psichikos negalia teises“**.

Liublianoje vykusio renginio metu buvo detalai aptartas visuotinės periodinės stebėsenos mechanizmas, kurio tikslas – susipažinti su žmogaus teisių padėtimi visose be išimties Jungtinių Tautų (JT) valstybėse narėse. Visuotinė periodinė stebėseną yra palyginti naujas mechanizmas, veikiantis dar tik nuo 2008 metų. Ji vykdoma JT chartijos, Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos ir kitų sutarčių, pri kurių valstybė narė yra prisijungusi, pagrindu.

Pagal Žmogaus teisių tarybos 2007 m. birželio 18 d. rezoliuciją Nr. 5/1, visuotinė periodinė stebėseną sudaro galimybes dalyvauti visiems suinteresuotiems asmenims, įskaitant ombudsmenų institucijas, nevyriausybinės organizacijas bei nacionalines žmogaus teisių institucijas.

Bilbao mieste vykęs seminaras buvo organizuotas atsižvelgiant į tai, kad apie 450 milijonų žmonių visame pasaulyje kenčia nuo psichikos sutrikimų, o dėl socialinių ir ekonominių problemų (nedarbo, benamystės, nusikalstamumo, skurdo, rasinės netolerancijos, smurto ir kt.) šis skaičius vis auga.

Seminare Europos nacionalinių žmogaus teisių institucijų atstovai dalinosi savo patirtimi ginant žmonių su psichikos negalia teises, buvo aptartos asmenų su psichikos negalia teises ginančios tarptautinės teisės normos, Europos Žmogaus Teisių Teismo nagrinėtos bylos, praktinės teisių užtikrinimo galimybės bei visuomenės ir pareigūnų informavimo apie psichikos negalią turinčius asmenis iššūkiai.

Susitikimai su kitų šalių žmogaus teisių gynėjais

Seimo kontrolierių įstaiga, jos veikla, Lietuvos ombudsmenų įgyta patirtimi bei pasiektais rezultatais kasmet domisi tiek pavieniai asmenys iš užsienio, tiek ir įvairios užsienio šalių delegacijos bei tarptautinių organizacijų pareigūnai.

Seimo kontrolierius, įstaigos vadovas Romas Valentukevičius susitiko su Peter Sawchyn – Jungtinių Amerikos Valstijų Valstybės departamento pareigūnu, atsakingu už žmogaus teises. Svečių lydėjo ir susitikime dalyvavo JAV ambasados Lietuvoje patarėjas

politikos klausimais Tim O'Connor bei JAV ambasados Lietuvoje politikos ir ekonomikos specialistė Giedra Gurevičiūtė-Demereckienė.

Susitikime įstaigos vadovas Romas Valentukevičius pristatė Seimo kontrolierių įstaigos struktūrą, įstaigos darbo specifiką, šios įstaigos vietą Lietuvos teisės sistemoje ir nagrinėjamų šalies gyventojų skundų problematiką. Susitikimo metu buvo aptarti ir Seimo kontrolierių savo iniciatyva pradedami tyrimai, jų reikšmė ir nauda piliečiams.

Svečias teiravosi, kaip valstybės ir savivaldybės institucijos reaguoja į Seimo kontrolierių rekomendacijas, ar jų laikosi. Jis taip pat domėjosi Seimo kontrolierių veiklos ataskaitomis, jų rengimu ir efektyvumu, trumpai pristatė Jungtinių Amerikos Valstijų rengiamų 194 valstybių žmogaus teisių padėties stebėjimo ataskaitas.

Seimo kontrolierius, įstaigos vadovas Romas Valentukevičius ir Seimo kontrolierius Augustinas Normantas susitiko su Lietuvoje viešėjusiu Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūros direktoriumi Morten Kjaerum ir jį lydinčia delegacija. Susitikime daugiausia dėmesio buvo skirta Seimo kontrolierių įstaigos ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūros bendradarbiavimo, keičiantis informacija apie įvairius žmogaus teisių pažeidimus, galimyboms aptarti, taip pat buvo pristatyta abiejų institucijų veikla žmogaus teisių srityje.

ES pagrindinių teisių agentūra buvo sukurta padėti ES ir valstybių narių institucijoms įgyvendinti ES teisę bei dalintis patirtimi pagrindinių teisių srityje, tačiau agentūra, skirtingai nuo Seimo kontrolierių įstaigos, nenagrinėja individualių asmenų skundų.

Seimo kontrolierių įstaigoje lankėsi ir Kazachstano Centrinės Azijos juridinio projekto vadovas Nuržan Baisembajev, Kirgizstano Prezidento administracijos Informacijos koordinavimo centro vadovo pavaduotoja Roza Daudova, Tadžikistano parlamentaras Nizam Kosim bei šių šalių žiniasklaidos atstovai. Susitikimo metu Seimo kontrolieriai svečiams pristatė atstovaujama įstaigą, papasakojo apie ombudsmenų kompetenciją aiškinantis pareigūnų piktnaudžiavimą ir biurokratizmą bei ginant žmogaus teises viešojo administravimo srityje. Taip pat buvo aptarta Lietuvos gyventojų teisė gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybės institucijų. Kartu Seimo kontrolieriai pristatė savo vaidmenį, padedant piliečiams iš valdžios institucijų gauti visą jų problemai išspręsti reikalingą informaciją, dokumentus, paaiškinimus.

Seimo kontrolierius, įstaigos vadovas Romas Valentukevičius ir Seimo kontrolierius Augustinas Normantas susitiko su Europos komisijos kovai su rasizmu ir netolerancija (ECRI) sekretoriato vykdomuoju sekretoriumi Stephanos Stavros, ECRI sekretoriato atstove Francesca Montagna, Islandijos atstovu ECRI Baldur Kristjansson ir Juodkalnijos atstovu ECRI Sinisa Bjekovic.

Europos komisiją kovai su rasizmu ir netolerancija (ECRI) įkūrė Europos Taryba. Tai nepriklausoma žmogaus teisių stebėsenos institucija, sprendžianti klausimus, susijusius su rasizmu ir netolerancija. Ją sudaro nepriklausomi ir nešališki nariai, skiriami atsižvelgiant į jų moralinę kompetenciją ir pripažintą patirtį kovojant su rasizmu, ksenofobija, antisemitizmu ir netolerancija.

ECRI 4–5 metų ciklais vykdo padėties, susijusios su rasizmu ir netolerancija, analizę kiekvienoje Europos Tarybos valstybėje narėje ir teikia siūlymus bei rekomendacijas, kaip spręsti identifikuotas problemas.

Susitikimo metu svečiams buvo pristatyta Seimo kontrolierių įstaigos veikla, gaunamų skundų statistika ir pobūdis.

III. VISUOMENĖS INFORMAVIMAS

Vienu svarbiausių Seimo kontrolierių įstaigos veiklos prioritetų 2010 m. išliko visuomenės informavimas. Įstaigoje ir toliau buvo vadovaujama principu, kad nuo tinkamo informavimo labai priklauso tai, ką šalies gyventojai žino ir sužino apie šią šalies Konstitucijoje įtvirtintą instituciją, jos veiklą, išsiaiškintus viešojo administravimo srities žmogaus teisių pažeidimus bei pareigūnų piktnaudžiavimo ir biurokratizmo faktus.

Kiekvienais metais Seimo kontrolieriams pavyksta išspręsti šimtus ne vienerius metus valstybės ir savivaldybės pareigūnų vilkinamų ir nesprendžiamų šalies piliečių problemų. Kuo didesnė visuomenės dalis sužino, kaip Seimo kontrolieriai padėjo išspręsti konkretaus žmogaus problemą, tuo labiau auga visuomenės pasitikėjimas jais kaip pareigūnais, tinkamai ginančiais žmogaus teises. Kartu žinios apie Seimo kontrolierių nuveiktus darbus, išspręstą konkrečią žmogaus problemą ir atstatytas pažeistas žmogaus teises prisideda prie visos valstybės tarnybos įvaizdžio gerinimo.

Visuomenės informavimas apie Seimo kontrolierių įstaigą tiesiogiai prisideda prie institucijos veiklos žinomumo bei visuomenės švietimo žmogaus teisių gynimo klausimais. Seimo kontrolierių darbo praktika rodo, kad gyventojai, iš žiniasklaidos sužinoję, jog buvo atstatytos vieno ar kito piliečio pažeistos žmogaus teisės, taip pat kreipiasi į instituciją prašydami atlikti tyrimą, pavyzdžiui, dėl to, kad valstybės ar savivaldybės pareigūnai nesprendžia jiems aktualių problemų arba tai daro netinkamai.

Bendravimas su žiniasklaida. Seimo kontrolierių įstaiga veikia skaidrumo ir viešumo principu, todėl žiniasklaidos atstovai šioje institucijoje visuomet yra laukiami. 2010 m. visuomenės informa-

vimo prioritetą buvo skirtas bendradarbiavimui su žiniasklaida ir skirtingų visuomenės informavimo priemonių atstovų informacijos poreikių tenkinimui. Be to, 2010 m. įvairiais būdais buvo stengiamasi atkreipti žiniasklaidos dėmesį į žmogaus teisių pažeidimus vykdamą viešąjį administravimą. Todėl ypač didelis dėmesys buvo skiriamas tiesioginiam ir betarpiškam darbui su žiniasklaidos atstovais. Siekiant konstruktyvių darbo rezultatų buvo tiesiogiai komunikuojama su konkrečia sritimi ar ūkio šaka besidominčiais žurnalais ar redaktorais. Jie buvo skatinami atkreipti dėmesį į Seimo kontrolierių pradėtus ar atliktus tyrimus savo iniciatyva, tiriamus ir daugeliui Lietuvos gyventojų aktualius piliečių skundus, priimtas Seimo kontrolierių rekomendacijas ir jų vykdymą bei susipažinti su minėtais dokumentais. Pernai Seimo kontrolierių įstaiga išplatino 32 pranešimus žiniasklaidai.

2010 metais nacionaliniuose ir regioniniuose dienraščiuose, savaitraščiuose ir metraščiuose, mėnesiniuose ir savaitiniuose žurnaluose, Lietuvos naujienų agentūrose BNS ir ELTA, įvairiuose šalies naujienų ir teisės informacijos interneto portaluose, radijo ir televizijos laidose apie Seimo kontrolierių veiklą, atliktus tyrimus ir priimtus sprendimus įvairiais žurnalistiniais žanrais buvo paskelbta apie 550 kartų.

Antri metai stebima tendencija, kad dažniausiai ir gausiausiai Seimo kontrolierių veikla yra atspindima naujienų ir teisės informacijos portaluose. 2010 m. juose buvo paskelbta apie 350 straipsnių, išplėstinių žinučių, trumpų pranešimų, Seimo kontrolierių interviu ir komentarų įvairiais žmogaus teisių gynimo aspektais ir klausimais. O tai šimtu informacinių pranešimų daugiau nei 2009-aisiais. 2010 metais nacionalinėje ir regioninėje spaudoje buvo patalpinta 70 straipsnių, interviu ir komentarų, tiesiogiai susijusių su Seimo kontrolierių vykdoma veikla. Taip pat buvo publikuoti 6 išskirtiniai interviu su Seimo kontrolieriumi, įstaigos vadovu Romu Valentukevičiumi, kuriuose buvo pristatyta įstaigos veikla, Seimo kontrolieriaus atlikti tyrimai ir pasiekti rezultatai. 2010 m. per naujienų agentūras BNS ir ELTA buvo išplatinta per 80 žinučių apie įvairius Seimo kontrolierių įstaigos veiklos aspektus. Radijo stotys „Pūkas“, „Lietus“, Žinių radijas, M1-Plius, „Znad Willi“ ir Lietuvos radijas parengė 25 reportažus, kuriuose Seimo kontrolieriai komentavo išnagrinėtus piliečių skundus ir priimtas rekomendacijas bei pateikė savo, kaip žmogaus teisių gynėjų, poziciją visuomenei aktualiais klausimais. Be to, per 2010 metus buvo parengta ir žiūrovams parodyta 10 televizijos reportažų, susijusių su Seimo kontrolierių darbu. Dar apie 15 Seimo kontrolierių veiklą žmogaus teisių srityje išsamiai nušviečiančių straipsnių buvo publikuota mėnesiniuose ir savaitiniuose žurnaluose.

Visa ši visuomenės informavimo veikla buvo įgyvendinta Seimo kontrolierių įstaigos darbuotojų iniciatyva ir pastangomis, įstaigos biudžetui nekainavusiomis nė vieno papildomo cento.

